

Regeringens proposition

1999/2000:10

Ett reformerat studiestödssystem

Prop.
1999/2000:10

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 september 1999

Göran Persson

Thomas Östros
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs förslag om ett reformerat studiestödssystem som innebär att de nuvarande studiestödsformerna studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd (svux) och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) ersätts av ett nytt samordnat studiemedelssystem fr.o.m. den 1 juli 2001. Förslaget bygger i huvudsak på studiestödsutredningens förslag i betänkandet Sammanhållet studiestöd (SOU 1996:90). Det nya systemet innehåller samma totalbelopp som de nuvarande studiemedlen. Det skall dock finnas möjlighet att få tilläggs lån i vissa situationer. Den generella bidragsnivån höjs från nuvarande 27,8 % till 34,5 % av totalbeloppet. En högre bidragsnivå på 82 % införs för särskilt prioriterade studerandegrupper. Fribeloppet vid provning mot inkomst höjs för ett år räknat till 2,5 prisbasbelopp dvs. till 91 000 kr i nuvarande prisnivå.

Utgångspunkten i det nya systemet är att studielån i princip alltid skall betalas tillbaka. Återbetalningsreglerna utformas inom ett system med årsbelopp under en bestämd återbetalningstid, normalt 25 år (ett annuitetsliknande system). Det skall finnas möjlighet för låntagaren att få återbetalningen under året begränsad till 5 % av aktuell inkomst. Fr.o.m. 50 års ålder gäller 7 % av aktuell inkomst med visst tillägg för förmögenhet. Om en skuld återstår vid 67 års ålder skrivs den av. Genom de nya återbetalningsreglerna beräknas de framtida årliga kostnaderna för avskrivningar minska från 4–6 miljarder kr till mindre än 1 miljard kr i nuvärde.

Bidragsdelen i studiemedlen skall vara obeskattad. Den skall också vara pensionsgrundande.

Genom förslagen i propositionen tillförs berörda studiestödstagare ca 4,1 miljarder kr. I denna summa ingår 1,8 miljarder kr för pensionskostnader som i sin helhet betalas in av staten. Prop. 1999/2000:10

1	Förslag till riksdagsbeslut	6
2	Lagtext.....	7
2.1	Förslag till studiestödslag.....	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag	27
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	28
2.4	Förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480)....	34
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter	36
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.	37
2.7	Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	38
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta.....	39
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor	41
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.....	42
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:892) om ackord rörande statliga fordringar m.m.....	43
2.12	Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200).....	44
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer.....	45
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd	47
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.....	48
2.16	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.....	51
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension...	53
2.18	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.....	55
2.19	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag	57
2.20	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:000).....	58
2.21	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:000).....	59
2.22	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:000)	60
2.23	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:000) om ikraftträdande av inkomstskattelagen.....	62
3	Ärendet och dess beredning.....	63

4	Studiestödet – en viktig del av utbildningspolitiken	65	Prop. 1999/2000:10
5	Ett reformerat studiestödssystem	76	
5.1	Mål och inriktning	76	
5.2	Ett nytt studiestödssystem	78	
6	Rätt till studiemedel	80	
6.1	Studiemedlens storlek – totalbelopp och bidragsnivåer	80	
6.1.1	Totalbelopp	80	
6.1.2	Bidragsnivåer	82	
6.1.3	Tilläggsån för studerande som är 25 år eller äldre	86	
6.1.4	Tilläggsån för vissa merkostnader	87	
6.1.5	Sammanfattning av förslagets effekter	88	
6.2	Studiestödstitid	90	
6.2.1	Studiestöd per vecka	90	
6.2.2	Längsta tid för studiemedel	92	
6.2.3	Kortaste tid för studiemedel	95	
6.3	Övre åldersgräns för bidrag och lån	95	
6.4	Deltidsstudier	98	
6.5	Studiestödsberättigande utbildningar	100	
6.6	Inkomstprövning	102	
6.6.1	Fribelopp och reduceringstakt vid heltidsstudier under ett niomånaders studieår	103	
6.6.2	Fribelopp vid heltidsstudier under kortare eller längre studietid än 20 veckor	106	
6.6.3	Fribelopp och reduceringstakt vid deltidstudier	106	
6.6.4	Reducering av studiemedel på grund av fria skolmåltider och fria läromedel	107	
7	Lån och återbetalning	109	
7.1	Inledning	109	
7.2	Återbetalningen i det nya systemet	110	
7.2.1	Huvudreglerna	110	
7.2.2	Återbetalning av små lånebelopp	113	
7.3	Trygghetsregler	113	
7.3.1	Nedsättning av årsbelopp	113	
7.3.2	Hel nedsättning i vissa fall	117	
7.4	Upplåning och ränta	118	
7.5	Effekter av förslag till nytt lånesystem	118	
7.6	Låntagare som inte taxeras i Sverige	119	
7.7	Avskrivning	120	
7.7.1	Avskrivning av lån för gymnasiala studier	120	
7.7.2	Avskrivning av lån på grund av sjukdom	122	
7.7.3	Avskrivning på grund av ålder, dödsfall m.m.	122	
7.8	Samordning med äldre lånesystem – övergångsbestämmelser	123	
8	Pensionsrätt för studier	125	

9	Övriga frågor	128	Prop. 1999/2000:10
9.1	Stöd för studier av mindre omfattning	128	
9.2	Ansökan om studiemedel m.m.	131	
9.3	Rätt att överklaga beslut – överklagandenämnd.....	132	
10	Administrationen av det nya systemet.....	133	
11	Kostnadsberäkningar – anslagsfrågor.....	135	
12	Författningskommentar.....	136	
12.1	Förslaget till ny studiestödslag	136	
12.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.....	148	
12.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.....	149	
12.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.....	150	
12.5	Förslagen till lagar om ändring i socialförsäkringslagen (1999:000).....	151	
12.6	Övriga lagförslag.....	151	
Bilaga 1	Tabeller och figurer	152	
Bilaga 2	Nuvarande studiestöd - kort sammanfattning	169	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 september 1999	174	
	Rättsdatablad.....	175	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

dels antar regeringens förslag till

1. studiestödslag,
  2. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
  3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
  4. lag om ändring i semesterlagen (1977:480),
  5. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
  6. lag om ändring i lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.,
  7. lag om ändring i skollagen (1985:1100),
  8. lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta,
  9. lag om ändring i lagen (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor,
  10. lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.,
  11. lag om ändring i lagen (1993:892) om ackord rörande statliga fordringar m.m.,
  12. lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200),
  13. lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer,
  14. lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
  15. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
  16. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
  17. lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
  18. lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
  19. lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag,
  20. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:000),
  21. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:000),
  22. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:000),
  23. lag om ändring i lagen (1999:000) om ikraftträdande av inkomstskattelagen,
- dels* godkänner vad regeringen förordar om
24. de övergripande målen för studiestödet (avsnitt 5.1),
  25. en särskild resursram för det högre studiebidraget i studiemedlen (avsnitt 6.1.2),
  26. att Riksgäldskontoret även i fortsättningen skall svara för upplåning av medel för studielån (avsnitt 7.4),
  27. principerna för hur räntan på studielån skall bestämmas (avsnitt 7.4).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till studiestödslag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Studiestödsformer

1 § Staten lämnar studiestöd enligt denna lag i form av studiehjälp och studiemedel.

Det finns bestämmelser om

- studiehjälp i 2 kap.,
- studiemedel i 3 kap.,
- återbetalning av studielån i 4 kap.,
- återkrav av studiestöd i 5 kap.,
- överklagande samt andra bestämmelser om studiestöd i 6 kap.

Myndighet

2 § Studiestödet handhas av Centrala studiestödsnämnden.

Prisbasbelopp

3 § Med prisbasbelopp avses i denna lag det prisbasbelopp som fastställs enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Medborgare i annat EU/EES-land

4 § Utländska medborgare som på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter från EG-rätten eller avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) i fråga om sociala förmåner skall när det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag jämföras med svenska medborgare under de förutsättningar som anges i föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Detsamma gäller make, sambo och barn till sådana utländska medborgare.

2 kap. Studiehjälp

1 § Studiehjälp består av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg.

Utbildning

2 § Studiehjälp får lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som bestäms av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer. Inackorderingstillägg får dock lämnas bara till den som behöver inackordering och som studerar vid de läroanstalter och utbildningar som regeringen bestämmer särskilt.

Ålder

3 § Studiebidrag får lämnas från och med kvartalet närmast efter det kvartal då den studerande fyller 16 år. Inackorderingstillägg och extra tillägg kan lämnas även till studerande som är yngre.

Studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år då den studerande fyller 20 år.

Medborgarskap

4 § Studiehjälp får lämnas till studerande som är svensk medborgare.

Studiehjälp får lämnas också till studerande som inte är svensk medborgare, om den studerande

1. är bosatt i Sverige, och
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Av 1 kap. 4 § framgår att vissa utländska medborgare skall jämföras med svenska medborgare.

Studiernas omfattning

5 § Studiehjälp får lämnas bara för heltidsstudier, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver något annat.

Tid som studiehjälp får lämnas för

6 § Studiehjälp får lämnas för de delar av ett läsår då den studerande bedriver studier. Bestämmelser om studiehjälp under sjukdom och ledighet finns i 10 §.

Studiehjälp beräknas bara för hela, sammanhängande tidsperioder under ett kalenderhalvår om 15 dagar för heltidsstuderande och 30 dagar för deltidsstuderande, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver något annat.

Det får bestämmas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer hur många dagar ett läsår skall anses omfatta vid tillämpningen av detta kapitel och hur dessa dagar skall fördelas på kalenderhalvåren.

7 § Studiebidrag lämnas med 850¹ kronor i månaden.

Inackorderingstillägg lämnas med lägst 1 190 och högst 2 350 kronor i månaden.

Extra tillägg lämnas med 855, 570 eller 285 kronor i månaden.

8 § Studiehjälp för en period om 15 dagar skall uppgå till hälften av månadsbeloppet enligt 7 §.

Studiehjälp för studier utomlands

9 § Studiehjälp får lämnas för studier utanför Sverige, om

1. den studerande är svensk medborgare,
2. studierna inte med lika stor fördel kan bedrivas vid en svensk läroanstalt, och
3. studierna svarar mot eller är jämförbara med studier vid en svensk läroanstalt eller en utbildning som omfattas av ett förordnande enligt 2 §.

Regeringen får föreskriva att studiehjälp får lämnas för studier utanför Sverige även om förutsättningarna enligt första stycket 1 eller 2 inte är uppfyllda.

Studiehjälp under sjukdom och ledighet

10 § Regeringen får föreskriva att studiehjälp får lämnas för tid då den studerande är sjuk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om studerandes rätt till studiehjälp vid ledighet för tillfällig vård av barn och vid ledighet för närståendevård.

Minskning av studiehjälp

11 § Om en heltidsstuderande får lärlingslön eller någon annan sådan ersättning, får regeringen föreskriva att studiehjälpen får minskas.

Motsvarande gäller, när en studerande helt eller till en väsentlig del får sitt uppehälle bekostat av staten eller av en kommun.

Regeringen får meddela föreskrifter om minskning av studiehjälpen också för andra grupper av studerande.

Nytt studiestöd

12 § En studerande som tidigare har fått studiestöd som krävts tillbaka enligt 5 kap. kan beviljas studiehjälp bara om högst ett kalenderhalvårs återkrävt studiestöd ännu inte har betalats tillbaka.

Om det finns synnerliga skäl, får studiehjälp beviljas trots bestämmelsen i första stycket.

¹ Prop. 1999/2000:1, utg.omr. 15.

13 § Studiehjälp beviljas efter ansökan, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver något annat.

Närmare föreskrifter

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av detta kapitel.

3 kap. Studiemedel

1 § Studiemedel består av studiebidrag och studielån.

Vem som kan få studiemedel*Utbildning*

2 § Studiemedel får lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som bestäms av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

Studiemedel får lämnas även till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som avses i 2 kap. 2 §. I sådana fall får dock studiemedel lämnas tidigast från och med det andra kalenderhalvåret det år då den studerande fyller 20 år, om inte något annat följer av bestämmelser som regeringen meddelar.

Ålder

3 § Studiemedel får lämnas längst till och med det kalenderår då den studerande fyller 50 år. Regeringen får föreskriva att studiemedel i form av studiebidrag får lämnas även för tid därefter.

Medborgarskap

4 § Studiemedel får lämnas till studerande som är svensk medborgare.

Studiemedel får lämnas också till studerande som inte är svensk medborgare, om den studerande

1. är bosatt i Sverige, och
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Av 1 kap. 4 § framgår att vissa utländska medborgare skall jämföras med svenska medborgare.

5 § Studiemedel får lämnas för varje vecka då den studerande bedriver studier på minst halvtid. Studierna måste dock pågå under en sammanhängande tid om minst tre veckor.

Studiemedel får lämnas bara för sådan del av studietid som omfattas av den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen.

Bestämmelser om studiemedel under sjukdom och ledighet finns i 24 §.

Prövning av studieresultat

Studiemedel utan prövning av studieresultat

6 § Studiemedel får lämnas utan föregående prövning av den studerandes tidigare studieresultat. Detta gäller dock bara

1. i fråga om studerande som avses i 2 § första stycket, om han eller hon tidigare inte har varit inskriven vid någon läroanstalt eller utbildning som avses där,

2. i fråga om studerande som avses i 2 § andra stycket, om han eller hon tidigare inte har varit inskriven vid någon läroanstalt eller utbildning som avses i 2 § första stycket eller 2 kap. 2 §; studiemedel får dock alltid lämnas utan föregående prövning inom ramen för sådan utbildning vid gymnasieskolan som omfattas av ett förordnande enligt 2 kap. 2 §.

Studiemedel med prövning av studieresultat

7 § I andra fall än som avses i 6 § skall det göras en prövning av den studerandes tidigare studieresultat. Studiemedel får lämnas till en studerande som avses i 2 § första stycket bara om det med hänsyn till de resultat som den studerande har uppnått måste anses sannolikt att han eller hon kommer att slutföra sina studier inom normal tid. Studiemedel får lämnas till en studerande som avses i 2 § andra stycket bara om den studerande har bedrivit sina tidigare studier i normal takt.

Vid bedömningen enligt första stycket skall hänsyn tas till förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studieresultatet.

Tid som studiemedel får lämnas för

Heltidsstudier

8 § För studier i sådan utbildning som avses i 2 § första stycket får studiemedel lämnas vid studier på heltid under sammanlagt högst 240 veckor.

För studier i sådan utbildning som avses i 2 § andra stycket och som inte är grundskoleutbildning får studiemedel lämnas vid studier på heltid under sammanlagt högst 120 veckor. Till en studerande som redan har en treårig gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning får dock studiemedel lämnas under högst 80 veckor.

För studier på grundskolenivå får studiemedel lämnas vid studier på heltid under sammanlagt högst 80 veckor till studerande som helt saknar

grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning. Till studerande som behöver färdighetsträning i läsning, skrivning och räkning får studiemedel lämnas under ytterligare högst 20 veckor. Till studerande som redan har grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning får studiemedel lämnas för sådana studier under sammanlagt högst 40 veckor.

Studiemedel får lämnas under längre tid än som anges i första–tredje stycket, om det finns synnerliga skäl.

9 § Trots vad som anges i 8 § är rätten till studiemedel i form av studielån begränsad till sammanlagt högst det antal veckor som anges nedan från och med det kalenderår då den studerande fyller 41 år. Det antal veckor som den studerande tidigare har haft studielån skall räknas in i det sammanlagda antalet veckor. Om den studerande inte har fått studielån under en sammanhängande period skall rätten till fortsatta studielån bedömas med beaktande av den studerandes ålder vid den nya studiemedelsperiodens början. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som skall anses vara en sammanhängande period.

Ålder som uppnås under kalenderåret	Antal veckor
41 år	220
42 år	200
43 år	180
44 år	160
45 år	140
46 år	120
47 år	100
48 år	80
49 år	60
50 år	40

Deltidsstudier

10 § Vid studier på deltid får studiemedel lämnas under högst det antal veckor som svarar mot det högsta antalet veckor vid heltidsstudier.

Beräkning av studiemedel

Studiemedlens storlek

11 § Studiemedel får lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till studiemedel utgör

- a) 4,39 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,
- b) 3,29 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
- c) 2,19 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Första stycket gäller bara om något annat inte följer av 14–18 eller 20 §§. Prop. 1999/2000:10

Studiebidragets andel av studiemedlen

12§ Om inte något annat följer av 13 § får studiebidrag lämnas med ett belopp som för varje vecka som den studerande har rätt till studiemedel utgör

- a) 1,51 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,
- b) 1,14 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
- c) 0,76 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

13§ Till studerande i sådan utbildning som avses i 2 § andra stycket får studiebidrag lämnas med ett högre belopp per vecka, nämligen med

- a) 3,6 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,
- b) 2,7 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
- c) 1,8 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Det högre bidragsbeloppet får lämnas från och med det kalenderår då den studerande fyller 25 år. En studerande som tidigare har fått det högre bidragsbeloppet för en viss utbildning och som fortsätter denna utbildning har förtur till det högre beloppet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de förutsättningar som i övrigt skall gälla för att en studerande skall ha rätt till det högre bidragsbeloppet. Regeringen får föreskriva att det högre bidragsbeloppet får lämnas även för studier i sådan utbildning som avses i 2 § första stycket, om det finns särskilda skäl.

Tillägglån

14§ Utöver de studiemedelsbelopp som följer av 11 § får studielån lämnas i form av tillägglån till vissa studerande med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till studiemedel för heltidsstudier utgör 0,99 procent av prisbasbeloppet.

Tillägglån får lämnas från och med det kalenderår då den studerande fyller 25 år. Sådana lån får dock lämnas under högst 120 veckor. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de förutsättningar som i övrigt skall gälla för tillägglån.

15§ Utöver de studiemedelsbelopp som följer av 11 och 14 §§ får studielån lämnas i form av tillägglån för vissa merkostnader i samband med studierna. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana tillägglån.

16 § Studiemedel med fullt belopp enligt 11 § får lämnas bara om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår inte är högre än ett visst belopp (fribeloppet).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om inkomstprövning för tilläggsån enligt 14 eller 15 §§.

17 § Vid studier om 20 veckor under ett kalenderhalvår skall fribeloppet svara mot

- a) 125 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,
- b) 156,25 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
- c) 187,5 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

I andra fall än som avses i första stycket, skall fribeloppets andel av prisbasbeloppet ökas eller minskas för varje vecka som studietiden är längre eller kortare än 20 veckor med

- a) 6,25 procentenheter vid studier på heltid,
- b) 4,69 procentenheter vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
- c) 3,12 procentenheter vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

18 § Om den studerandes inkomst är högre än fribeloppet beräknat enligt 17 §, skall det belopp som får lämnas enligt 11 § första stycket minskas med 50 procent av den överskjutande inkomsten.

19 § Som den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår enligt 16 § räknas vad som hänför sig till det halvåret av den studerandes inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital vid taxeringen för kalenderåret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur inkomsten skall räknas för studerande som inte taxeras för sin huvudsakliga inkomst i Sverige.

Ett beslut om studiemedel skall grunda sig på den uppgift om beräknad inkomst som den studerande lämnar i ansökan om studiemedel.

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att den studerandes inkomst skall beaktas i annan utsträckning än som följer av 16–18 §§, om det finns särskilda skäl.

Regeringen får föreskriva att studiemedlen skall minskas, om den studerandes uppehälle helt eller till väsentlig del bekostas av staten eller en kommun.

21 § Om den studerande inte får studiemedel med fullt belopp enligt 11 §, skall av minskningen så stor andel avse studiebidraget som detta bidrag utgör av fullt studiemedel beräknat enligt 11–13 §§.

22 § Studiemedel får inte lämnas, om beloppet per vecka motsvarar eller är lägre än 0,25 procent av prisbasbeloppet. Prop. 1999/2000:10

Studiemedel för studier utomlands

23 § Studiemedel får lämnas för studier utanför Sverige under de förutsättningar och med de belopp som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Bestämmelser om studiemedel under sjukdom och ledighet finns i 24 §.

Studiemedel under sjukdom och ledighet

24 § Regeringen får föreskriva att studiemedel får lämnas för tid då den studerande är sjuk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om studerandes rätt till studiemedel vid ledighet för tillfällig vård av barn och vid ledighet för närståendevård.

Samordning med andra förmåner m.m.

25 § Om inte något annat följer av föreskrifter som regeringen meddelar får studiemedel inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas

- studiehjälp enligt 2 kap.,
- utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning,
- utbildningsbidrag för doktorander,
- särskilt utbildningsbidrag, eller
- rehabiliteringsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.

Studiemedel får inte lämnas för forskarutbildning om den studerande är eller har varit anställd som doktorand eller har eller har haft utbildningsbidrag för doktorander.

Förutsättningar för att få nytt studiestöd

26 § En studerande som tidigare har fått studiestöd enligt denna lag kan beviljas studiemedel bara om den studerande har

1. betalat fastställt årsbelopp enligt 4 kap. 7 §, som skall betalas före det kalenderår som de nya studiemedlen avser, och
2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt studiestöd enligt 5 kap. att högst ett kalenderhalvårs återkrävt studiestöd återstår att betala.

Om det finns synnerliga skäl, får studiemedel beviljas trots bestämmelsen i första stycket.

27 § En studerande som har beviljats studiemedel skall till Centrala studiestödsnämnden anmäla sådan ändring av sina förhållanden som har betydelse för rätten till studiemedel eller för studiemedlens storlek.

Förskott på studiemedel

28 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att studerande kan få förskott på studiemedel.

Ansökan m.m.

29 § Studiemedel beviljas efter ansökan. En studerande får begränsa sin ansökan till att avse endast studiebidrag.

Utbetalning av studiemedel

30 § Studiemedel får betalas ut endast om det är styrkt att den studerande bedriver de studier för vilka studiemedlen har beviljats.

Den som får studiemedel i form av studielån skall betala sådan avgift som regeringen föreskrivit med stöd av 6 kap. 4 §.

Rätten till studiemedel är förverkad, om den studerande inte före utgången av den tidsperiod som studiemedlen avser har styrkt att han eller hon bedriver studier. Styrks detta senare, får studiemedlen ändå betalas ut, om det finns särskilda skäl.

Rätten till studiemedel är förverkad om den studerande avlider innan studiemedlen har betalats ut.

Närmare föreskrifter

31 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av detta kapitel.

4 kap. Återbetalning av studielån

Betalning av lån

1 § Den som har fått studielån skall betala tillbaka lånet.

På studielån skall en årlig ränta betalas. Regeringen fastställer före varje kalenderårs början den ränta som skall gälla under året. Ränta som inte har betalats under det år då den har uppkommit skall läggas till skulden vid kalenderårets slut.

Låntagaren skall också betala sådana avgifter som regeringen föreskrivit med stöd av 6 kap. 4 §.

2 § Regeringen får föreskriva att ränta inte skall beräknas på studielån för den tid då låntagaren fullgör en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

Återbetalningstid

Prop. 1999/2000:10

3 § När det vid ingången av ett kalenderår har gått minst sex månader efter utgången av den senaste tidsperiod för vilken låntagaren fått studiestöd enligt denna lag, skall återbetalningen av studielånen börja.

4 § Återbetalningstiden skall vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 60 år.

Återbetalningstiden skall i vissa fall bestämmas till kortare tid än vad som anges i första stycket. Bestämmelser om detta finns i 9–11 §§.

5 § Om låntagaren har fått nya studielån under återbetalningstiden, skall de nya lånen läggas samman med de tidigare lånen.

Återbetalningen av det sammanlagda lånet börjar året närmast efter det år under vilket låntagaren tagit emot de nya studielånen.

Ny återbetalningstid

6 § Om en låntagare under minst tre år har beviljats nedsättning av årsbelopp enligt 14–15 §§, får en ny återbetalningstid bestämmas. Därvid tillämpas bestämmelserna i 4 §. Detsamma gäller om en låntagare har sammanlagda lån enligt 5 §, dock endast om nya lån uppgår till minst 50 procent av prisbasbeloppet.

En ny återbetalningstid får bestämmas efter ansökan av låntagaren, om inte regeringen föreskriver något annat.

Fastställande av årsbelopp

7 § Lånet och räntan skall betalas med ett visst belopp varje kalenderår (årsbelopp). Detta belopp fastställs för varje kalenderår då återbetalning skall göras.

Låntagaren skall underrättas om det årsbelopp och de avgifter som skall betalas under året.

Beräkning av årsbelopp

8 § Årsbeloppet skall för varje år beräknas med beaktande av

1. skuldens storlek vid ingången av kalenderåret, minskad med tidigare års obetalda årsbelopp,
2. ränta enligt 1 § andra stycket för kalenderåret,
3. den återstående återbetalningstiden, och
4. den beräkning som anges i andra stycket.

Årsbeloppet skall beräknas så att återbetalningen under återbetalningstiden ökar med två procent varje år, om full betalning sker och räntan enligt första stycket är oförändrad jämförd med föregående år.

9 § Om skulden uppgår till ett belopp som är mindre än femton procent av prisbasbeloppet, skall årsbeloppet bestämmas så att lånet är återbetalat under det första återbetalningsåret.

10 § Om 9 § inte skall tillämpas och årsbeloppet beräknat enligt 8 § uppgår till mindre än femton procent av prisbasbeloppet det första återbetalningsåret, skall återbetalningstiden förkortas genom att årsbeloppet för detta år fastställs till femton procent av prisbasbeloppet. Därefter skall årsbeloppet beräknas enligt 8 § till dess skulden är betald.

11 § Om skulden under ett återbetalningsår har minskat med minst tio procent av prisbasbeloppet på grund av att

1. låntagaren har gjort en förtida återbetalning,
2. studielån har skrivits av enligt 22–25 §§,
3. studielån har krävts tillbaka enligt 5 kap.,

skall återbetalningstiden förkortas enligt 9 §, om skulden det första återbetalningsåret efter det år då skulden minskat uppgår till ett belopp som är mindre än femton procent av prisbasbeloppet. Om minskningen i annat fall innebär att årsbeloppet beräknat enligt 8 § det första återbetalningsåret efter det år då skulden minskat uppgår till mindre än femton procent av prisbasbeloppet, skall återbetalningstiden förkortas enligt 10 §.

Nedsättning av årsbelopp

12 § Efter ansökan av låntagaren får årsbeloppet sättas ned enligt bestämmelserna i 13–18 §§.

Utbildning m.m.

13 § Årsbeloppet får sättas ned

1. om låntagaren tar emot studiehjälp, studiemedel eller utbildningsbidrag för doktorander,
2. om låntagaren fullgör en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkessofficer, eller
3. om det i något annat fall finns synnerliga skäl.

Inkomst och förmögenhet

14 § Årsbeloppet får sättas ned till fem procent av det belopp som utgör summan av låntagarens inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital under betalningsåret. Detta gäller dock endast till och med det kalenderår då låntagaren fyller 49 år.

Från och med det kalenderår då låntagaren fyller 50 år får årsbeloppet sättas ned till sju procent av den i första stycket angivna inkomsten. Tillägg till inkomsten får göras för förmögenhet enligt grunder som regeringen bestämmer.

Nedsättning får ske endast om årsbeloppet beräknat enligt första och andra styckena understiger årsbeloppet beräknat enligt 8–11 §§ med minst tre procent av prisbasbeloppet.

Årsbeloppet får sättas ned till noll, om årsbeloppet beräknat enligt Prop. 1999/2000:10 första och andra styckena understiger fem procent av prisbasbeloppet.

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur inkomst och förmögenhet enligt 14 § första och andra styckena skall beräknas för låntagare som inte taxeras för sin huvudsakliga inkomst i Sverige.

Preliminärt årsbelopp

16 § Årsbelopp enligt 14 § får sättas ned preliminärt i avvaktan på att taxeringen för betalningsåret fastställs. Det preliminära årsbeloppet skall grunda sig på den uppgift om beräknad inkomst och från och med det år då låntagaren fyller 50 år även den uppgift om förmögenhet som låntagaren lämnar i ansökan om nedsättning.

Slutligt årsbelopp

17 § Efter det att taxering för betalningsåret har fastställts skall ett slutligt årsbelopp fastställas, dock högst det belopp som kunnat fastställas enligt 8–11 §§. Som taxering gäller beslutet om taxering i första instans.

Om det preliminära årsbeloppet är lägre än det slutliga årsbeloppet, skall mellanskillnaden betalas i efterhand. Regeringen får föreskriva att låntagaren dessutom skall betala en tilläggsavgift.

Om det preliminära årsbeloppet är högre än det slutliga årsbeloppet, skall det överskjutande beloppet inte betalas ut till låntagaren utan i stället räknas av på lånet.

Ändring av beslut om nedsättning

18 § Ett beslut om nedsättning av årsbeloppet får ändras

1. om de inkomst- och förmögenhetsförhållanden som lagts till grund för beslutet har ändrats väsentligt,
2. om det framkommer att låntagaren har lämnat oriktiga uppgifter i ärendet om nedsättning, eller
3. om det i något annat hänseende har inträffat en förändring som väsentligt påverkar rätten till nedsättning.

Betalning av årsbelopp

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur det fastställda årsbeloppet och sådana avgifter som avses i detta kapitel skall betalas samt om hur det inbetalda beloppet skall räknas av.

20 § I syfte att stimulera en snabb återbetalning av studielån får regeringen meddela föreskrifter om premier till låntagare som betalar tillbaka större belopp än det fastställda årsbeloppet.

Betalning av återstående skuld

21 § När återbetalningstiden är slut skall eventuell resterande skuld betalas under det följande året. Bestämmelserna om nedsättning i 13–18 §§ skall tillämpas även vid återbetalning som sker efter den ordinarie återbetalningstiden.

Om nedsättning sker, skall återstoden av skulden varje år betalas av med nedsatt belopp tills full återbetalning skett. Om förutsättningar för nedsättning upphör innan full betalning skett, skall det då återstående beloppet betalas under det första kalenderår då nedsättning inte sker.

Betalning skall pågå till dess full återbetalning har skett, dock längst till utgången av det år då låntagaren fyller 67 år.

Avskrivning av lån*Avskrivning av lån för tidigare studier*

22 § Studielån som har lämnats för studier i sådan utbildning som avses i 3 kap. 2 § andra stycket för att den studerande skall få grundläggande eller särskild behörighet för grundläggande högskoleutbildning kan skrivas av till viss del, om låntagaren senare har beviljats studielån för studier i sådan utbildning som avses i 3 kap. 2 § första stycket. I sådant fall får en sjättedel av det lånade beloppet jämte ränta som avser det första lånet skrivas av för varje 40 poäng som kan ingå i en högskoleexamen och som låntagaren har genomfört med godkänt resultat. Den sammanlagda avskrivningen får dock omfatta högst hälften av det först lånade beloppet jämte ränta.

Avskrivning enligt första stycket får inte ske av lån som har lämnats under tid då det högre bidraget enligt 3 kap. 13 § lämnats.

Regeringen får föreskriva att avskrivning enligt första stycket får ske även efter godkänt resultat i annan eftergymnasial utbildning än högskoleutbildning.

Avskrivning av lån som tagits emot under sjukdomstid m.m.

23 § Studielån får skrivas av helt eller delvis, om lånet har tagits emot enligt bestämmelser som har meddelats med stöd av 3 kap. 24 § första stycket. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om sådan avskrivning.

24 § Studielån som avser tid då den studerande har tagit emot utbildningsbidrag, enligt bestämmelserna om dagpenning, skall inte betalas tillbaka i den mån avdrag har skett från utbildningsbidraget.

25 § Studielån som inte har betalats vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år skall skrivas av. Betalningsskyldigheten kvarstår dock för årsbelopp avseende de tre senaste kalenderåren som har förfallit till betalning. Om det finns synnerliga skäl, får dock också sådana årsbelopp skrivas av.

Lån skall också skrivas av om låntagaren avlider eller om det annars finns synnerliga skäl till det.

Uppgiftsskyldighet

26 § Låntagaren skall lämna Centrala studiestödsnämnden de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel.

En låntagare som har fått årsbeloppet nedsatt är skyldig att omedelbart underrätta Centrala studiestödsnämnden, om någon omständighet som föranlett nedsättningen inte längre föreligger.

Utmätning m.m.

27 § Årsbelopp och avgifter enligt detta kapitel som inte har betalats inom föreskriven tid får tas ut genom utmätning utan föregående dom eller utslag.

Årsbelopp eller del därav som inte har betalats, frivilligt eller genom utmätning, före utgången av november månad det tredje året efter betalningsåret, skall inte föranleda vidare indrivningsåtgärder.

Närmare föreskrifter

28 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av detta kapitel.

5 kap. Återkrav av studiestöd

När studiestöd skall krävas tillbaka

1 § Om en studerande har fått studiemedel felaktigt eller med för högt belopp på grund av att summan av hans eller hennes inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital vid taxeringen överstigit den inkomst som lagts till grund för beräkningen av studiemedel, skall det som betalats ut för mycket krävas tillbaka. Belopp som understiger en viss av regeringen fastställd gräns, skall dock inte krävas tillbaka.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket genom oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra sin uppgifts- och anmälnings-skyldighet eller på något annat sätt har orsakat att studiehjälp eller studiemedel lämnats felaktigt eller med för högt belopp, skall det som betalats ut för mycket krävas tillbaka. Detsamma gäller om någon på annat sätt fått studiestöd felaktigt eller med för högt belopp och insett eller borde ha insett detta.

Om det finns synnerliga skäl, får ett krav på återbetalning enligt första eller andra stycket helt eller delvis efterges. Prop. 1999/2000:10

2 § Om någon avbryter sina studier skall 1 § andra och tredje stycket tillämpas beträffande studiestöd som har betalats ut för tiden efter avbrottet. Beror avbrottet på sjukdom skall studiestödet inte krävas tillbaka, om den studerande har fått studiestödet enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 2 kap. 10 § eller 3 kap. 24 §. Detsamma gäller vid sådan ledighet som avses i dessa paragrafer.

3 § Om ett återkrav avser studiehjälp till en studerande som vid utbetalningstillfället var omyndig, är den som då var den omyndiges förmyndare betalningsskyldig.

Ränta och avgifter

4 § På studiemedel som krävs tillbaka tas ränta ut från den dag då studiemedlen tagits emot efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter.

På studiehjälp som krävs tillbaka tas ränta ut enligt den räntesats som anges i första stycket från den dag som infaller en månad efter det att beslut om återkrav har fattats.

Om det finns särskilda skäl, kan den återbetalningsskyldige befrias helt eller delvis från sin skyldighet att betala ränta.

5 § I samband med återkrav skall den återbetalningsskyldige betala sådana avgifter som regeringen kan ha föreskrivit med stöd av 6 kap. 4 §.

Avskrivning av återkrav

6 § En fordran som har uppkommit på grund av att studiestöd har krävts tillbaka, skall bevakas fram till utgången av det år då den återbetalningsskyldige fyller 67 år. Därefter skall fordringen skrivas av. Avskrivning skall också ske om den återbetalningsskyldige avlider.

Om indrivningen av en sådan fordran som avses i första stycket skulle leda till mer arbete eller kostnad än som är skäligt och indrivning inte är påkallad från allmän synpunkt får indrivningsåtgärder underlåtas.

Närmare föreskrifter

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av detta kapitel.

Särskilda föreskrifter om studiestöd

1 § Lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt skall tillämpas på studiestöd, om detta har sökts efter varsel om eller utbrott av arbetskonflikt. Lagen skall dock inte tillämpas på studiestöd till sådana personer med funktionshinder som av medicinska eller sociala skäl behöver utbildning på grund av funktionsnedsättningen.

2 § Om någon som har tagit emot studiestöd meddelar att han eller hon inte önskar utnyttja detta, får det genast betalas tillbaka utan tillämpning av 4 eller 5 kap. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan återbetalning.

3 § En fordran på studiestöd kan inte överlåtas.

En fordran på studiestöd får inte tas i anspråk genom utmätning.

Avgifter för administrativa kostnader m.m.

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om att Centrala studiestödsnämnden får ta ut avgifter för sina administrativa kostnader i samband med att studielån beviljas, vid återbetalning av studielån och i samband med återkrav av studiestöd.

5 § Om ett belopp enligt denna lag slutar på ett öretal, rundas det av till närmaste lägre krontal.

Uppgiftsskyldighet

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en läroanstalts skyldighet att till Centrala studiestödsnämnden lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Regeringen får meddela föreskrifter om en läroanstalts skyldighet att till den överklagandenämnd som avses i 11 § lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

7 § Allmän försäkringskassa skall enligt de bestämmelser som regeringen meddelar lämna Centrala studiestödsnämnden eller den överklagandenämnd som avses i 11 § de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Annan myndighet och försäkringsinrättning är skyldiga att på begäran lämna domstol, Riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa och Centrala studiestödsnämnden sådana uppgifter i fråga om viss person som är av betydelse för tillämpningen av bestämmelserna i 4 kap. och föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 kap.

8 § Regeringen får meddela föreskrifter om hur Centrala studiestödsnämnden skall hämta in de uppgifter om taxering som nämnden behöver för tillämpningen av bestämmelserna i 4 kap. och föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 kap.

Försöksverksamhet

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försöksverksamhet i fråga om studiestöd enligt denna lag. I sådana föreskrifter får avvikelser göras från bestämmelser i lagen. Försöksverksamheten får dock inte innebära försämringar i fråga om förutsättningarna för studiestöd som har beviljats en studerande enligt lagens bestämmelser.

Överklagande

10 § Centrala studiestödsnämndens beslut i ärenden om återbetalning av studielån får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Centrala studiestödsnämndens beslut skall dock gälla omedelbart, om nämnden inte bestämmer något annat.

11 § För prövning av överklaganden av andra beslut om studiestöd än sådana som avses i 10 § svarar en särskild överklagandenämnd. Centrala studiestödsnämndens beslut skall dock gälla omedelbart, om nämnden inte bestämmer något annat. Om ett beslut överklagas, kan dock överklagandenämnden förordna att beslutet tills vidare inte skall gälla.

Överklagandenämndens ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare.

Överklagandenämndens beslut med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.

Vad som sägs i 6–8 §§ om att uppgifter skall lämnas till Centrala studiestödsnämnden eller att Centrala studiestödsnämnden får hämta in uppgifter skall i överklagade ärenden gälla även överklagandenämnden.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001, då studiestödslagen (1973:349) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa skall upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet.

2. Till en studerande som före den 1 juli 2001 har påbörjat en utbildning och för den utbildningen beviljats särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) eller särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa får sådant studiestöd på ansökan av den studerande lämnas enligt äldre bestämmelser under den tid som den studerande kan behöva för att slutföra studierna, dock längst till och med den 30 juni 2003. Om

studiestöd lämnas enligt äldre bestämmelser, skall dessa även i övrigt tillämpas på studiestödet.

3. Till en studerande som före den 1 juli 2001 har påbörjat en utbildning och för den utbildningen beviljats studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) får studiemedel lämnas enligt bestämmelserna i 4 kap. 8 § i den gamla lagen för att den studerande skall kunna slutföra studierna, utan hinder av bestämmelserna i 3 kap. 8–10 §§ i den nya lagen. Studiemedel enligt den gamla lagen får dock inte lämnas för längre tid än till och med den 30 juni 2003.

4. Till en studerande som före den 1 juli 2001 har påbörjat en utbildning och för den utbildningen beviljats studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) får studiemedel lämnas enligt bestämmelserna i 4 kap. 9 § i den gamla lagen för att den studerande skall kunna slutföra studierna, utan hinder av 3 kap. 3 § i den nya lagen. Studiemedel enligt den gamla lagen får dock inte lämnas för längre tid än till och med den 30 juni 2003.

5. Om en studerande har beviljats studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) eller särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa skall den tid som studiestöd har beviljats för räknas in vid bedömningen av om studiemedel får lämnas enligt 3 kap. 8–10 §§ i den nya lagen. Tid enligt den gamla lagen skall räknas om till motsvarande antal veckor enligt den nya lagen.

6. Till en studerande som före den 1 juli 2001 har påbörjat en utbildning och för den utbildningen beviljats studielån enligt studiestödslagen (1973:349) får studiemedel i form av studielån lämnas för att den studerande skall kunna slutföra studierna, utan hinder av 3 kap. 9 § i den nya lagen. Studielån enligt den gamla lagen får dock lämnas längst till och med den 30 juni 2003.

7. Om en studerande har tagit emot studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) skall som villkor för att få nytt studiestöd gälla inte enbart 2 kap. 12 § och 3 kap. 26 § i den nya lagen utan även 9 kap. 2 b § i den gamla lagen.

8. Beträffande sådana studielån som har beviljats enligt 4 kap. 2 § studiestödslagen (1973:349) tillämpas 8 kap. 11 § i den gamla lagen i stället för 4 kap. 22 § i den nya lagen.

9. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan begära att lånet efter den 1 juli 2001 skall betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. De ändrade betalningsvillkoren skall börja tillämpas vid kalenderårsskiftet året närmast efter det år då låntagaren har begärt ändrade betalningsvillkor.

10. Den som betalar tillbaka studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och den nya lagen kan begära att äldre lån läggs samman med nya lån och att de sammanlagda lånen betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. Sammanläggningen skall börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen skall läggas samman. Sammanläggningen

skall ske vid kalenderårsskiftet enligt följande. En gemensam återbetalningstid bestäms för det sammanlagda lånet i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 4, 9 och 10 §§ i den nya lagen. För återbetalning av det sammanlagda lånet skall bestämmelserna i 4 kap. i den nya lagen även i övrigt tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att årsbeloppet enligt 4 kap. 14 § första stycket i den nya lagen får sättas ned till ett belopp som är lägre än fem procent av låntagarens inkomst eller från och med det år då låntagaren fyller 50 år sju procent. Årsbeloppet skall dock alltid uppgå till minst fyra procent av låntagarens inkomst. Från och med det år då låntagaren fyller 50 år får tillägg till inkomsten göras för förmögenhet. Avskrivning av lån som har lagts samman skall i fråga om lån som lämnats enligt den gamla lagen ske enligt 8 kap. 9, 10 och 12 §§ i den gamla lagen och i fråga om lån som lämnats enligt den nya lagen ske enligt 4 kap. 25 § i den nya lagen.

11. Bestämmelsen i 6 kap. 11 § skall tillämpas på beslut som har meddelats med stöd av denna lag.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Prop. 1999/2000:10

Häriigenom föreskrivs att 2 b § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag² skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 b §³

Med de barn som berättigar till flerbarnstillägg enligt 2 a § skall jämföras barn som fyllt 16 år, men i övrigt uppfyller kraven för barnbidrag enligt denna lag, och som bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349).

Med de barn som berättigar till flerbarnstillägg enligt 2 a § skall jämföras barn som fyllt 16 år, men i övrigt uppfyller kraven för barnbidrag enligt denna lag, och som bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:000).

Som barn enligt första stycket räknas studerande från och med det kvartal under vilket barnet börjar studera och längst till och med det andra kvartalet det år under vilket den studerande fyller 20 år. Den studerande skall stadigvarande sammanbo med den bidragssökande för att berättiga till flerbarnstillägg.

Studerande som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsundervisning inräknas inte i barnantalet. Detsamma gäller studerande som är gifta.

Den som önskar uppbära flerbarnstillägg med stöd av bestämmelserna i denna paragraf skall anmäla detta till den allmänna försäkringskassan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

² Lagen omtryckt 1973:449.

³ Senaste lydelse 1997:1316.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 10 §§, 8 kap. 2 och 12 §§, 9 kap. 2 §, 19 kap. 2 § och 22 kap. 15 § lagen (1962:381) om allmän försäkring⁴ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §⁵

Den allmänna försäkringskassan skall besluta om en försäkrads tillhörighet till sjukpenningförsäkringen och fastställa sjukpenninggrundande inkomst. För en försäkrad som inte är bosatt i Sverige gäller detta så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos kassan. Av beslutet skall framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när kassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden eller andra omständigheter har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när förtidspension eller särskild efterlevandepension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbetsförmåga eller, vid särskild efterlevandepension, förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete,

c) när delpension enligt särskild lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbets- eller inkomstförhållanden, samt

d) när tjänstepension beviljas den försäkrade.

Ändring som avses i första stycket skall gälla från och med den dag då anledningen till ändringen uppkommit. Den sjukpenninggrundande inkomst som ändrats enligt första stycket a får dock läggas till grund för ersättning tidigast från och med första dagen i den ersättningsperiod som inträffar i anslutning till att försäkringskassan fått kännedom om inkomständringen.

Under tid som anges under 1–6 får, om inte första stycket b, c eller d är tillämpligt, den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten sänkas lägst till vad den skulle ha varit närmast dessförinnan om försäkringskassan då känt till samtliga förhållanden. Detta gäller tid då den försäkrade

1. bedriver studier, för vilka hon eller han uppbär *studiehjälp, studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd* enligt studiestödslagen (1973:349), *studiestöd enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa*, bidrag

1. bedriver studier, för vilka hon eller han uppbär *studiestöd* enligt studiestödslagen (1999:000), bidrag enligt förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander eller särskilt utbildningsbidrag,

⁴ Lagen omtryckt 1982:120.

⁵ Lydelse enligt prop. 1998/99:119.

enligt förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander eller särskilt utbildningsbidrag,

2. genomgår vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) och uppbär timersättning för studierna,

3. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitut eller genomgår arbetsmarknadsutbildning som beslutats av en arbetsmarknadsmyndighet,

4. är gravid och avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete tidigast sex månader före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför,

5. är helt eller delvis ledig från förvärvsarbete för vård av barn, om den försäkrade är förälder till barnet eller likställs med förälder enligt 1 § föräldraledighetslagen (1995:584) och barnet inte har fyllt ett år. Motsvarande gäller vid adoption av barn som ej fyllt tio år eller vid mottagande av sådant barn i avsikt att adoptera det, om mindre än ett år har förflutit sedan den försäkrade fick barnet i sin vård,

6. fullgör tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 eller 3 skall försäkringskassan, vid sjukdom under utbildningstiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, skall årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i ifrågavarande förvärvsarbete under utbildningstiden.

För en försäkrad som får sådan behandling eller rehabilitering som avses i 7 b § eller 22 kap. 7 § och som under denna tid får livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt en annan författning skall försäkringskassan, vid sjukdom under den tid då livränta betalas ut, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 skall dock under studieuppehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån som anges i tredje stycket 1, sjukpenningen beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första-tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning som är längre än 60 dagar.

10 §⁶

För de första 14 dagarna i sjukperioden utges sjukpenning som svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av anställning endast under förutsättning att den försäkrade skulle ha förvärvsarbetat om han inte hade varit sjuk. För en försäkrad som avses i 5 § tredje stycket 1 eller 3, femte eller sjunde stycket skall vad som har sagts nu gälla även för tid efter de

⁶ Senaste lydelse 1998:547.

första 14 dagarna av sjukperioden. För sjukpenningen skall 10 a och 10 b §§ tillämpas. Prop. 1999/2000:10

Med tid för förvärvsarbete enligt första stycket jämställs

1. ledighet för semester, dock inte om den försäkrade uppbär semesterlön enligt semesterlagen (1977:480) och, enligt 15 § samma lag, kan begära att dag då han är oförmögen till arbete på grund av sjukdom inte räknas som semesterdag,

2. ledighet under studietid för vilken oavkortade löneförmåner utges,

3. ledighet under tid då den försäkrade *genomgår sådan utbildning eller undervisning som anges i 5 § tredje stycket 2* eller uppbär *korttidsstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349)* eller ersättning till deltagare i tecken-
språksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), och

4. ledighet för ferier eller för motsvarande uppehåll för lärare som är anställda inom utbildningsväsendet.

8 kap.

2 §⁷

Rätt till *barnpension* har barn som inte har fyllt 18 år.

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349), har det rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier. En förutsättning för rätt till barnpension enligt detta stycke är att barnet bedriver studier som här avses när det fyller 18 år eller återupptar sådana studier innan det fyller 19 år.

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension. *Detsamma gäller ett barn som uppbär studie-*

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:000), har det rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier. En förutsättning för rätt till barnpension enligt detta stycke är att barnet bedriver studier som här avses när det fyller 18 år eller återupptar sådana studier innan det fyller 19 år.

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension.

⁷ Senaste lydelse 1988:881.

12 §⁸

Om någon för samma tid och för samma nedsättning av förvärvsmöjligheten har rätt till särskild efterlevandepension som någon av nedan uppräknade förmåner, minskas den särskilda efterlevandepensionen med den andra förmånens belopp. Minskning skall göras med

- a) förtidspension enligt denna lag,
- b) delpension enligt lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring,
- c) dagpenning från arbetslöshetskassa,
- e) *vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa och särskilt utbildningsbidrag, samt*
- f) *timersättning vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox).*

Om särskild efterlevandepension till följd av bestämmelserna i 5 kap. utges med viss andel av oavkortad sådan pension, skall minskning enligt första stycket göras endast med hänsyn till motsvarande andel av förmån som där avses.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller även i fråga om motsvarande förmåner som utges till den efterlevande på grundval av utländsk lagstiftning.

9 kap.

2 §

Rätt till *handikappersättning* tillkommer försäkrad, som fyllt sexton år och som innan han fyllt sextiofem år för avsevärd tid fått sin funktionsförmåga nedsatt i sådan omfattning att han

- a) i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan,
- b) för att kunna förvärvsarbeta behöver fortlöpande hjälp av annan eller
- c) eljest behöver vidkännas betydande merutgifter.

⁸ Senaste lydelse 1997:1228.

Föreligger behov av hjälp antingen i den dagliga livsföringen och för att kunna förvärvsarbeta, eller ettdera av eller båda dessa avseenden och därjämte merutgifter i anledning av handikappet, grundas bedömning av rätt till handikappersättning på det sammanlagda behovet av stöd.

Vid tillämpning av denna paragraf skall med försäkrad som utför förvärvsarbete likställas studerande som åtnjuter studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) eller endast på grund av bestämmelse om behovsprövning är utesluten från sådan förmån.

Handikappersättning utgår alltid till försäkrad som är blind, döv eller gravt hörselskadad om blindheten, dövheten eller hörselskadan inträtt innan den försäkrade uppnått sextiofem års ålder.

Vid tillämpning av denna paragraf skall med försäkrad som utför förvärvsarbete likställas studerande som åtnjuter studiestöd enligt studiestödslagen (1999:000) eller endast på grund av bestämmelse om behovsprövning är utesluten från sådan förmån.

19 kap.

2 §⁹

Sjukförsäkringen och de allmänna försäkringskassornas förvaltning av denna finansieras genom avgifter som avses i 1 §.

Statsbidrag får lämnas med viss del av kostnaderna för sjukförsäkringsförmåner, inberäknat försäkringens kostnader enligt lagen (1974:525) om ersättning för viss födelsekontrollerande verksamhet m.m., lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård och lagen (1991:1047) om sjuklön. Statsbidrag får också lämnas för förvaltning enligt första stycket.

Statsbidrag får vidare lämnas med viss del av kostnaderna för den allmänna försäkringen för förmåner enligt lagen (1996:1150) om högkostnadsskydd vid köp av läkemedel m.m. samt för Centrala studiestödsnämnden med anledning av att sådana studielån som belöper på en studerandes sjukperiod enligt studiestödslagen (1973:349) inte skall återbetalas.

Statsbidrag får vidare lämnas med viss del av kostnaderna för den allmänna försäkringen för förmåner enligt lagen (1996:1150) om högkostnadsskydd vid köp av läkemedel m.m. samt för Centrala studiestödsnämnden med anledning av att sådana studielån som belöper på en studerandes sjukperiod enligt studiestödslagen (1999:000) eller bestämmelser som har meddelats med stöd av den lagen inte skall återbetalas.

⁹ Senaste lydelse 1996:1162.

Rehabiliteringspenningen skall minskas med det belopp den försäkrade för samma tid får som

1. sjukpenning eller föräldrapenningförmån enligt denna lag,
2. sjukpenning eller livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt någon annan författning, dock inte livränta till efterlevande samt i övrigt endast till den del ersättningen avser samma inkomstbortfall som rehabiliteringspenningen är avsedd att täcka,
3. *studiehjälp, studiemedel, korttidsstudiestöd eller särskilt vuxenstudiestöd* enligt studiestödslagen (1973:349), *studiestöd enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa,* särskilt utbildningsbidrag eller ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), dock inte till den del studiestödet är återbetalningspliktigt.
3. *studiestöd* enligt studiestödslagen (1999:000), särskilt utbildningsbidrag eller ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), dock inte till den del studiestödet är återbetalningspliktigt.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller även beträffande motsvarande förmån som utges till den försäkrade på grundval av utländsk lagstiftning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om studiestöd som beviljats enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349) eller enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:000).

¹⁰ Senaste lydelse 1998:547.

2.4 Förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480)

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 17 § semesterlagen (1977:480) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹¹

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när fråga är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbetsskada,

2. ledighet enligt föräldraledighetslagen (1995:584) dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn, eller vid flerbarnsbörd sammanlagt, inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder, 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10, 10 a, 11 och 11 a §§ samma lag,

3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstagaren är berättigad till ersättning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller *korttidsstudiestöd eller vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349)*, särskilt utbildningsbidrag eller ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF) eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller särskilt utbildningsbidrag eller ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF) eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

5. ledighet på grund av grundutbildning om högst 60 dagar eller repetitionsutbildning enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspålit, om frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 60 dagar,

6. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare, eller

7. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 45 dagar.

¹¹ Senaste lydelse 1998:565.

Har arbetstagare av anledning som anges i första stycket 1 varit frånvarande från arbetet utan längre avbrott i frånvaron än fjorton dagar i en följd under två hela intjänandeår, grundar därefter infallande dag av frånvaroperioden inte rätt till semesterlön.

I frånvaroperiod som avses i första stycket inräknas även dagar under perioden då arbetstagaren icke skulle ha utfört arbete.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om studiestöd som beviljats enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349) eller enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:000).

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 1 § lagen (1981:691) om socialavgifter¹² skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

1 §¹³

Sjukförsäkringsavgifter förs till staten för finansiering av

1. kostnader för sjukpenning m.m. enligt 3 kap., folkpension i form av förtidspension enligt 7 kap. för personer som har rätt till tilläggspension i form av förtidspension enligt 13 kap., tilläggspension i form av förtidspension enligt 13 kap. och rehabiliteringsersättning m.m. enligt 22 kap., allt enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. Centrala studiestödsnämndens kostnader med anledning av att sådana studielån som belöper på en studerandes sjukperiod enligt studiestödslagen (1973:349) inte skall återbetalas,

2. Centrala studiestödsnämndens kostnader med anledning av att sådana studielån som belöper på en studerandes sjukperiod enligt studiestödslagen (1999:000) eller bestämmelser som har meddelats med stöd av den lagen inte skall återbetalas,

3. vissa av de allmänna försäkringskassornas förvaltningskostnader,

4. kostnader enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,

5. den allmänna försäkringens kostnader enligt lagen (1991:1047) om sjuklön och

6. statliga ålderspensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift som belöper på förmåner som finansieras med sjukförsäkringsavgiften.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om studiestöd som beviljats enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349) eller enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:000).

¹² Lagen omtryckt 1989:633.

¹³ Senaste lydelse 1998:679.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:188) om
preskription av skattefordringar m.m.

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹⁴

Denna lag gäller i fråga om preskription av skatt och andra fordringar som det allmänna har rätt till och som drivs in enligt bestämmelserna i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Den tillämpas dock inte på fordringar enligt vattenlagen (1918:523), vattenlagen (1983:291), 25 kap. 8 § miljöbalken, 6 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, rättshjälpslagen (1996:1619), studiestödslagen (1973:349), bötesverkställighetslagen (1979:189) eller fordringar för vilka särskilda bestämmelser om preskription gäller.

Denna lag gäller i fråga om preskription av skatt och andra fordringar som det allmänna har rätt till och som drivs in enligt bestämmelserna i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Den tillämpas dock inte på fordringar enligt vattenlagen (1918:523), vattenlagen (1983:291), 25 kap. 8 § miljöbalken, 6 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, rättshjälpslagen (1996:1619), studiestödslagen (1973:349), *studiestödslagen (1999:000)*, bötesverkställighetslagen (1979:189) eller fordringar för vilka särskilda bestämmelser om preskription gäller.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

¹⁴ Senaste lydelse 1998:834.

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 33 § skollagen (1985:1100)¹⁵ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

33 §

Till elever i gymnasieskolan som behöver inackordering till följd av skolgången skall hemkommunen lämna ekonomiskt stöd. Skyldigheten gäller till och med det första kalenderhalvåret det år då ungdomarna fyller tjugo år. Stödet skall avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Stödet skall ges kontant eller på annat lämpligt sätt enligt kommunens bestämmande. Om stödet ges kontant, skall det utgå med lägst 1/30 av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje hel kalendermånad under vilken eleven bor inackorderad. Beloppet får avjämnas till närmast lägre hela tiotal kronor.

Första stycket gäller dock inte de elever som avses i 27 § och som genom statens försorg får särskilda omvårdnadsinsatser. Första stycket gäller inte heller i fråga om utlandssvenska elever som erhåller inackorderingstillägg enligt studie-stödslagen (1973:349).

Första stycket gäller dock inte de elever som avses i 27 § och som genom statens försorg får särskilda omvårdnadsinsatser. Första stycket gäller inte heller i fråga om utlandssvenska elever som erhåller inackorderingstillägg enligt studie-stödslagen (1999:000).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

¹⁵ Lagen omtryckt 1997:1212.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1999/2000:2   *Föreslagen lydelse*

5 §

Skattepliktig inkomst enligt denna lag är:

1. avlöning eller därmed jämförlig förmån, som utgått av anställning eller uppdrag hos svenska staten eller svensk kommun;
2. avlöning eller därmed jämförlig förmån, som utgått av annan anställning eller annat uppdrag än hos svenska staten eller svensk kommun, i den mån inkomsten förvärvats genom verksamhet här i riket;
3. arvode och liknande ersättning som uppburits av någon i egenskap av ledamot eller suppleant i styrelse eller annat liknande organ i svenskt aktiebolag eller annan svensk juridisk person, oavsett var verksamheten utövats;
4. pension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring till den del beloppet överstiger uppburen folkpension och pensionstillskott som uppburits enligt 2 § lagen (1969:205) om pensionstillskott eller, för den som uppburit folkpension i form av förtidspension, till den del beloppet överstiger uppburen folkpension och 52 procent av pensionstillskott som uppburits enligt 2 a § sistnämnda lag, eller, om folkpension enligt bestämmelserna i 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring samordnats med yrkesskadelivränta eller annan i nämnda lagrum angiven livränta, till den del beloppet överstiger den pension som skulle ha utgått om sådan samordning inte skett, och för annan ersättning enligt lagen om allmän försäkring;
5. pension på grund av anställning eller uppdrag hos svenska staten eller svensk kommun;
6. belopp, som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring, om försäkringen meddelats i här i riket bedriven försäkringsrörelse samt belopp som utbetalas från pensionssparkonto fört av ett svenskt pensionssparinstitut eller av ett utländskt instituts filial i Sverige enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande;
7. pension på grund av tjänstepensionsförsäkring samt annan pension eller förmån, om förmån utgår från Sverige på grund av förutvarande tjänst och den tidigare verksamheten huvudsakligen utövats här;
8. ersättning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring och lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare samt enligt annan lag eller författning, som utgått till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller på grund av militärtjänstgöring eller i fall som avses i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd eller lagen (1977:267) om krigsskadeersättning till sjömän;
9. dagpenning från arbetslöshetskassa enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring;

10. korttidsstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349);

11. annan härifrån uppbyggnaden, genom verksamhet här i riket förvärvat inkomst av tjänst;

12. återfört avdrag för egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter, egenavgifter som satts ned genom ändrad debitering, i den mån avdrag har medgetts för avgifterna samt avgifter som avses i 62 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:000) och som satts ned genom ändrad debitering i den mån avdrag har medgetts för avgifterna och dessa inte hänförs till näringsverksamhet;

13. sjöinkomst som avses i 64 kap. 3 och 4 §§ inkomstskattelagen.

10. annan härifrån uppbyggnaden, genom verksamhet här i riket förvärvat inkomst av tjänst;

11. återfört avdrag för egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter, egenavgifter som satts ned genom ändrad debitering, i den mån avdrag har medgetts för avgifterna samt avgifter som avses i 62 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:000) och som satts ned genom ändrad debitering i den mån avdrag har medgetts för avgifterna och dessa inte hänförs till näringsverksamhet;

12. sjöinkomst som avses i 64 kap. 3 och 4 §§ inkomstskattelagen.

Som inkomst enligt första stycket 1–3 anses också förskott på sådan inkomst. Som folkpension behandlas även tilläggs pension i den mån den enligt lagen om pensionstillskott föranlett avräkning av pensionstillskott. Däremot räknas inte barnpension eller vårdbidrag som folkpension.

Verksamhet på grund av anställning i svenskt företag anses utövad här i riket även om tjänsteinnehavaren i och för sin tjänst måste göra tillfälliga besök utomlands eller under längre tid uppehålla sig där under kringresande (t.ex. handelsresande).

Skattepliktig inkomst enligt denna lag är dock endast sådan inkomst som skulle ha beskattats hos en obegränsat skattskyldig enligt inkomstskattelagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001 och tillämpas första gången vid 2002 års taxering. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om studiestöd enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349).

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹⁶

För en elev som har rätt till studiehjälp enligt studiestödslagen (1973:349), skall den kommun som enligt 1 kap. 15 § skollagen (1985:1100) är elevens hemkommun, ansvara för elevens kostnader för dagliga resor mellan bostaden och skolan. Ansvaret gäller för sådana resor där färdvägen är minst sex kilometer. Stödet skall ges kontant eller på annat lämpligt sätt enligt kommunens bestämmande. Om stödet ges kontant är kommunen inte skyldig att utge högre ersättning än vad som motsvarar 1/30 av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje hel kalendermånad som eleven har kostnader för resor mellan bostaden och skolan.

För en elev som har rätt till studiehjälp enligt studiestödslagen (1999:000), skall den kommun som enligt 1 kap. 15 § skollagen (1985:1100) är elevens hemkommun, ansvara för elevens kostnader för dagliga resor mellan bostaden och skolan. Ansvaret gäller för sådana resor där färdvägen är minst sex kilometer. Stödet skall ges kontant eller på annat lämpligt sätt enligt kommunens bestämmande. Om stödet ges kontant är kommunen inte skyldig att utge högre ersättning än vad som motsvarar 1/30 av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje hel kalendermånad som eleven har kostnader för resor mellan bostaden och skolan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

¹⁶ Senaste lydelse 1993:801.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:891) om
indrivning av statliga fordringar m.m.

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bestämmelserna i 15–18 §§ skall, om inte regeringen föreskriver något annat, tillämpas endast i fråga om en fordran som tillkommer staten och inte grundas på studiestödslagen (1973:349).

Föreslagen lydelse

3 §

Bestämmelserna i 15–18 §§ skall, om inte regeringen föreskriver något annat, tillämpas endast i fråga om en fordran som tillkommer staten och inte grundas på studiestödslagen (1973:349) eller studiestödslagen (1999:000).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:892) om
ackord rörande statliga fordringar m.m.

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1993:892) om ackord rörande statliga fordringar m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller i fråga om skatt, avgift, böter eller annan staten tillkommande fordran som vid verkställighet enligt utsökningsbalken handläggs i allmänt mål. Lagen gäller dock inte i fråga om fordran som grundas på studiestödslagen (1973:349).

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller i fråga om skatt, avgift, böter eller annan staten tillkommande fordran som vid verkställighet enligt utsökningsbalken handläggs i allmänt mål. Lagen gäller dock inte i fråga om fordran som grundas på studiestödslagen (1973:349) *eller studiestödslagen (1999:000)*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2.12 Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen
(1994:200)

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 8 § mervärdesskattelagen (1994:200) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.
8 §¹⁷

Från skatteplikt undantas omsättning av tjänster som utgör

1. grundskole-, gymnasieskole- eller högskoleutbildning, om utbildningen anordnas av det allmänna eller en av det allmänna för utbildningen erkänd utbildningsanordnare, och

2. utbildning som enligt studiestödslagen (1973:349) berättigar eleven till studiestöd.

2. utbildning som enligt studiestödslagen (1999:000) berättigar eleven till studiestöd.

Undantaget från skatteplikt enligt första stycket omfattar även omsättning av varor och tjänster som omsätts som ett led i utbildningen.

Utbildning som tillhandahålls av utbildare mot ersättning från en uppdragsgivare som själv utser de personer som skall utbildas (uppdragsutbildning) omfattas av undantaget endast om utbildningen ingår i en av uppdragsgivaren bedriven egen utbildning enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001. 3 kap. 8 § första stycket 2 i dess nya lydelse äger även tillämpning på utbildning som med stöd av övergångsbestämmelserna i studiestödslagen (1999:000) berättigar eleven till studiestöd enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349).

¹⁷ Senaste lydelse 1996:1327.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1999/2000:2   *Föreslagen lydelse*

5 §

Storleken av det bostadstillägg som lämnas är beroende av pensionärens årsinkomst. Med årsinkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att erhålla under den närmaste tiden.

Som årsinkomst räknas inte

1. allmänt barnbidrag,
2. folkpension,
3. tilläggspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring till den del pensionen föranlett minskning av pensionstillskott enligt 3 § lagen (1969:205) om pensionstillskott eller av barntillägg enligt 9 kap. 1 § sista stycket lagen om allmän försäkring i detta lagrumms lydelse vid utgången av år 1989,

4. livränta som avses i 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring i vad den enligt samma lagrum avdragits från pension eller understöd som någon på grund av släktskap eller svägerlag kan vara föranledd att utge,

5. *vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa,*

6. studiehjälp och studiemedel enligt *studiestödslagen,*   6. studiehjälp och studiemedel enligt *studiestödslagen (1999:000),*

8. socialbidrag,

9. bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag,

10. familjebidrag enligt familjebidragsförordningen (1991:1492),

12. ersättning som avses i lagen (1971:118) om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade.

Som årsinkomst skall inte heller räknas inkomst som är avsedd att vara en kostnadsersättning.

Avdrag från årsinkomsten får göras på sådant sätt som anges i 12 kap. inkomstskattelagen (1999:000) för kostnader som hänför sig till inkomstslaget tjänst i den mån sådan intäkt ingår i årsinkomsten samt för underhållsbidrag till före detta make i den utsträckning som anges i 62 kap. 7 och 9 §§ samma lag.

För den som uppbär partiell förtidspension skall vid inkomstberäkningen bortses från ett belopp som motsvarar skillnaden mellan

- a) ett för den försäkrade beräknat belopp av hel förtidspension jämte däremot svarande pensionstillskott, beloppet i förekommande fall beräknat med beaktande av bestämmelserna i 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring och

- b) den utgående förtidspensionen jämte pensionstillskott.

Värdet av naturaförmåner skall uppskattas efter regler som fastställs av regeringen.

Avkastning av förmögenhet skall anses utgöra fem procent av förmögenhetsvärdet för år räknat. Vid beräkning av förmögenhetsavkastning skall dock denna höjas med tio procent av det belopp, varmed förmögenheten överstiger för den som är gift sextiotusen kronor, och för annan sjuttiofemtusen kronor. Vid beräkning av förmögenhet skall värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som avses i 2 kap. 13 respektive 18 § inkomstskattelagen och som utgör pensionärens permanentbostad inte beaktas. För pensionär som har sin bostad i särskild boendeform skall detsamma gälla i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostad som utgör permanentbostad för pensionärens make.

I fråga om makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst. Vid tillämpning av sjunde stycket skall i sådant fall värdet av förmögenhet beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet.

Årsinkomsten avrundas för envar pensionsberättigad till närmast hela tiotal kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om studiestöd som beviljats enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349) eller enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:000).

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Ett barn har rätt till förlängt underhållsstöd, om barnet går i skolan när han eller hon fyller 18 år eller återupptar skolgången innan han eller hon fyller 19 år. Förlängt underhållsstöd lämnas så länge barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349), dock längst till och med juni det år då barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt underhållsstöd.

Ett barn har rätt till förlängt underhållsstöd, om barnet går i skolan när han eller hon fyller 18 år eller återupptar skolgången innan han eller hon fyller 19 år. Förlängt underhållsstöd lämnas så länge barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:000), dock längst till och med juni det år då barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt underhållsstöd.

Ett barn har inte rätt till förlängt underhållsstöd i fall som avses i 4 §. Härvid skall vad som sägs om boföräldern i 4 § 1 och 4 gälla den studerande. Rätt till förlängt underhållsstöd föreligger inte heller, om den studerande har ingått äktenskap.

Förlängt underhållsstöd lämnas från och med månaden efter det att den studerande har fyllt 18 år eller återupptagit skolgången till och med den månad under vilken rätt till stöd upphör. Förlängt underhållsstöd lämnas dock inte för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

dels att 3 kap. 1 och 3 §§, 4 kap. 5 § samt 5 kap. 13 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 3 kap. 24 och 25 §§, samt närmast före 3 kap. 24 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §

Andra pensionsgrundande belopp än pensionsgrundande inkomst är belopp som beräknats på visst sätt för en försäkrad som har uppburit förtidspension, för en försäkrad som har fullgjort pliktjänstgöring *samt* för en försäkrad förälder till små barn.

Andra pensionsgrundande belopp än pensionsgrundande inkomst är belopp som beräknats på visst sätt för en försäkrad som har uppburit förtidspension, för en försäkrad som har fullgjort pliktjänstgöring, för en försäkrad förälder till små barn *samt för en försäkrad som har studerat med studiemedel.*

3 §

Vid tillämpning av 2 § andra stycket skall det bortses från pensionsgrundande belopp i följande ordning:

1. pensionsgrundande belopp enligt 10 §,	1. pensionsgrundande belopp enligt 24 §,
2. pensionsgrundande belopp enligt 8 §, och	2. pensionsgrundande belopp enligt 10 §,
3. pensionsgrundande belopp enligt 4 §.	3. pensionsgrundande belopp enligt 8 §, och
	4. pensionsgrundande belopp enligt 4 §.

Studier

24 §

En försäkrad som under någon del av ett år har uppburit studiemedel i form av studiebidrag enligt 4 kap. studiestödslagen (1973:349) skall tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp för det året.

25 §

Ett pensionsgrundande belopp enligt 24 § skall motsvara 138

procent av i den paragrafen angivet bidrag som den försäkrade har uppburit under året. Prop. 1999/2000:10

4 kap.

5 §

På den del av pensionsunderlaget för en försäkrad som avser pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring enligt 3 kap. 8 § *eller* pensionsgrundande belopp för föräldrar till små barn enligt 3 kap. 10 §, skall pensionsrätt för premiepension beräknas endast om den försäkrade senast vid den tidpunkt då dessa belopp har fastställts har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp enligt vad som anges i 5 kap. 13 §. Om den försäkrade då ännu inte har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomster och belopp i sådan omfattning skall den försäkrades pensionsrätt för inkomstpension utgöra 18,5 procent av den delen av pensionsunderlaget. Detsamma gäller om pensionsgrundande inkomster och belopp senare ändras så att villkoret enligt 5 kap. 13 § inte är uppfyllt.

På den del av pensionsunderlaget för en försäkrad som avser pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring enligt 3 kap. 8 §, pensionsgrundande belopp för föräldrar till små barn enligt 3 kap. 10 § *eller pensionsgrundande belopp för studier enligt 3 kap. 24 §*, skall pensionsrätt för premiepension beräknas endast om den försäkrade senast vid den tidpunkt då dessa belopp har fastställts har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp enligt vad som anges i 5 kap. 13 §. Om den försäkrade då ännu inte har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomster och belopp i sådan omfattning skall den försäkrades pensionsrätt för inkomstpension utgöra 18,5 procent av den delen av pensionsunderlaget. Detsamma gäller om pensionsgrundande inkomster och belopp senare ändras så att villkoret enligt 5 kap. 13 § inte är uppfyllt.

5 kap.

13 §

Vid beräkning av inkomstpension skall hänsyn tas till pensionsbehållning som härrör från pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring enligt 3 kap. 8 § *och* pensionsgrundande belopp för föräldrar till små barn enligt 3 kap. 10 § endast om det för den pensionsberättigade, senast det år han eller hon fyller 70 år, har fastställts pensionsgrundande inkomster som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två

Vid beräkning av inkomstpension skall hänsyn tas till pensionsbehållning som härrör från pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring enligt 3 kap. 8 §, pensionsgrundande belopp för föräldrar till små barn enligt 3 kap. 10 § *och pensionsgrundande belopp för studier enligt 3 kap. 24 §* endast om det för den pensionsberättigade, senast det år han eller hon fyller 70 år, har fastställts pensionsgrundande

gånge det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet. inkomster som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet.

Pension på den pensionsbehållning som avses i första stycket skall inte utges för tid före året efter fastställelseåret för pensionsgrundande inkomst det sista år som avses i första stycket.

Vid bedömning enligt första och andra styckena skall bortses från pensionsgrundande inkomst som enligt bestämmelserna om bristande eller underlåten avgiftsbetalning i 4 kap. 4 § inte legat till grund för beräkning av pensionsrätt. Vidare skall vid bedömning enligt första och andra styckena med pensionsgrundande inkomst likställas pensionsgrundande belopp för förtidspension enligt 3 kap. 4 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001. Bestämmelserna i deras nya lydelse tillämpas från och med intjänandeåret 1999.

2.16 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om
inkomstgrundad ålderspension

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 § och 3 kap. 24 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §

Som pensionsgrundande inkomst av anställning räknas vidare

1. sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring samt sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgetts enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den utsträckning ersättningen har trätt i stället för en försäkrads inkomst som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst,

2. föräldrapenningförmåner enligt lagen om allmän försäkring,

3. ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,

4. ersättning som en allmän försäkringkassa har utgett enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön,

5. livränta enligt 4 kap. lagen om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande livränta som bestäms med tillämpning av den lagen,

6. delpension enligt lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring,

7. vårdbidrag enligt 9 kap. 4 och 4 a §§ lagen om allmän försäkring, i den utsträckning bidraget inte är ersättning för merkostnader,

8. dagpenning från arbetslöshetskassa,

9. statsbidrag till arbetslösa som tillskott till deras försörjning när de startar egen näringsverksamhet,

10. utbildningsbidrag i form av dagpenning under arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering samt ersättning vid generationsväxling,

11. utbildningsbidrag för doktorander,

12. korttidsstudiestöd och vuxenstudiebidrag enligt studie-
stödslagen (1973:349),

13. vuxenstudiebidrag enligt
lagen (1983:1030) om särskilt
vuxenstudiestöd för arbetslösa
samt särskilt utbildningsbidrag,

14. timersättning vid vuxen-
utbildning för utvecklingsstörda
(särvux) och ersättning till del-
tagare i teckenspråksutbildning för
vissa föräldrar (TUFF),

13. särskilt utbildningsbidrag,

14. ersättning till deltagare i
teckenspråksutbildning för vissa
föräldrar (TUFF),

15. dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och till andra som får dagpenning enligt de grunder som gäller för totalförsvarspliktiga, samt

16. bidrag från Sveriges författarfond och Konstnärsnämnden i den utsträckning som regeringen så föreskriver.

Prop. 1999/2000:10

3 kap.

24 §¹⁸

En försäkrad som under någon del av ett år har uppburit studiemedel i form av studiebidrag enligt 4 kap. studiestödslagen (1973:349) skall tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp för det året.

En försäkrad som under någon del av ett år har uppburit studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:000) skall tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp för det året.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2. Den äldre lydelsen av 2 kap. 5 § och 3 kap. 24 § gäller fortfarande i fråga om studiestöd som beviljats enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349) eller enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:000).

3. Vid tillämpning av 3 kap. 24 § skall studiebidrag som utges enligt 4 kap. studiestödslagen (1973:349) likställas med studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:000).

¹⁸ Senaste lydelse 1999:000.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall införas tre nya paragrafer, 47–49 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

47 §

Pensionsgrundande belopp för studier enligt 3 kap. 24 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall fastställas för åren 1995–1998.

På pensionsunderlag enligt första stycket skall pensionsrätt för inkomstpension utgöra 18,5 procent. Någon pensionsrätt för premiepension grundad på detta pensionsunderlag skall inte fastställas för den tiden.

Första stycket gäller inte personer som avlidit före den 1 januari 1999.

48 §

Vid beräkning och fastställande av pensionsrätt och pensionsgrundande belopp enligt 47 § gäller, med de ändringar som anges i andra stycket, i tillämpliga delar följande bestämmelser i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension:

– 3 kap. 2 och 3 §§ om fastställande av andra pensionsgrundande belopp än pensionsgrundande inkomst,

– 3 kap. 24 och 25 §§ om pensionsgrundande belopp för studier,

– 4 kap. 1 § första stycket, 2 och 6 §§ om fastställande av pensionsrätt, och

– 5 kap. 6 § första stycket och 9 § om omräkning av pensionsbehållning.

När pensionsgrundande belopp enligt 47 § fastställs skall bestämmelserna i 29 § andra stycket och 30 § första stycket tillämpas. Prop. 1999/2000:10

49 §

För beslut enligt 47 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 13 och 15 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension med undantag av 13 kap. 7 § tredje stycket första meningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

2.18 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Avgiften utgör 6,40 procent av ersättning i form av

1. sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring samt sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgetts enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den utsträckning ersättningen trätt i stället för en försäkrads inkomst av anställning enligt 2 kap. 3 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller inkomst av annat förvärvsarbete enligt 2 kap. 6 § första stycket 1–3 nämnda lag,

2. föräldrapenningförmåner enligt lagen om allmän försäkring,

3. ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,

4. ersättning som en allmän försäkringskassa utgett enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön,

5. livränta enligt 4 kap. lagen om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande livränta som bestäms med tillämpning av den lagen,

6. delpension enligt lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring,

7. vårdbidrag enligt 9 kap. 4 och 4 a §§ lagen om allmän försäkring, i den utsträckning bidraget inte är ersättning för merkostnader,

8. dagpenning från arbetslöshetskassa,

9. statsbidrag till arbetslösa som tillskott till deras försörjning när de startar egen näringsverksamhet,

10. utbildningsbidrag i form av dagpenning under arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering samt ersättning vid generationsväxling,

11. utbildningsbidrag för doktorander,

12. korttidsstudiestöd och vuxenstudiebidrag enligt studie-stödslagen (1973:349),

13. vuxenstudiebidrag enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa samt särskilt utbildningsbidrag,

14. timersättning vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) och ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF),

13. särskilt utbildningsbidrag,

14. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF),

15. dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen Prop. 1999/2000:10 (1994:1809) om totalförsvarsplikt och till andra som får dagpenning enligt de grunder som gäller för totalförsvarspliktiga, samt

16. bidrag från Sveriges författarfond och Konstnärsnämnden i den utsträckning som regeringen så föreskriver.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om studiestöd som beviljats enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349) eller enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:000).

2.19 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Rätt till handikappersättning har den som har fyllt sexton år och som innan han eller hon har fyllt 65 år för avsevärd tid har fått sin funktionsförmåga nedsatt i sådan omfattning att han eller hon

1. i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan,
2. för att kunna förvärvsarbета behöver fortlöpande hjälp av annan, eller
3. i annat fall har betydande merutgifter.

Om den funktionshindrade behöver hjälp antingen i den dagliga livsföringen och för att kunna förvärvsarbета, eller i något av dessa båda avseenden, och dessutom har merutgifter i anledning av funktionshindret, grundas bedömningen av rätten till handikappersättning på det sammanlagda behovet av stöd.

Vid tillämpning av denna paragraf skall med en person som förvärvsarbétar likställas en studerande som får studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) eller som endast på grund av bestämmelser om behovsprövning är utesluten från sådan förmån.

Vid tillämpning av denna paragraf skall med en person som förvärvsarbétar likställas en studerande som får studiestöd enligt studiestödslagen (1999:000) eller som endast på grund av bestämmelser om behovsprövning är utesluten från sådan förmån.

Handikappersättning utges alltid till den som är blind, döv eller gravt hörselskadad om blindheten, dövheten eller hörselskadan inträtt före 65 års ålder.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om studiestöd som beviljats enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349) eller enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:000).

2.20 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen
(1999:000)

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 § socialförsäkringslagen (1999:000) skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1998/99:119   *Föreslagen lydelse*

3 kap.

14 §

Den som är bosatt i Sverige är försäkrad för pensionsgrundande belopp för barnår enligt 3 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

Den som har genomgått grundutbildning enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt är försäkrad för pensionsgrundande belopp för plikttjänstgöring enligt 3 kap. lagen om inkomstgrundad ålderspension.

Den som är bosatt i Sverige är försäkrad för pensionsgrundande belopp för studier enligt 3 kap. lagen om inkomstgrundad ålderspension.

2.21 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen
(1999:000)

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 13 § socialförsäkringslagen (1999:000) skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1998/99:119   *Föreslagen lydelse*

3 kap.

13 §

Den som uppbär någon av följande förmåner är försäkrad för inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och tilläggspension i form av förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring:

1. vårdbidrag, som inte enbart avser merkostnader, enligt 8 § lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag,

2. dagpenning från arbetslöshetskassa,

3. utbildningsbidrag i form av dagpenning under arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering samt ersättning vid generationsväxling,

4. utbildningsbidrag för doktorander,

5. *korttidsstudiestöd och vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349),*

6. *vuxenstudiebidrag enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa samt särskilt utbildningsbidrag,*

6. särskilt utbildningsbidrag,

7. *timersättning vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) och ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF),*

7. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF),

8. dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och till andra som får dagpenning enligt de grunder som gäller för totalförsvarspliktiga, eller

9. stipendium som enligt punkt 12 sjunde stycket av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) skall tas upp som intäkt av tjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om studiestöd som beviljats enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349) eller enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:000).

2.22 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen
(1999:000)

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 7 § och 11 kap. 34 § inkomstskattelagen (1999:000) skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1999/2000:2   *Föreslagen lydelse*

9 kap.

7 §

Följande räntor och avgifter får inte dras av:

- räntor enligt 8 kap. 1 § studiestödslagen (1973:349),
- avgifter enligt 22 § tredje stycket lagen (1993:737) om bostadsbidrag, och
- räntor enligt 36 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

Följande räntor och avgifter får inte dras av:

- räntor enligt 4 kap. 1 § studiestödslagen (1999:000),
- avgifter enligt 22 § tredje stycket lagen (1993:737) om bostadsbidrag, och
- räntor enligt 36 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

11 kap.

34 §

Följande ersättningar i samband med studier skall tas upp:

1. korttidsstudiestöd och vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349),

2. sådant utbildningsbidrag för doktorander som avses i 4 kap. 3 § studiestödslagen,

3. vuxenstudiebidrag enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa,

4. särskilt utbildningsbidrag och timersättning vid vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (sär-vux) enligt 1 kap. 3 a § vuxenutbildningslagen (1984:1118), och

5. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF).

Studiestöd enligt 3, 4 och 6 kap. studiestödslagen samt studielån enligt 7 kap. samma lag skall inte tas upp.

1. utbildningsbidrag för doktorander,

2. särskilt utbildningsbidrag, och

3. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF).

Studiestöd enligt studiestödslagen (1999:000) skall inte tas upp.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001 och tillämpas första gången vid 2002 års taxering.

2. Den äldre lydelsen av 9 kap. 7 § gäller fortfarande för räntor enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349).

3. Den äldre lydelsen av 11 kap. 34 § gäller fortfarande i fråga om studiestöd som beviljats enligt den upphävda studiestödslagen (1973:349) eller enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:000).

2.23 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:000) om ikraftträdande av inkomstskattelagen

Prop. 1999/2000:10

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 6 § lagen (1999:000) om ikraftträdande av inkomstskattelagen skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1999/2000:2   *Föreslagen lydelse*

4 kap.

6 §

Avgifter enligt 8 kap. studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse före den 1 januari 1989 får inte dras av.

Avgifter enligt 8 kap. *den upphävda* studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse före den 1 januari 1989 får inte dras av.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001 och tillämpas första gången vid 2002 års taxering.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 22 december 1994 (dir. 1994:148) tillkallade chefen för Utbildningsdepartementet en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att utreda riktlinjer för en reformering av studiestödssystemet. Kommittén fick i uppdrag att göra en övergripande översyn och att särskilt uppmärksamma följande frågor, nämligen

- hur studiestödet kan motverka social snedrekrytering,
- förutsättningarna för ett mer sammanhållet system,
- totalbelopp och bidragsnivåer i ett sammanhållet system,
- lånesystem och återbetalningsvillkor samt
- en uppräknig av bidragsdelen i studiemedlen med hänsyn till att studier som finansieras med detta stöd avsågs bli pensionsgrundande i ett reformerat pensionssystem.

Kommittén fick genom tilläggsdirektiv den 14 december 1995 (dir. 1995:157) i uppdrag att redovisa på vilket sätt en förändrad gränsdragning mellan arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning fordrar anpassningar i studiefinansieringen. Genom tilläggsdirektiv den 7 mars 1996 (dir. 1996:19) fick kommittén i uppdrag att beakta rapporten om de ensamstående föräldrarna och bostadsbidragsutredningen i sina överväganden av hur studier skall kunna underlättas för dem med stor försörjningsbörda och hög boendekostnad.

Kommittén, som antog namnet Studiestödsutredningen, överlämnade i juni 1996 sina förslag i betänkandet *Sammanhållet studiestöd* (SOU 1996:90). Vidare har kommittén överlämnat följande skrivelser till Utbildningsdepartementet, nämligen

- skrivelse angående bostadsstöd till studerande med anledning av Bostadsutredningens förslag
- skrivelse angående beskattning av bidraget i studiemedlen
- redogörelse i anledning av regeringens tilläggsdirektiv den 14 december 1995.

Kommitténs betänkande har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (dnr U96/2076/ST).

De förslag av Studiestödsutredningen som inte berörs i det följande har regeringen inte funnit skäl att föreslå riksdagen.

Information om förslagen i denna proposition om pensionsrätt för studier har lämnats till Genomförandegruppen (arbetsgrupp för genomförandet av reformeringen av det allmänna ålderspensionssystemet med företrädare för de partier - m, c, fp, kd och s - som ställt sig bakom pensionsöverenskommelsen).

Lagrådet

Förslaget till ny studiestödslag innehåller, med undantag av den föreslagna 6 kap. 10 §, inte någon sådan reglering som kräver Lagrådets hörande. Den nämnda bestämmelsen i 6 kap 10 § överensstämmer med

nu gällande 8 kap. 25 § studiestödslagen (1973:349). Lagrådets hörande skulle därför sakna betydelse. Prop. 1999/2000:10

Förslaget till ny studiestödslag medför att följdändringar föreslås i andra lagar, bl.a. inom skattelagstiftningen. Merparten av de föreslagna ändringarna kräver inte Lagrådets hörande. I övrigt innebär förslagen endast redaktionella ändringar. Ändringarna föranleds dels av att förslag lämnas om att vissa former av studiestöd skall avvecklas, dels att en ny studiestödslag föreslås. Ändringarna är således av enklare beskaffenhet och Lagrådets hörande skulle därför sakna betydelse.

Utbildning utvecklar

Det övergripande utbildningspolitiska målet är att varje medborgare skall ha möjlighet till god utbildning oavsett kön, social eller ekonomisk bakgrund, bostadsort m.m. Utbildning frigör och utvecklar människors inneboende resurser. Utbildning ger kvinnor och män ökade förutsättningar att leva ett rikare och friare liv. Genom utbildning får den enskilde bättre beredskap att möta förändringar i arbetsliv och samhälle. Det blir naturligare att självständigt ta ställning i olika frågor och ta aktiv del i kultur- och föreningsliv. I ett samhälle som hävdar människors lika värde är möjligheter till utbildning för alla en grundförutsättning. Målet att medborgarna skall bli delaktiga i och få inflytande över samhällsutvecklingen ligger till grund för allt samhällsarbete.

Den starka efterfrågan på utbildning är utmärkande för dagens samhälle där kunskaper och kompetens blir allt viktigare för en väl fungerande arbetsmarknad. Utbildningens stora betydelse för den ekonomiska framstegstakten, för den sociala och kulturella utvecklingen och för skapandet av ett ekologiskt uthålligt samhälle är i dag självklar. Den snabba samhällsomvandlingen är en pågående process, där strukturella förändringar i arbetslivet, teknikutvecklingen, integrationen i Europa, internationaliseringen i stort, inflytande från andra kulturer etc. föder behov av kontinuerligt vidgade kunskaper. Det gäller inom alla områden och har inneburit omstrukturering och expansion inom de flesta utbildningsområden.

Ekonomisk tillväxt ger möjligheter att trygga välfärden. Det är därför ett samhällsligt intresse att kunskapsbasen hos befolkningen upprätthålls och stärks på alla nivåer och att inga grupper lämnas utanför. Situationen med arbetslöshet har ytterligare accentuerat detta faktum. Men ekonomisk tillväxt och landets konkurrenskraft är också beroende av medborgarnas beredskap att möta förändringar.

Kostnaderna för utbildning och studiestöd kan ses som en samhällelig investering som ger avkastning i ett senare skede i form av ökad ekonomisk tillväxt och social och kulturell utveckling. Stora resurser tas i anspråk dels i form av direkta kostnader i samband med undervisningen, dels i form av utebliven produktion under utbildningstiden. Effektiviteten och kvaliteten inom samtliga delar av utbildningssystemet är således av stor vikt.

Offentligt finansierad utbildning kompletteras med kompetensutveckling inom arbetslivet genom de resurser som avsätts för personalutbildning hos statliga myndigheter, kommuner, landsting och privata företag. Informellt lärande i hemmen, inte minst genom den ökade tillgängligheten till IT, blir alltmer betydelsefullt. För många företag utgör internutbildningen en naturlig del av investeringarna, men är av företagsekonomiska skäl funktionsinriktad. En stor del av arbetskraften ställs också utanför

sådana insatser. Behovet av en ökad allmän-teoretisk grundkompetens kan dessutom tillgodoses i mycket ringa utsträckning på det sättet.

Ungdomsskolan har byggts ut under de senaste åren, vilket har lett till att skillnaderna i utbildningsbakgrund har ökat mellan ungdoms- och vuxengenerationerna. Dessutom har förändringstakten ökat mycket starkt i arbetsliv och samhälle. Det är därför viktigt att fortsätta möjligheter ges även för äldre att kompensera brister i grundutbildningen och också få reella möjligheter att uppgradera sina kunskaper. Detta är vuxenutbildningens främsta mål.

Övertygelsen att utbildning är en viktig omskapande kraft ligger till grund för samhällets samlade insatser. Utbildning på alla nivåer bör utformas så att den stimulerar till fortsatt kunskapsinhämtning. Genom ett livslångt lärande som breddar och fördjupar tidigare kunskaper kan en god kompetens upprätthållas hos breda grupper av befolkningen.

Fortsatt utbyggnad av utbildningskapaciteten

Internationellt sett har Sverige en mycket välutbildad befolkning. Gymnasieskolan är numera närmast en allmän medborgarskola. På vuxenutbildningens område är vi världsledande både när det gäller utformning och omfattning. Allt fler unga och äldre genomgår högskoleutbildning. Den andel av en årskull i gymnasieskolan som går vidare till högskoleutbildning är emellertid lägre i Sverige än i en del andra industriländer. Denna andel bör öka. Även rekryteringen från traditionell vuxenutbildning bör öka, särskilt med tanke på att ungdomskullarna i gymnasieskolan har minskat under 1990-talet och börjar öka igen först kring år 2005.

De extraordinära satsningar på vuxenutbildningens område som nu görs genom kunskapslyftet ger nya möjligheter till studier för stora grupper arbetslösa och anställda som behöver överbyggande eller kompletterande gymnasial utbildning. Studierna kan vara en väg in i arbetslivet eller utgöra grund för vidareutbildning. För många leder studierna till behörighet till högskolestudier. Genom denna breddade rekryteringsbas kan den sociala sammansättningen av studerande vid högskolorna bli jämnare samtidigt som den andel av befolkningen som genomgår högre utbildning ökar.

Efterfrågan på utbildning har länge varit större än tillgången på platser. Högskolan har expanderat starkt under de senaste åren. Antalet studerande vid universitet och högskolor är nu drygt 300 000. Under åren 1997 – 2002 tillförs området resurser motsvarande sammanlagt 89 000 nya permanenta utbildningsplatser med tyngdpunkt på naturvetenskap och teknik. Försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning (KY) har bedrivits sedan år 1996 och omfattar nu sammanlagt 12 000 årsplatser.

Tillgängligheten till utbildning är en nyckelfråga. Goda möjligheter för unga och äldre att antas till utbildning måste dock kombineras med ett väl fungerande studiestöd om de utbildningspolitiska målen skall nås.

Genom studiemedelssystemets tillkomst år 1965 fick Sverige ett för världen unikt system för enskildas finansiering av högre studier. Regelverket var enkelt och klart utformat. Den mest signifikativa förändringen i förhållande till tidigare system och i förhållande till systemen i andra länder var att alla som blev antagna till eftergymnasial utbildning i princip också hade rätt till studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomiska situation. Stöd lämnades i form av bidrag och lån till ett belopp som möjliggjorde heltidsstudier. Den totala nivån gjordes följsam mot den allmänna prisutvecklingen. Återbetalningen av studielån skulle ske i fast penningvärde. Lånen skulle normalt vara slutbetalda vid 50 års ålder.

Den fortsatta utvecklingen på utbildningsområdet, främst utbyggnaden av vuxenutbildningen och det vidgade tillträdet till högskoleutbildning, ledde till en kraftig ökning av äldre studerande och krav på ökade studiefinansieringsmöjligheter. En första större förändring genomfördes år 1973 när äldre studerande i studiehjälpsystemet fördes över till studiemedelssystemet. Denna grupp fick därmed samma ekonomiska förutsättningar under studietiden som studerande i eftergymnasial utbildning. Beslutet sågs som ett första steg mot ett mer enhetligt studiestöd. En omfattande förändring skedde sedan i mitten av 1970-talet genom vuxenutbildningsreformen. Insatserna innefattade bl.a. särskilda rekryteringsåtgärder på arbetsplatserna, rätt till ledighet från arbetet för studier samt förmånlig studiefinansiering genom det särskilda vuxenstudiestödet (svux) och korttidsstudiestödet. Svux och korttidsstudiestöd riktades i första hand till dem som tog ledigt från arbetet för att studera på grund- eller gymnasienivå.

Arbetslösheten ökade under första hälften av 1980-talet. Av den anledningen beslutade riksdagen om införande av särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) år 1984. Avsikten var att arbetslösa skulle kunna få vuxenstudiestöd för reguljär utbildning på grund- och gymnasienivå utan att utsättas för den urvalsprövning som gällde i svux-systemet. Resurserna för svuxa var från början blygsamma. Fr.o.m. januari 1993 har emellertid betydande resurser avsatts för detta stöd.

De omfattande förändringar som genomfördes i studiemedelssystemet år 1989 gäller i allt väsentligt fortfarande. Den huvudsakliga innebörden av omläggningen var att de stora subventioner som låg inbyggda i lånesystemet omvandlades till ökade bidrag under studietiden. De nya reglerna innefattade bl.a. en höjd totalnivå, ett höjt studiebidrag som värdesäkrades och vidgade möjligheter till studiemedel vid utlandsstudier. En inkomstrelaterad återbetalning av studielån infördes.

I de olika åtgärder som vidtagits för att öka sysselsättningen och motverka arbetslösheten under de senaste åren ingår den nu pågående kraftiga utbyggnaden av antalet utbildningsplatser både inom högskolan och vuxenutbildningen. Inom ramen för kunskapslyftet infördes fr.o.m. höstterminen 1997 ett nytt vuxenstudiestöd, särskilt utbildningsbidrag (ubs) som motsvarar ersättningen vid arbetslöshet.

Av följande sammanställning framgår antalet studerande som fått studiestöd samt totalt utbetalda belopp under budgetåret 1998. Studiehjälp

för studier på gymnasienivå samt de timbaserade studiestöden är inte medtagna. Prop. 1999/2000:10

Antal personer och utbetalda belopp i studiestöd budgetåret 1998

<u>Stödform</u>	<u>Antal personer med</u>		<u>Totalt utbetalt, mkr</u>	
	<u>Bidrag</u>	<u>Lån</u>	<u>Bidrag</u>	<u>Lån</u>
Studiemedel				
–gymnasial nivå	114 000	84 700	1 086	2 171
–eftergymnasial nivå (inkl. utlandsstudier)	297 800	241 600	3 828	8 336
Svux	21 700	13 800	740 *	165
Svux för NT och speciallärarutbildning	10 200	7 300	529 *	128
Svuxa	28 800	14 200	681 *	124
Ubs	123 300	–	7 647 *	–
Sammanlagt	595 800	361 200	14 511	10 924

-----
* Beskattade bidrag

I bilaga 1 finns en kort sammanfattning av reglerna för nuvarande studiestöd.

Studiestödets roll

Studiestödet i Sverige är utformat så att det skall bidra till att förverkliga de utbildningspolitiska målen genom att bl.a. minska betydelsen av social, ekonomisk och geografisk bakgrund liksom att underlätta för äldre personer att studera.

All utbildning i det offentliga skolväsendet och vid universitet och högskolor i Sverige är avgiftsfri för de studerande. Denna möjlighet att studera utan att åsamkas kostnader för själva undervisningen är en form av välfärd som inte är vanlig i många andra länder. Inför beslutet att studera är det alltså i princip finansieringen av det egna uppehållet under studietiden samt återbetalningen av tagna studielån som den enskilde själv måste ta ansvar för.

Uppgifter från Högskoleverket visar att ungefär hälften av alla registrerade studerande i grundläggande högskoleutbildning är 25 år eller äldre. Andelen unga studenter stiger troligen först kring år 2003, då årskullarna som slutar gymnasieskolan börjar öka. Andelen kvinnor vid universitet och högskolor utgör drygt hälften av alla registrerade studerande. Könsfördelningen varierar emellertid mellan olika ämnesområden. I vård och omsorg utgör andelen kvinnor 87 %, medan de inom teknikområdet utgör 23 %. Rekryteringen till högskolan från hem med arbetarbakgrund är fortfarande låg, även om en viss utjämning skett mellan olika grupper sett i ett längre perspektiv. Följande tabell visar hur stor andel av en årskull som börjat i högskolan före 22 års ålder, fördelat efter hemmets utbildningsbakgrund.

Födda år	Antal personer	Föräldrarnas utbildningsnivå			
		Utan gymn. utbildning	Gymn. utbildning	Eftergymn. utbildning	Uppgift saknas
1968					
Hela årskullen	114 195	29%	42%	23%	6%
Börjat i högskolan	17 129	14%	35%	48%	3%
1976					
Hela årskullen	99 594	19%	46%	30%	5%
Börjat i högskolan	29 878	10%	37%	51%	2%

Tabellen visar att andelen av en årskull som börjar högskolestudier före 22 års ålder har ökat markant mellan ungdomar födda år 1968 och födda år 1976, från 15 till 30 %. Övergångsfrekvensen för ungdomar som kommer från hem där föräldrarna inte har gymnasial utbildning har ökat från 7 % av födda år 1968 till 16 % av födda år 1976. Detta är relativt sett en större ökning än vad som skett för ungdomar vars föräldrar har minst gymnasial utbildning.

Orsakerna till den *sneda sociala rekryteringen* till främst högre utbildning har studerats och diskuterats under lång tid och i olika sammanhang. Undersökningar av tillströmningen till högre utbildning tyder på att tillgången på studiemedel har en positiv effekt på rekryteringen, likaså att stödet är en viktig faktor bakom minskad social snedrekrytering även om denna effekt avtagit. Vilka förhållanden som påverkar beslutet att studera varierar givetvis från person till person. Ibland hävdas att studiestödets nuvarande utformning skulle utgöra ett stort hinder för en utjämning. Undersökningar som gjorts visar emellertid att andra faktorer är väl så betydelsefulla, t.ex. utbildningstradition i familjen, utformningen av underliggande utbildningssystem, utbildningsutbud, behörighetsregler, förväntningar om arbetsmöjligheter och framtida löner etc. Ungdomar från välsituerade familjer kommer sannolikt att i stor utsträckning genomgå någon form av högre utbildning oavsett vilket studiestöd som erbjuds. Däremot är det utan tvekan så att ett generöst studiestöd är en viktig förutsättning för en mer bred rekrytering. Studiemedelssystemet har genom sin generella utformning och genom att vara tillgängligt för alla som fyllt vissa grundläggande villkor haft en starkt rekryterande effekt och påverkat den sociala sammansättningen bland de studerande.

När det gäller vuxna som behöver grundläggande utbildning är studiehindren ofta av annat slag. Det kan röra sig om en svag studietradition i familjen eller tidigare dåliga skolerfarenheter som skapar rädsla för att åter sätta sig i skolbänken eller att utbildningens uppläggning inte i tillräcklig grad är anpassad till vuxnas behov och förutsättningar. För denna grupp spelar förmodligen också de studieekonomiska frågorna en större roll än för ungdomsgrupperna. Att t.ex. skuldsätta sig för gymnasiala studier är för många vuxna ofta inte aktuellt.

Olika vägar måste prövas för att bryta den fortfarande sneda sociala rekryteringen till framför allt högre utbildning. Självfallet är det individen själv som har huvudansvaret för sin egen kunskapsutveckling. Den som vill satsa på utbildning måste som regel räkna med ekonomiska uppoffringar under studietiden jämfört med förvärvsarbete. Utbildning är som regel lönsam för den enskilde. En del studievägar leder emellertid inte alltid till avkastning i form av hög lön. Här ligger studiestödets huvuduppgift, nämligen att minska den enskildes kostnader och risktagande vid studier. Av stor betydelse i sammanhanget är också den redan inledda utbyggnaden och decentraliseringen av utbildningsinsatserna. Är utbudet av utbildningsplatser inte tillräckligt stort sker en selektion i en eller annan form. Satsningen på ytterligare platser väntas i hög grad att verka utjämnande på den sociala rekryteringen.

Det nuvarande studiemedelssystemet förhåller sig i princip *neutralt till olika utbildningar*. Utöver de allmänna villkor som gäller för rätt till stöd är det den enskildes fria val som är avgörande. I den riktningen bör utvecklingen också fortsätta. Ett system med för alla så lika villkor som möjligt har de bästa förutsättningarna att vinna allmän uppslutning. Ett i förhållande till utbildning neutralt stöd är överlägset också på det sättet att man i stort sett undviker gränsdragningsproblem. Särskilt förmånliga regler som förekommit har haft till syfte att öka rekryteringen till en viss utbildning eller från en viss grupp till en viss kostnad. Exempel på det är att svux lämnas för vissa högskolestudier och att särskilt utbildningsbidrag (ubs) införts för att stimulera arbetslösa till studier. Sådana inslag kan också finnas i ett framtida regelverk. Inom ramen för ett sammanhållet men flexibelt system är det möjligt att främja rekryteringen av en viss grupp eller till en viss utbildning.

All erfarenhet talar vidare för att studiestödssystemet bör vara så *enkelt och lättöverskådligt* som möjligt utan att för den skull minska i måluppfyllelse. Den enskilde bör veta under vilka villkor och i vilken omfattning han eller hon kan påräkna stöd från det allmänna. En effekt av enklare regler är också att informationen underlättas och administrationen blir mindre kostnadskrävande.

Behov av förändringar

Ett förhållande som påtalats under flera år är *splittringen och komplexiteten* i nuvarande studiestöd. För studier på grundskole- och gymnasieskolenivå finns studiestöden svux, svuxa och studiemedel samt fr.o.m. den 1 juli 1997 även ubs. Under de år som vuxenstudiestöden funnits har ett betydande antal vuxna, oftast i åldern 25–40 år kunnat genomgå grundskole- och/eller gymnasieutbildning på förmånliga villkor. Samtidigt har den starka tillväxten av utbildningsbehoven gjort att resurserna för vuxenstudiestöd varit otillräckliga, i synnerhet i den arbetslöshetssituation som rått de senaste åren. Det har fått till följd att de ekonomiska villkoren varierar för studerande i samma utbildning även när utbildningsbakgrund och andra förhållanden är ganska lika. Ur individens synvinkel är de ekonomiska villkoren ofta avgörande, vilket kan leda till att systemen blir styrande för den enskildes handlande. Många söker

också flera studiestöd samtidigt vilket leder till ökad administrativ belastning. Uppföljning och utvärdering försvåras när målen för stödformerna griper in i varandra.

Det är angeläget att skapa enklare och mer enhetliga regler. Men systemet skall också vara flexibelt så att anpassning till förändringar inom utbildningsområdet möjliggörs utan att huvudkonstruktionen rubbas. Det är alltså möjligt att inom ramen för ett enhetligt system göra särskilda insatser för vissa grupper. I framtiden måste också systemet i större utsträckning än för närvarande ta hänsyn till att studier bedrivs på deltid eller i form av distansstudier.

Under de senaste åren har ånyo frågan om *studiemedlens totalnivå* diskuterats, främst utifrån den aspekten att systemet är utformat för en mer homogen grupp ungdomsstuderande och att utvecklingen gått mot en alltmer heterogen sammansättning av studerande på alla utbildningsnivåer. Det framhålls att omständigheter beroende på ålder, bostadskostnader, förekomst av barn m.m. skapar olika behov som bara delvis tillgodoses inom det nuvarande systemet.

Studiemedlen avser i princip att täcka rimliga kostnader för bostad, uppehälle och läromedel. Totalnivån har alltsedan införandet följt den allmänna prisutvecklingen genom knytningen till basbeloppet. I samband med 1989 års reform gjordes en betydande förbättring genom höjningen med 25 procentandelar av basbeloppet. Beloppet i studiemedel uppgår för närvarande till ca 7 100 kr netto i månaden under studietid.

Vuxenstudiestöden svux och svuxa är när det gäller den totala nivån högre än studiemedel för dem som har rätt till en hög dagpenning (480–580 kr) i arbetslöshetsförsäkringen vid arbetslöshet. Vid högsta dagpenning är beloppet (bidrag och lån) ca 8 700 kr i månaden efter skatt. För den som har en låg dagpenning (240–460 kr) är beloppet i studiemedel högre än totalbeloppet efter skatt i vuxenstudiestödet.

Studiemedelssystemet är, trots variationerna i studerandesammansättningen ifråga om ålder, utbildningsbakgrund och familjeförhållanden, generellt till sin karaktär. Alla som omfattas av systemet har i princip rätt till lika stort studiestöd under studietiden. I de flesta andra länder är studiestödets storlek beroende av om den studerande bor i föräldrahemmet eller har eget boende, familjens ekonomi m.m. Tanken om en differentiering på grund av sådana faktorer har diskuterats också i Sverige men har inte vunnit något gehör. Det är inte heller belagt att ett bidrags- och lånesystem som varierar beroende på bostadskostnader, förekomst av barn, särskilda kostnader på grund av handikapp etc. är det bästa sättet att främja olika gruppers studiemöjligheter. Den nuvarande principen att sådana *speciella behov skall tillgodoses inom ramen för andra förmånssystem* bör behållas. Detta synsätt var också motivet till att barntillägget i studiemedelssystemet och i svux/svuxa-systemen avvecklades. Den nuvarande principen att studiestödet är avsett att täcka levnadsomkostnader för den studerande själv bör gälla också i fortsättningen.

När det gäller studerande som har barn fyller givetvis det allmänna stödet till barnfamiljerna en viktig funktion. Barnbidraget höjdes den 1 januari 1998 och ytterligare höjningar är aviserade till år 2000 respektive

år 2001. För barnfamiljer som får bostadsbidrag utjämnas bostads- Prop. 1999/2000:10
kostnaderna väsentligt. I en del fall kan underhållstöd vara aktuellt. I
följande tabell ges exempel på disponibla medel vid olika former av
studiestöd och olika familjeförhållanden, där utgångspunkten är att den
studerande själv har sidoinkomster upp till studiemedlens fribelopp.

*Jämförelse av den ekonomiska situationen vid förvärvsarbete respektive
studier år 1999 (hela årets disponibla medel).*

Förvärvsarbete eller studier	<u>Att disponera efter skatt, kronor per år</u>			
	Ensam- stående	Gifta/ sambor	Ensam- stående <u>2 barn</u>	Gifta/ sambor <u>2 barn</u>
a) Förvärvsarbete	99 200	220 400	172 700	238 400
b) Studier - studiestöd <u>enbart bidrag</u>				
- studiemedel	56 900	178 000	135 700	201 700
- svux/svuxa	78 300	199 500	157 200	217 500
- särsk.utbildn.bidrag	97 200	218 400	171 300	236 400
c) Studier - studiestöd <u>inkl. max. lån</u>				
- studiemedel	103 000	224 200	181 900	247 800
- svux/svuxa	99 800	221 000	178 700	239 000
- särsk.utbildn.bidrag	97 200	218 400	171 300	236 400

Antaganden:

Studier bedrivs under 9 månader av året.

Inkomst vid förvärvsarbete eller före arbetslöshet 144 000 kr eller 12 000 kr/månad, vilket ger 9 600 kr/månad i arbetslöshetsersättning (437 kr i dagpenning).

Sidoinkomst vid studier: 54 600 kr vilket motsvarar fribeloppet för studiemedel år 1999.

Make/sambos inkomst 180 000 kr/år eller 15 000 kr/månad.

Skatt (tabell 30) och bostadsbidrag enligt 1999 års regler.

Barnbidrag 750 kr per barn och månad.

Underhållsstöd 1 173 kr per barn och månad.

Hyra: 3 000 kr/månad för ensamstående, 4 000 kr/månad för gifta/sambo och 5 000 kr/månad för hushåll med barn.

Det nuvarande totalbeloppet i studiemedel bedöms i princip fylla sitt syfte att täcka rimliga levnadsomkostnader för den studerande själv, särskilt om möjligheterna till förvärvsinkomster vid sidan av studierna tas med i bilden. Tabellen ovan visar också att den nuvarande studiemedelnivån i stor utsträckning möjliggör studier oavsett familjesituation. Många bland gruppen äldre studerande kan emellertid ha svårigheter att klara uppehållet. Av en av Centrala studiestödsnämnden (CSN) gjord undersökning hösten 1997 bland studerande i högskolan som var 30 år och äldre framgår att tre av fyra svarande anser att studiemedlen inte räcker till. Ekonomin har många klarat genom stöd av make/sambo. Inkomster av arbete har också varit relativt vanligt (ca 30 %). Ungefär hälften av alla studerande i högskolan är för närvarande 25 år eller äldre. I

vuxenutbildningen är naturligt nog andelen äldre studerande hög. Normalt har efter perioder i förvärvsarbete äldre studerande hunnit skaffa sig högre fasta utgifter än ungdomsstuderande. Detta skulle motivera att det i studiestödet finns möjligheter till extra lån för denna grupp.

En närliggande fråga som varit aktuell den senaste tiden är svårigheterna för de studerande att försörja sig under sommarmånaderna. Många har haft svårt att få arbete. Det är ofta inte heller möjligt att få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Socialbidrag är i princip inte ett försörjningssystem för studerande. Den bärande principen för studiestödet är att det skall utges under studietid. Undantag gäller vid sjukdom och vissa andra angivna anledningar. Denna princip bör ligga fast. En ändring skulle bl.a. få stora samhällsekonomiska konsekvenser. För den som deltar i kurser som anordnas under sommaren skall emellertid som hittills studiestödssystemet stå öppet.

Inkomstprövningsreglerna är kontinuerligt föremål för debatt. Det anses t.ex. att krav på studieresultat skall räcka för att ge rätt till fortsatt studiestöd och att det är den studerande själv som bäst avgör om han eller hon hinner förvärvsarbete vid sidan av studierna. Tankar i den riktningen har förts fram från olika håll, bl.a. av studerandeorganisationerna.

När studiemedelssystemet infördes var inriktningen att stödet skulle vara tillgängligt enbart för dem som hade behov av det. Fribeloppet år 1965 för egen inkomst var 4 000 kr för år räknat, vilket med dagens prisbasbelopp motsvarar drygt 29 000 kr. En höjning har skett vid några tillfällen, senast år 1991. För helt år är fribeloppet nu vid heltidsstudier 54 600 kr. Studiemedlen reduceras med 50 % av överskjutande inkomst. Det innebär att något stöd inte lämnas när årsinkomsten uppgår till ca 180 000 kr.

Argumenten mot ett avskaffande av inkomstprövningen är främst att det inte finns anledning att uppmuntra till förvärvsarbete över en viss gräns, eftersom studier normalt är en krävande sysselsättning och förutsätter för heltidsstuderande en heltidsinsats. Ett avskaffande av prövningen skulle vidare innebära att alla som nu har stora inkomster och därför inte söker stöd blir berättigade till fulla studiemedel. Det kommer bl.a. att gälla merparten av alla deltidsstuderande som normalt studerar vid sidan av heltidsarbete. En viss risk för skeninskrivningar finns också eftersom någon kontroll inte förutsätts ske vid ett avskaffande. Till detta kommer kraven på hushållning med offentliga medel som gör att en avveckling av prövningen inte kan ske.

Enligt regeringens mening är det däremot angeläget med en höjning av fribeloppet så att de studerande kan förstärka sin ekonomi och i vissa fall även minska sin skuldsättning. Genom en höjning kommer man också till rätta med de marginaleffekter som uppstår i inkomstintervallet strax över nuvarande fribelopp på grund av att reducering sker både för skatt, bostadsbidrag och studiemedel.

En annan grundläggande fråga som debatteras är utformningen av *lånevillkoren och återbetalningsreglerna*. Omläggningen av studiemedelssystemet år 1989 syftade bl.a. till att minska skuldsättningen och att garantera att återbetalningsbördan inte skulle behöva bli för stor för någon. Studielånen är allmänt sett förmånliga jämfört med traditionella

banklån främst genom den breda tillgängligheten utan krav på säkerhet och de skyddsregler som ingår i systemet. Den fastställda årliga återbetalningen, 4 % av inkomsten, ger trygghet för låntagaren. Genom att återbetalningskravet baseras på inkomsten enligt senaste taxering utgör det normalt en lägre andel än 4 % av inkomsten under återbetalningsåret. Eventuellt kvarvarande skuld skrivs av vid 65 års ålder. På så sätt kan längre utbildningar som inte garanterar höga inkomster genomföras utan att återbetalningen blir alltför betungande för den enskilde. Sett ur den enskildes synpunkt är alltså de nuvarande reglerna fördelaktiga på många sätt.

Kritiken mot skuldutvecklingen har vuxit under de gångna tio åren, främst på grund av det under flera år höga ränteläget. Trots den inbyggda garantin har lånevillkoren ofta framställts som ogynnsamma för de studerande. Svårigheten att överblicka systemets effekter har också bidragit till detta. I vissa fall ökar skulden trots fullgjord återbetalning. Den på inkomsten baserade återbetalningen, oavsett lånets storlek, upplevs i stort sett som en extra skatt. Det betyder att ansvaret för lånet blir mindre uttalat. En del studerande som räknar med att inte kunna betala tillbaka hela lånet kan dröja sig kvar i utbildning och ta ytterligare lån utan att den totala återbetalningen påverkas. Sammantaget är det svårt för låntagaren att beräkna när lånet kommer att vara slutbetalt.

Utbildning ger i allmänhet möjligheter till ökade inkomster. Att ta lån för en utbildning är i det hänseendet att se som en investering och innebär för den enskilde en ändrad fördelning av inkomsterna över tiden. Erfarenheten hittills talar för att flertalet låntagare kommer att betala sina lån på 20–30 år. För många är dock studieskulden en stor belastning. Det gäller framför allt dem som genomfört längre utbildningar eller startat studierna sent i livet. En annan grupp är de som haft lån för studier både på gymnasial och eftergymnasial nivå. Möjligheter till avskrivning finns i dessa fall men skuldsättningen kan ändå bli hög. Även om utbildning som regel lönar sig finns det ingen garanti för välavlönade anställningar efter studiernas slut.

Det är nödvändigt att strama upp låne- och återbetalningsvillkoren. En snabbare återbetalning än i dagens system måste komma till stånd för att minska de samlade kostnaderna för låntagaren och det allmänna. Lånesystemet skall i princip bära sina egna kostnader. Den fråga som ibland tas upp om räntefrihet för lånen under studietiden kan mot den bakgrunden inte tillgodoses. Systemet bör vidare vara så utformat att de studerande kan överblicka konsekvenserna av sina åtaganden. Återbetalningsplaner bör upprättas. Ökad medvetenhet om att lånet skall betalas tillbaka kan bidra till positiva effekter på studieval och genomströmning. Systemet måste emellertid också kombineras med rimliga garantiregler som innebär att den enskilde låntagaren inte belastas över sin förmåga. Det går inte att förutse utvecklingen ifråga om räntor, inflation och löneutveckling under så lång tid som återbetalningen kan avse. Det nya systemet måste därför konstrueras så att det klarar svängningar i konjunkturer med varierande efterfrågan på arbetskraft.

Subventionerna i studiestödssystemet består i princip av bidrag under studietiden, statens del av räntekostnaden på utestående lån (= 30 % av

upplåningsräntan) samt eventuella avskrivningar av resterande lån när låntagaren fyller 65 år. Räntor som låntagaren inte betalar kapitaliseras (t.ex. under studietiden). Till dess de är betalda utgör de utgifter i statsbudgeten, men i den mån de inte betalas omvandlas de till kostnader i samband med avskrivning. I det system som gällde före 1989 låg subventionen till största delen i lånesystemet genom det tak som fanns för uppräkningsräntan (räntan) av den årliga avgiften. Studiebidraget, som då inte var knutet till basbeloppet, utgjorde en för varje år sjunkande andel av totalbeloppet. Införandet av 1989 års system innebar en förskjutning av subventionens tyngdpunkt från återbetalningssidan till tilldelningssidan. Bidraget höjdes väsentligt samtidigt som det gjordes värdebeständigt genom knytningen till basbeloppet. Utvecklingen visar emellertid att det fortfarande ligger stora subventioner i lånesystemet i form av räntekostnader och beräknade framtida avskrivningar.

Enligt uppgifter från CSN uppgick den totala skuldstocken vid utgången av år 1998 till 112 miljarder kr, varav 83 miljarder kr avser lån beviljade fr.o.m. år 1989. Andelen låntagare som har lån under 100 000 kr i 1989 års system utgör 57 %. Sådana jämförelsevis låga lån kommer som regel att slutbetalas, men de representerar endast 24 % av de totala fordringarna. För skulder över 300 000 kr, vilka uppgår till 17 miljarder kr, är risken för avskrivningar i slutskedet stor även vid en god samhällsekonomisk utveckling. Sådana dolda subventioner i systemet i form av räntekostnader och avskrivningar leder alltså i längden till stora kostnader på statsbudgeten. Beräkningar visar att systemet i full funktion om ca 30–40 år kan medföra avskrivningar på ca 4–6 miljarder kr årligen i nuvärde även med nuvarande låga ränta. Detta skall jämföras med nivån för avskrivningarna i nuläget på 100–200 miljoner kr under ett år. En sådan utveckling är inte försvarbar.

Det är angeläget att subventionen i studiemedelssystemet tydliggörs. Detta bör ske genom en höjning av bidraget och genom att striktare villkor införs i lånesystemet. Subventioner i form av bidrag är ur rekryteringssynpunkt att föredra framför avskrivningar längre fram i livet. Bidrag innebär att alla får del av subventionen, dvs. även de som inte utnyttjar lånesystemet. Samhällets vilja att uppmuntra till utbildning på alla nivåer får en klarare markering samtidigt som bidragets uppgift att minska skuldsättningen stärks. Studiestödsutredningen har lämnat förslag till kraftiga förbättringar av bidragen. Dessa förslag kan dock inte förverkligas i sin helhet på grund av de stora kostnader som de för med sig för det allmänna.

5.1 Mål och inriktning

Övergripande mål

Regeringens förslag: Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken och skall bidra till att förverkliga målen för detta område. Studiestödet skall verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildningen. Det skall vidare ha en utjämnande verkan mellan individer och grupper i befolkningen och därmed bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet skall ha en god effekt på samhällets ekonomiska hushållning över tiden.

Ett enkelt och generellt system

Ett samordnat studiestödssystem bör införas. Det bör till stor del bygga på den parlamentariska studiestödsutredningens i stort sett eniga förslag i betänkandet Sammanhållet studiestöd (SOU 1996:90). Förslagen har i allt väsentligt fått stöd av remissopinionen.

Det nya systemet bör i sina huvuddrag vara enhetligt och överblickbart för den enskilde. Det bör vidare vara långsiktigt hållbart samtidigt som det också är flexibelt så att framtida förändringar är möjliga inom systemets ram i förhållande till utvecklingen bl.a. på utbildningsområdet. Systemet bör omfatta alla studerande i reguljär utbildning och fungera rekryterande av såväl unga som äldre, såväl arbetslösa som anställda och oavsett kön. Reglerna bör i sina grundprinciper bygga på nuvarande studiemedelssystem. Inriktningen bör vara att förändringarna skall leda till betydande förenklingar och ett administrativt mindre komplicerat system som fungerar effektivt och rättssäkert.

Stödets totalnivå

Studiestödet skall täcka rimliga levnadsomkostnader för den studerande själv och vara i princip lika stort för alla. För vissa äldre studerande, som normalt har högre fasta kostnader än ungdomsstuderande, bör dock möjligheter till tillägglån finnas. Studiestödet bör fungera tillsammans med andra trygghetssystem. Skillnader i omkostnader mellan olika studerande beroende på höga bostadskostnader, barn i familjen, etc. skall inte tillgodoses inom studiestödssystemets ram.

Studiemedlens koppling till basbeloppet bör behållas även i fortsättningen, vilket innebär att totalbeloppet och andra beloppsnivåer förändras i takt med den allmänna prisutvecklingen. Stödet bör i fortsättningen inte vara beroende av reglerna för ersättning inom arbetslöshetsförsäkringen.

Förvärvsarbete vid sidan av studierna bör underlättas av flera skäl. Bl.a. är erfarenheter från arbetslivet av stort värde. Det är också angeläget att de studerande kan förstärka sin ekonomi under studietiden, alternativt ha möjligheter att hålla nere sin skuldsättning. En inkomstprövning bör emellertid vara kvar även i fortsättningen, främst av kostnadsskäl.

Subventionerna i systemet

Den statliga subventionen i studiestödet bör ges en sådan utformning att systemet fungerar effektivt och står i samklang med utbildningspolitiken i stort. Subventionen bör till största möjliga del ligga på tilldelningssidan och ges under studietiden i form av bidrag. Man bör eftersträva tydlighet mellan å ena sidan bidrag och liknande subventioner och å andra sidan lån. Bidragets uppgift är att stärka rekryteringsinslaget i stödet och att hålla nere skuldsättningen. Ett generellt bidrag bör som i det nuvarande studiemedelssystemet finnas också i det nya systemet. Vidare bör ett högre bidrag kunna ges till i första hand de grupper som har behov av grundläggande och överbryggande utbildning. Bidraget bör liksom i det nuvarande studiemedelssystemet vara obeskattat bl.a. mot bakgrund av att de studerande inte kan betraktas som löntagare. Beloppet blir därigenom också lika stort för alla eftersom det inte påverkas av kommunala skattesatser.

Det är angeläget att införa ett över tiden stabilt lånesystem där lånevillkoren och den enskildes ansvar för upptagna lån blir tydligare. Det bör ske genom att kravet på återbetalning sätts i relation till skuldens storlek. Principen bör vidare vara att lån skall betalas tillbaka och att lånesystemet skall bära sina egna kostnader. Räntan skall spegla de verkliga upplåningskostnaderna. För att låntagaren inte skall belastas alltför hårt under perioder med mindre goda ekonomiska förhållanden bör emellertid systemet innehålla skyddsregler som möjliggör lindring i återbetalningsbördan i sådana fall. Det medför att även det nya systemet kan innehålla ett visst inslag av subvention i form av avskrivning.

Studietider m.m.

Fastställda regler bör vara ett tydligt uttryck för i vilken omfattning offentliga resurser kan ställas till den enskildes förfogande. Inom givna ramar skall var och en ha frihet att välja inriktning och uppläggning av utbildningen efter eget önskemål. Klarare regler bör komma till stånd som underlättar både den enskildes planering av studierna och myndigheternas och informatörernas service gentemot allmänheten.

Reglerna om längsta tid för studier på grundskole- och gymnasienivå bör utformas med beaktande av bl.a. utbildningsbakgrund och utbildningsbehov. Studiestöd bör kunna vara tillgängligt för repetition och kompletterande utbildning i viss omfattning. Bristande mognad eller felval i ungdomsåren får inte heller vara omöjligt att kompensera för senare i livet. Den övre åldersgränsen för rätt till stöd bör inte sättas alltför

snävt mot bakgrund av behovet av kompetensutveckling för alla yrkesverksamma. Dock måste vissa begränsningar av lånemöjligheten finnas vid studier i högre åldrar på grund av återbetalningskraven.

Prop. 1999/2000:10

Studiestödsadministrationen

Studiestödet är ett statligt förmånssystem. Reglerna för att bevilja stöd liksom för återbetalningen av studielån skall tillämpas på ett likformigt sätt över hela landet med sikte på att rättssäkerheten skall tryggas. Hanteringen av dessa verksamheter bör vidare bedrivas så kostnads-effektivt som möjligt. Utifrån dessa utgångspunkter bör administrationen även i fortsättningen ligga på en central myndighet.

5.2 Ett nytt studiestödssystem

Regeringens förslag: Det skall införas ett nytt, samlat studiestöd som omfattar studerande på grundskole- och gymnasieskolenivå samt högskole- och annan eftergymnasial nivå. De nuvarande studiestöden särskilt vuxenstudiestöd (svux) och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) skall avvecklas. Det nya studiestödet skall benämnas studiemedel.

Den nuvarande studiehjälpen skall finnas kvar och lämnas under samma förutsättningar som i dag.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Utredningens förslag om ett sammanhållet studiestödssystem tillstyrks överlag.

Skälen för regeringens förslag: Som beskrivits i det föregående är det mycket svårt för en enskild studerande att hålla sig underrättad om vilka regler för rätt till studiestöd som gäller i hennes eller hans fall. I synnerhet gäller det för studerande i vuxenutbildning. För de nuvarande studiestöden svux och svuxa gäller olika behörighetsvillkor. De för dessa stöd begränsade resurserna fördelas, när det gäller svux efter urval bland de sökande, medan svuxa kan lämnas så länge medlen räcker. Studiemedlen är däremot generella i den meningen att alla som antas till utbildning och fyller vissa grundvillkor har en ovillkorlig rätt till stöd. Dessa parallella system för samma typ av utbildning vänder sig till delvis samma målgrupper.

Regeringen föreslår att ett mer enhetligt studiestöd införs. Grundtanken är att likartade regler skall gälla för alla utbildningsområden. Reglerna byggs i huvudsak upp kring det nuvarande studiemedelssystemet och det är därför lämpligt att det nya stödet benämns studiemedel. De nuvarande studiestöden svux och svuxa avvecklas. Det innebär vissa systemtekniska förändringar i förhållande till vad som nu gäller för dessa stöd. Så upphör bl.a. kopplingen till reglerna om dagpenning i arbetslöshetsförsäkringen, vilket kommer att förenkla administrationen avsevärt. Den nuvarande uppdelningen på beskattade och obeskattade stödformer upphör. Vidare kan utbetalningen av stöd i fortsättningen ske månadsvis i förskott på

samma sätt som i nuvarande studiemedelssystem. De nuvarande detaljerade rutinerna om närvarokontroll som underlag för utbetalning av vuxenstudiestöd i efterskott ersätts med en enklare ordning. Det nya systemet kommer att bli mer lätthanterligt och förutsebart för de studerande.

Kunskapslyftet och det särskilda utbildningsbidraget

Den femåriga satsningen på kunskapslyftet kommer att ligga kvar på i stort sett nuvarande nivå fram till och med första halvåret 2002. Det särskilda utbildningsbidraget (ubs) ingår som en del i kunskapslyftet under hela denna period. Det innebär att ubs kommer att finnas kvar under kunskapslyftsperioden vid sidan av det samordnade studiestöd som regeringen nu föreslår. Satsningen på kunskapslyftet beräknas sedan fortsätta på en lägre nivå under andra halvåret 2002. Regeringen avser att under år 2000 återkomma till riksdagen om perioden efter år 2002 sedan den parlamentariska kunskapslyftskommittén lämnat sitt slutbetänkande våren 2000 (dir. 1995:67). I det sammanhanget kommer också ett ställningstagande att göras om ubs för perioden efter kunskapslyftet bl.a. utifrån de ytterligare erfarenheter som då kan dras av om stödets rekryterande effekter. Mot denna bakgrund behandlas inte det särskilda utbildningsbidraget i denna proposition.

Studiehjälpen

I studiestödsutredningens uppdrag ingick inte att behandla studiehjälpen. Någon ändring av de materiella reglerna om studiehjälp föreslås därför inte i denna proposition utom i de fall det nya systemet föranleder följdändringar. Dessutom bör reglerna om studiehjälp i redaktionellt hänseende anpassas till de förslag som nu läggs fram.

6.1 Studiemedlens storlek – totalbelopp och bidragsnivåer

6.1.1 Totalbelopp

Nuläget

Studiemedlens totalbelopp, dvs. summan av bidrag och lån, är för närvarande ca 7 100 kronor netto per studiemånad. Beloppet är relaterat till kostnadsutvecklingen i samhället via knytning till prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Det motsvarar i nuläget ca 10 100 kr i bruttoinkomst. Vuxenstudiestöden och det särskilda utbildningsbidraget är i princip inkomstrelaterade och beräknas med utgångspunkt i den dagpenning den studerande skulle kunna få vid arbetslöshet. Det högsta beloppet i vuxenstudiestöden (bidrag efter skatt plus lån) och det särskilda utbildningsbidraget (bidrag efter skatt) varierar mellan ca 3 500–8 500 kronor per månad.

En enhetlig totalnivå

Regeringens förslag: Summan av bidrag och lån – totalbeloppet – skall vara lika för alla studerande och knyts till prisbasbeloppet. Nivån skall motsvara nuvarande studiemedel och uppgå till 4,39 % av prisbasbeloppet per vecka för heltidsstuderande eller sammanlagt 175,5 % av prisbasbeloppet för ett nio månaders studieår, dvs. totalt 63 882 kr i 1999 års priser.

Utredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av instanserna tillstyrker principen för nivån på totalbeloppet. Ett fåtal instanser har invändningar mot att man frångår en inkomstrelaterad ersättning för vissa vuxenstuderande. Några instanser, bl.a. Konsumentverket och Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), framhåller att totalbeloppet är för lågt för vissa grupper. Centrala studiestödsnämnden (CSN) förordar en sänkt totalnivå i syfte att begränsa skuldsättningen.

Skälen för regeringens förslag: Studiestödet skall göra det ekonomiskt möjligt för så breda grupper som möjligt att bedriva studier. Systemet skall kunna rymma studerande i olika åldrar och i skilda utbildningsformer. Studiestödet bör vara så pass stort att det går att leva på och på det sättet stimulera till studier. Beräkningar som bl.a. studiestödsutredningen gjort visar att det nuvarande totalbeloppet i studiemedlen är förhållandevis väl anpassat för de flesta studerandes behov; ca hälften av de studerande på högskolan är för närvarande under 25 år. Vid en internationell jämförelse är totalbeloppet högt. Det står sig relativt bra även jämfört med stödnivån i de övriga nordiska länderna. I

följande tabell visas exempel på disponibla resurser och skattade Prop. 1999/2000:10 levnadsomkostnader för några olika typhushåll.

Exempel på disponibla resurser och levnadsomkostnader per studiemånad för olika hushållstyper år 1999, kr

	<u>Ensamboende</u>				<u>Sambor - båda studerar</u>	
	<u>Inga barn</u>		<u>Två barn: 2 och 4 år</u>		<u>Två barn: 2 och 4 år</u>	
	<u>Låg hyra</u>	<u>Hög hyra</u>	<u>Låg hyra</u>	<u>Hög hyra</u>	<u>Låg hyra</u>	<u>Hög hyra</u>
Bostadsbidrag	0	1 100	2 025	3 275	2 475	3 325
Barnbidrag	0	0	1 500	1 500	1 500	1 500
Underhållsstöd	0	0	2 346	2 346	0	0
Studiemedel (bidrag och lån)	7 098	7 098	7 098	7 098	14 196	14 196
<i>Disponibelt belopp</i>	7 098	8 198	12 969	14 219	18 171	19 021
Levnadsomkostnader	3 770	3 770	7 000	7 000	9 400	9 400
Boendekostnad (hyra)	1 900	3 600	3 300	5 800	4 200	7 000
Barnomsorgsavgift	0	0	606	606	1 212	1 212
Läromedel m.m.	800	800	800	800	1 600	1 600
<i>Summa omkostnader</i>	6 470	8 170	11 706	14 206	16 412	19 212
<i>Kvar</i>	628	28	1 263	13	1 759	-191

Tabellen visar disponibelt nettobelopp per studiemånad under 1999 (studiemedel, barnbidrag, underhållsstöd och bostadsbidrag). Detta jämförs med hushållets utgifter. Utgifterna baseras på:

- Socialstyrelsens, Konsumentverkets och delvis Föreningssparbankens norm för levnadsomkostnadsnivå för hushåll med och utan barn.
- En hög resp. låg bostadskostnad antas.
- Barnomsorgsavgift i Stockholms kommun år 1999.

Behovet av ekonomiskt stöd under studietiden är mycket skiftande bl.a. på grund av att studerandegruppen inte är homogen. Studiemedelssystemet är tänkt att fungera tillsammans med övriga trygghetssystem. Studerande med försörjningsbörda har således möjlighet till kompletterande ekonomiskt tillskott, främst barnbidrag och bostadsbidrag. Under de närmaste åren kommer barnbidragen troligen att kunna höjas och ekonomiskt utrymme för en maxtaxa för avgifter i barnomsorgen har reserverats. Detta får stor ekonomisk betydelse för studerande som har barn. Regeringen avser vidare att utse en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av bl.a. de familjeekonomiska stöden, där särskilt marginaleffekter i förhållande till andra stödformer och skatteregler kommer att analyseras.

Studerande med särskilda behov bör alltså mötas genom åtgärder inom andra trygghetssystem. Många studerande förvärvsarbetar också vid sidan av studierna. Regeringen föreslår i denna proposition att reglerna för

inkomstprövning skall bli mer generösa jämfört med vad som gäller i nuvarande studiemedelssystem (avsnitt 6.6). Därmed ökar den enskildes möjligheter att själv bidra till sin försörjning under studietiden och arbetslinjen stärks.

Sammantaget gör regeringen den bedömningen att den nuvarande studiemedelnivån är väl avvägd. Totalnivån i det nya systemet föreslås därför vara densamma som i nuvarande studiemedel. Beloppet skall vara generellt och ges med samma belopp till alla studerande. I avsnitt 6.2.1 föreslås att studiemedlen beräknas per vecka. Totalbeloppet bör som nu relateras till kostnadsutvecklingen i samhället genom att kopplas till prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Totalbeloppet per vecka skall därför bestämmas till 4,39 % av prisbasbeloppet vid heltidsstudier. Månadsbeloppet kommer alltså på samma sätt som i dag att uppgå till 7 098 kr (1999 års prisbasbelopp).

6.1.2 Bidragsnivåer

Regeringens förslag: Till alla studerande som är berättigade till studiemedel skall det, oavsett utbildningsnivå, lämnas studiebidrag vid heltidsstudier med 1,51 % av prisbasbeloppet per vecka. Bidragsdelen skall därmed uppgå till 34,5 % av totalbeloppet.

En särskild resursram skall avsättas för att ett högre studiebidrag skall kunna lämnas för studier på främst grundskole- och gymnasienivå. Bidraget skall kunna lämnas till studerande som är 25 år eller äldre. Bidraget skall vid heltidsstudier utgöra 3,6 % av prisbasbeloppet per vecka. För dessa studerande skall därmed bidragsdelen uppgå till 82 % av totalbeloppet. En studerande som tidigare har fått det högre bidraget för en viss utbildning och som fortsätter denna utbildning skall ha förtur till detta bidrag. Det skall ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda bestämmelser om vad som i övrigt skall krävas för rätt till bidraget.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att av totalbeloppet skall bidragsdelen utgöra 80 % på grundskolenivå, 60 % upp till gymnasiekompetens för den som är 23 år eller äldre och 40 % för övriga studerande.

Remissinstanserna: En majoritet av instanserna tillstyrker principen om varierande bidragsandelar för respektive studienivå. Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) är positiva till principen om ett samordnat stöd med en prioritering av bidragen till lågutbildade, men anser att bidragsdelen för högskolestuderande bör vara 50 %. En del instanser anser att grundskolestudier skall ge ett bidrag på 100 % av totalbeloppet. Några menar att bidraget bör vara lika stort för grundskole- resp. gymnasienivå eftersom många studerar samtidigt på båda nivåerna.

Bidrag och lån

De nya studiemedlen skall i likhet med dagens system bestå av bidrag och lån. Bidragets storlek beskrivs närmare i det följande. Återstående del av de totala studiemedlen består av lån. I följande uppställning anges bidragsdel, lånedel och totalbelopp per månad för en heltidsstuderande.

Totalbelopp och bidragsnivåer i det nya systemet – per studiemånad

	<i>Generellt bidrag</i>		<i>Högre bidrag</i>	
	Kronor	% av total	Kronor	% av total
Bidrag	2 449	34,5	5 820	82,0
Lån	4 649	65,5	1 278	18,0
Totalbelopp	7 098	100,0	7 098	100,0

Det generella bidraget

Studiebidragets andel av studiemedlen är i dag ca 28 % av totalbeloppet eller nära 2 000 kr per månad. Utredningen anser att det är nödvändigt att förbättra studiebidraget för högskolestuderande. Motiven är att vidmakthålla studiestödets rekryteringsfrämjande effekt samt att minska skuldsättningen.

Regeringen delar utredningens uppfattning att ett högre bidrag har en stimulerande effekt på rekryteringen till högre utbildning särskilt bland inkomstsvaga grupper. Regeringen delar också utredningens oro över den skuldsättning som högre studier ofta medför. Det mest effektiva sättet att minska skuldsättningen är att höja bidragsandelen. Det statsfinansiella läget tillåter emellertid inte en så stor höjning som utredningen föreslår. En förbättring är dock möjlig att genomföra så att bidraget höjs med 6,7 procentenheter till 34,5 % av totalbeloppet. Den höjda bidragsnivån förväntas få en förstärkt rekryterande effekt till högre utbildning. Skuldsättningen minskar och även låneutnyttjandet förväntas bli mindre.

Regeringen föreslår att det generella bidraget som alla studiemedelsberättigade studerande kan få oavsett utbildningsnivå skall bestämmas till 1,51 % av prisbasbeloppet per vecka vid heltidsstudier. Bidraget kommer därmed att utgöra 34,5 % av totalbeloppet. Det totala studiebidraget uppgår alltså till 551 kr per vecka eller 2 449 kr per månad (drygt fyra veckor) i 1999 års priser. Jämfört med dagens regler ökar bidraget med 476 kr per studiemånad vid heltidsstudier.

Det högre bidraget

Studerande med låg utbildningsbakgrund har störst behov av utbildning. För att rekrytera dem till studier och därmed stärka deras ställning i arbetsliv och samhällsliv är det motiverat med ett förmånligt studiebidrag

för studier på grundskole- och gymnasienivå. Av remissvaren framgår att många anser att det vore önskvärt med höjda bidrag för vuxenstudier. Flera instanser framhåller att man inte skall behöva skuldsätta sig för att uppnå grundskole- eller gymnasiekompetens medan en del tillstyrker utredningens förslag.

Av statsfinansiella skäl är det inte möjligt att införa så höga generella bidrag för studier på grundskole- och gymnasieskolenivå som utredningen föreslår, dvs. 60 % respektive 80 % av totalbeloppet. Enligt regeringens mening måste resurserna för ändamålet begränsas. Regeringen finner det också mest ändamålsenligt med endast en enda högre bidragsnivå, bl.a. eftersom många studerande på grundskolenivå också läser ämnen på gymnasienivå.

Bidragets storlek är av stor betydelse för rekryteringen till utbildning. Regeringen anser att den högre bidragsnivån skall bestämmas till ett belopp som i princip motsvarar nuvarande högsta bidrag i svux och svuxa efter avdrag för skatt. Bidragets andel bör därför bestämmas till 3,6 % av prisbasbeloppet per vecka vid heltidsstudier, vilket innebär ca 82 % av totalbeloppet. Det totala bidragsbeloppet uppgår alltså till 1 310 kr per vecka eller 5 820 kr per månad (drygt fyra veckor) i 1999 års priser. Denna nivå ligger i linje med utredningens förslag till bidrag för grundskolestuderande och innebär ekonomiska fördelar för de flesta som kan komma i fråga för bidraget. Det förväntas få en klart rekryterande effekt för vuxna med lägre inkomster. Skuldsättningen under studietiden behöver därmed inte bli nämnvärt stor.

Det nya studiemedelssystemet avses fungera under lång tid framåt, där det högre bidraget ingår som en ramad resurs. Resursramen bör därför kunna avpassas i förhållande till förändrade utbildningsbehov i samhället och tillgången på allmänna medel. Under vissa perioder kan förändringar på arbetsmarknaden göra det särskilt motiverat att stimulera rekryteringen till vuxenstudier av arbetslösa eller anställda som riskerar arbetslöshet. Ställningstagande till den närmare dimensioneringen av resurser för det högre bidraget bör därför fattas i samband med att riksdagen tar ställning till de ekonomiska ramarna för åren 2001–2003. Dimensioneringen blir då också beroende av regeringens bedömning av behovet av det särskilda utbildningsbidraget (ubs). I denna proposition beräknas det högre bidraget komma att omfatta ca 70 000 studerande, vilket bedöms vara en rimlig långsiktig nivå mot bakgrund av erfarenheterna av utnyttjandet i svux/svuxa-systemen.

Det högre bidraget bör vara tillgängligt för både arbetslösa och arbetstagare men vara tydligt avgränsat, t.ex. efter ålder och utbildningsbehov. En lägsta ålder för rätt till stöd måste finnas dels för att undvika avhopp i gymnasieskolan, dels mot bakgrund av att vissa ungdomar kompletteringsläser i komvux. Studiestödsutredningen förordar 23 år som lägsta ålder för det högre bidraget. I nuvarande svuxa-system är 21 år lägsta åldersgräns. I svux finns ingen åldersgräns men krav på fyra års förvärvsarbete eller motsvarande. För att få ubs är åldersgränsen 25 år. I praktiken har 25 år kommit att bli en åldersgräns som fått spela en avgörande roll vid val av studiestöd. Regeringen anser att detta är en lämplig gräns i det reguljära systemet. Vidare bör regler införas som

innebär att den som en gång beviljats det högre bidraget skall ha förtur till detta bidrag för att slutföra den påbörjade utbildningen.

Det bör ankomma på regeringen att utfärda de närmare reglerna för rätt till det högre bidraget. Det högre bidraget bör riktas till grupper som är i särskilt behov av kompetensförstärkning och som det är angeläget att rekrytera till utbildning. En lämplig avgränsning efter utbildningsbehov kan vara att det högre bidraget i första hand ges till dem som saknar grundskolekompetens och i andra hand till dem som saknar gymnasiekompetens. Inom ramen för ett flexibelt system bör det emellertid finnas möjligheter att styra bidraget till angelägna studerandegrupper oavsett utbildningsnivå. Under vissa perioder kan också den aktuella situationen på arbetsmarknaden spela en roll.

I de närmare föreskrifter som regeringen föreslås få utfärda avses det prioriterade bidraget omfatta t.ex. även studerande vid yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH) och vid vissa lärarutbildningar (specialpedagogutbildning).

All erfarenhet visar att ett urvalssystem är svårt och tungrott att administrera. Centrala studiestödsnämnden (CSN) har tillämpat olika system med urval inom vuxenstudiestöden. I betänkandet CSN – en myndighet i ständig förändring (SOU 1998:131) – framhålls att det är angeläget att förenkla regelsystemet bl.a. vad gäller bestämmelser om urval. Riskerna är stora att ett urvalsförfarande inte kommer att leda till en rättvis prövning, träffsäkerheten är trots allt liten. Regeringen gör den bedömningen att ett system med urval bör undvikas. I det fall medlen för det högre bidraget inte räcker till alla sökande bör den ordning som gäller i det nuvarande svuxa-systemet tillämpas, nämligen att stöd beviljas i den ordning ansökningarna kommer in och så länge resurserna räcker. Den som en gång har beviljats det högre bidraget skall – som nyss nämnts – få förtur till fortsatt stöd för att avsluta den påbörjade utbildningen.

Naturvetenskaplig och teknisk utbildning

Som ett led i statsmakternas särskilda satsning på naturvetenskapliga och tekniska utbildningar, s.k. NT-utbildningar, har under en treårsperiod särskilda NT-platser funnits till vilka ett särskilt förmånligt studiestöd, s.k. NT-svux, knutits. Detta regleras genom förordningen (1995:819) om vissa naturvetenskapliga och tekniska högskoleutbildningar med särskilt vuxenstudiestöd m.m.

Antagningen till dessa utbildningsplatser med det särskilda svux-stödet avslutades i och med antagningen till höstterminen 1998. Resurser för fortsatt stöd till dessa studerande anvisas under ett särskilt anslag (A7, utgiftsområde 15). De studerande som nu har NT-svux skall kunna få fortsatt stöd enligt nuvarande regler för slutförande av utbildningen.

Regeringens förslag: Studerande som är 25 år eller äldre skall oavsett utbildningsnivå ha möjlighet att under vissa förutsättningar få ett tilläggs lån med 0,99 % av prisbasbeloppet per vecka, dvs. 1 600 kr per månad (drygt fyra veckor i 1999 års priser). Tilläggs lånet skall kunna lämnas till heltidsstuderande under längst 120 veckor (tre år). Det skall ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter om vad som i övrigt skall gälla för rätt till tilläggs lån.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår en möjlighet till inkomstrelaterat tilläggs lån för studerande på grundskole- och gymnasienivå så att den totala nivån skall kunna bli oförändrad jämfört med vad som följer av nuvarande vuxenstudiestödsregler.

Remissinstanserna: Centrala studiestödsnämnden (CSN) anser att möjligheter till tilläggs lån skall finnas också vid högskolestudier. Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) menar att motivet för tilläggs lån måste ha sin utgångspunkt i kostnaderna under studier och inte vilka studier som bedrivs.

Skälen för regeringens förslag: Det är viktigt att det nya studiestödet får en god rekryteringseffekt och att beloppsnivån gör det möjligt för personer ur olika samhällsgrupper och med varierande livssituation att börja studera. Många vuxna studerande har en annan livssituation och levnadsnivå än ungdomsstuderande. De ekonomiska förhållandena för vuxenstuderande har påtalats i många olika sammanhang, bl.a. i den s.k. ensamföräldragruppens rapport (dnr S 1996:1393F). Totalnivån på ca 7 100 kr per månad kan således komma att av vissa studerande uppfattas som otillräcklig. Bland annat därför föreslås i det följande att det s.k. fribeloppet skall höjas för att öka de studerandes möjlighet att påverka den egna ekonomin. Alla studerande får emellertid inte arbete eller har inte möjlighet att arbeta vid sidan av studierna.

Regeringen anser att totalbeloppet i vissa fall skall kunna kompletteras med ett tilläggs lån. Beloppet bör på samma sätt som grundbeloppet vara lika för alla som kan komma i fråga för lånet. Det bör bestämmas till ett högsta belopp och knyts till prisbasbeloppet. För att undvika att skuldsättningen ökar alltför mycket för dem som utnyttjar lånet bör beloppet bestämmas till 0,99 % av prisbasbeloppet per vecka, vilket i dagsläget motsvarar 1 600 kr i månaden och lämnas under högst tre år. Totalt skall tilläggs lånet alltså högst kunna uppgå till 43 200 kr. Den totala studiestödsnivån per studiemånad kommer tillsammans med tilläggs lån att uppgå till drygt 8 700 kr per studiemånad vilket ungefär motsvarar den högsta ersättningsnivån efter skatt i arbetslöshetsförsäkringen.

Tilläggs lån skall kunna lämnas till studerande oavsett utbildningsnivå. De personer som skall kunna komma i fråga för tilläggs lånet bör emellertid ha passerat ungdomsåren. Gemensamt för dem bör vara att de fyllt 25 år och att studierna medför en ansträngd ekonomi t.ex. till följd av att den tidigare arbetsinkomsten gett förutsättningar för betydligt större

levnadsomkostnader än vad totalbeloppet i studiemedlen medger. En prövning av den enskildes ekonomiska situation kan bli aktuell. Tilläggs lån bör endast kunna lämnas för heltidsstudier i Sverige. Det skall ankomma på regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att lämna närmare föreskrifter om tilläggs lån.

I nästa avsnitt behandlas möjligheten till tilläggs lån för vissa andra merkostnader.

6.1.4 Tilläggs lån för vissa merkostnader

Regeringens förslag: Det skall finnas möjlighet till tilläggs lån för vissa angelägna merkostnader. Det skall ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter om rätt till sådant lån.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att tilläggs lån för merkostnader lämnas i stort sett enligt samma grunder som gäller för dagens extra studiemedel med undantag för lån för inköp av musikinstrument och lån för utbildningsavgifter vid utlandsstudier.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har invänt mot utredningens förslag att begränsa möjligheten till extra studielån för vissa merkostnader. Motivet är att den sociala snedrekryteringen befaras öka om lånemöjligheten för t.ex. avgifter försämras.

Skälen för regeringens förslag: I dagens system kan extra studiemedel i form av lån beviljas om det finns särskilda skäl. Närmare bestämmelser om det har efter bemyndigande av regeringen utformats av Centrala studiestödsnämnden (CSN). Extra studiemedel kan lämnas för utbildningsavgifter, kostnader för dubbel bosättning, obligatoriska studieresor, vissa andra reskostnader, inköp av dyrare studiematerial, såsom musikinstrument etc. Möjligheter till extra lån bör finnas kvar också i det nya systemet. I stället för det nuvarande begreppet extra studiemedel, som inte tydliggör att det är fråga om lån, bör begreppet tilläggs lån användas. Det bör även i fortsättningen ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda de föreskrifter som behövs om rätt till tilläggs lån.

Tilläggs lån för vissa utbildningsavgifter

Studier utomlands är som regel förenade med högre kostnader än studier i Sverige. Enligt dagens tillämpning kan utlandsstuderande få extra studielån med högst 6 000 kr per studiemånad för undervisningsavgifter utöver vissa andra merkostnader förknippade med utlandsstudierna, t.ex. reskostnader. Även studerande i Sverige som går i en utbildning som inte är statlig eller statsunderstödd har möjlighet att få extra studielån för eventuella utbildningsavgifter.

De nuvarande reglerna är till största delen fastställda av CSN i föreskrifter som myndigheten har bemyndigande att utfärda. Lånemöjlig-

heterna är för närvarande mycket generösa. Studiestödsutredningen visar att utbildningsavgifterna förorsakar en kraftigt ökad skuldbörda för utlandsstuderande. Även CSN har i olika sammanhang pekat på dessa problem. Högskoleverket har nyligen publicerat en utvärdering av effekterna av studier utomlands Utlandsstudier – till vilken nytta? (HSV-rapport 1999:10R). Av utvärderingen framgår bl.a. att intresset för utlandsstudier ökat kraftigt under senare år och att möjligheten att få studiemedel vid utlandsstudier har bidragit till denna utveckling. Erfarenheterna visar att utlandsstudierna ofta är en god investering både för enskilda och för staten samt för utvecklingen i samhället. Många studenter söker arbete i Sverige efter utlandsvistelsen.

Regeringen anser att det är av stor vikt att främja internationaliseringen av utbildning och studerandebytet länder emellan. Detta bidrar till att öka förståelsen för andra kulturer och samhällen. Förutsättningarna för att få studiestöd vid utlandsstudier bör därför inte förändras så att utlandsstudier motverkas. Möjligheter till tilläggsån för bl.a. utbildningsavgifter bör finnas kvar även i fortsättningen för att underlätta studier både utomlands och i Sverige.

Tilläggsån för inköp av musikinstrument m.m.

Enligt regeringens bedömning är det rimligt att nuvarande möjligheter till kompletterande studielån för vissa andra angelägna merkostnader, inklusive musikinstrument, behålls. Behovet av tilläggsån bör som i dag prövas i varje enskilt fall.

6.1.5 Sammanfattning av förslagets effekter

Regeringens förslag innebär att ett enhetligt finansieringssystem införs med lika stort totalbelopp för alla studerande oavsett utbildningsnivå. Systemet blir enklare, tydligare och mer rättssäkert för den enskilde. Genom att totalbeloppet – och andra belopp – kopplas till prisbasbeloppet förenklas regelverket och administrationen avsevärt.

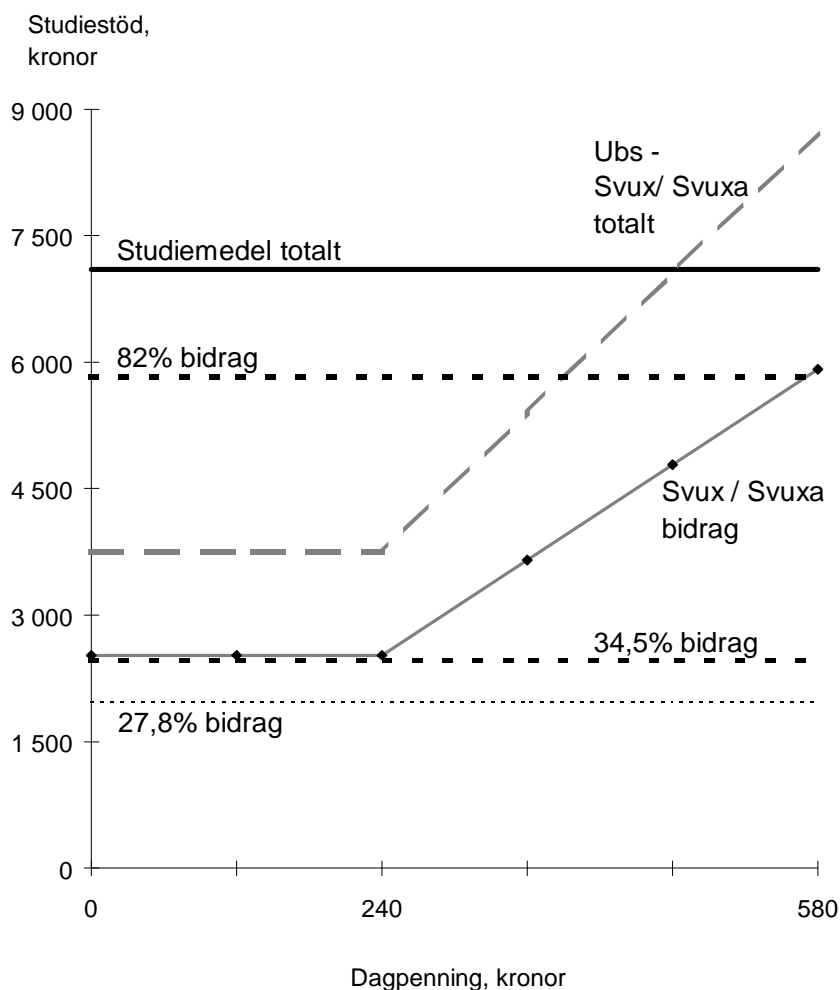
Höjningen av det generella bidraget innebär jämfört med nuvarande bidrag i studiemedlen en förbättring för alla studerande oavsett utbildningsnivå och förstärker stödets rekryterande effekt. Genom höjningen minskar skuldsättningen.

Totalbeloppet och de nya bidragsnivåerna innebär kraftiga nivåförbättringar för vuxenstuderande med låg tidigare inkomst. Totalbeloppet netto (efter skatt) är i det nya stödet högre för alla dem som har en dagpenning i arbetslöshetsförsäkringen som är lägre än 460 kr, dvs. en tidigare inkomst lägre än 12 600 kr i månaden. Detta gäller till stor del kvinnor. För dem med lägsta dagpenningnivå fördubblas totalnivån. En viss försämring uppstår för dem som har en högre dagpenning i arbetslöshetsförsäkringen. Som mest blir stödet 1 600 kr lägre per månad än högsta ersättning från arbetslöshetskassa efter skatt om inte tilläggsån kan erhållas. Det högre bidraget, som främst avses styras till grupper som nu omfattas av reglerna för svux och svuxa, ger en bidragsnivå som motsvarar det högsta bidraget

i dessa stöd. Förändringarna i beloppsnivåer framgår av följande bild och Prop. 1999/2000:10 tabell.

Studiestödsbelopp efter skatt per månad år 1999

Nuvarande och föreslagna studiestödsbelopp per månad för heltidsstuderande

<i>Belopp per månad</i>	<i>Nuvarande stöd</i>		<i>Studie- medel</i>	<i>Förslag</i>	
	<i>Svux/a</i>			<i>82% bidrag</i>	<i>34,5% bidrag</i>
	<i>Dagpenningnivå, kronor</i>				
	<i>580</i>	<i>240</i>			
- bidrag brutto	8 294	3 432	-	-	-
- bidrag efter skatt (30%)	5 913	2 524	1 973	5 820	2 449
- lån	2 803	1 221	5 125	1 278	4 649
- totalt netto	8 716	3 745	7 098	7 098	7 098
- totalt netto inkl. tillägglån	-	-	-	8 698	8 698

Regeringen förutsätter att förändringarna kommer att stimulera ytterligare grupper med låg tidigare utbildningsbakgrund och ansträngd ekonomi till studier eftersom de ekonomiska möjligheterna så avsevärt förbättras. Sammantaget bör fortsatt stora satsningar på utbildning

tillsammans med det reformerade studiestödssystemet bidra till att minska den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.

Möjlighet till tillägglån för vissa studerandegrupper ökar studiestödets rekryteringseffekt. Lånet innebär emellertid också att den enskildes skuldbörda ökar. De förändringar i återbetalningssystemet som föreslås i det följande kommer dock att vara ett incitament för studerande att hålla ned skuldsättningen. Regeringen utgår därför från att möjligheten till tillägglån inte kommer att överutnyttjas.

6.2 Studiestöd

6.2.1 Studiestöd per vecka

Nuläget

För grundutbildning vid universitet och högskolor anges studieomfattningen enligt ett poängsystem, där varje poäng motsvarar heltidsstudier under en vecka (6 kap. 2 § högskoleförordningen [1993:100]). Under ett år är utbildningstiden normalt 40 veckor. I gymnasieskolan omfattar studieåret normalt 40 veckor (3 kap. 1 § gymnasieförordningen [1992:394]). Vid andra skolor varierar utbildningens längd. Kurserna i komvux har olika omfattning och olika start- och sluttidpunkter.

Studiestöd lämnas enligt 4 kap. 10 § studiestödslagen (1973:349) för sådan del av läsår under vilken den studerande bedriver studier. För beviljande av studiemedel beaktas endast hela sammanhängande studieperioder om 15 dagar för heltidsstuderande och 30 dagar för deltidstuderande under ett kalenderhalvår. Vuxenstudiestöd beräknas också för motsvarande perioder under kalenderhalvåret, men inom denna ram lämnas stöd för varje kalenderdag som studierna pågår.

Enligt 4 kap. 3 och 4 §§ studiestödsförordningen (1973:418) skall ett läsår om 40 veckor, eller motsvarande tid inom högskolan, anses omfatta nio månader. Året skall fördelas på en hösttermin och en vårtermin. För universitet och högskolor anses både höstterminen och vårterminen omfatta fyra och en halv månad (20 poäng). I gymnasieskolan och andra utbildningar på gymnasial nivå, vars läsår är 40 veckor, anses höstterminen omfatta fyra månader och vårterminen fem månader. För utbildningar som är kortare eller längre än 40 veckor fastställs omfattningen och fördelningen på terminer av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Regeringens förslag: Studiemedel skall lämnas för sådan del av studietid som omfattas av den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen. Studiemedel skall beräknas per hel vecka för både heltids- och deltidstuderande.

Studiemedel skall få lämnas även för tid då den studerande är sjuk enligt bestämmelser som regeringen meddelar. Detsamma skall gälla för studiehjälp.

Regeringens bedömning: Ett studieår bör på samma sätt som i nuvarande system anses motsvara 40 veckors heltidsstudier.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Det fåtal remissinstanser som lämnat synpunkter, bl.a. CSN och Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), välkomnar förslaget om att stödet skall beräknas per vecka. CSN anser dock att begreppet tid skall användas i stället för begreppet fastställd studietid.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Studiestöd lämnas enligt nuvarande regler för sådan del av läsår under vilken den studerande bedriver studier. Begreppet läsår är emellertid inte tillämpligt för högskoleområdet. Regeringen anser att studiemedel skall lämnas för sådan del av studietid som omfattas av den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen. Som hittills bör det ankomma på regeringen att meddela närmare bestämmelser för tillämpningen.

Studiestödet bör i största möjliga utsträckning vara följsamt i förhållande till utbildningens uppläggning och omfattning. De nuvarande reglerna om 15-dagarsperioder för beräkning av studiestöd har vissa negativa och styrande effekter. För flertalet utbildningar anges utbildningens omfattning i antal veckor. Det är därför lämpligt att den tidsenhet för vilken studiestöd beviljas anpassas till detta. Studiemedel bör alltså lämnas för varje hel vecka som utbildningen pågår och den studerande deltar i denna. Ett normalt studieår om 40 veckor bör således ge rätt till studiestöd under 40 veckor och innebära, som hittills, att stöd betalas ut för nio månader. Hur undervisningen är förlagd i tiden bör i dessa fall inte ha någon betydelse. För andra kurser/utbildningar bör studiemedel beviljas för den tid som framgår av kurs- eller studieplan. I det fall den studerande inte deltar i utbildning under hela kurstiden skall naturligtvis stödet avpassas i förhållande till den faktiska studietiden.

Beräkning av studiemedlen per vecka skall avse både heltids- och deltidstuderande, vilket innebär en betydlig förenkling i förhållande till nuläget. Utbildning som förläggs till sommartid kan med de föreslagna reglerna ge ett ökat belopp i studiemedel jämfört med vad som kan lämnas enligt nuvarande regler om 15-dagarsperioder.

Studiestöd kan enligt nuvarande regler lämnas även för tid då studier inte bedrivs. Det gäller t.ex. vid sjukdom och tillfällig vård av barn. Sådana studieuppehåll skall naturligtvis kunna godtas även i fortsättningen. Det bör fortsättningsvis ankomma på regeringen att utfärda närmare föreskrifter om detta.

I nuvarande svux/svuxa-system kan stöd lämnas även under juluppehåll när ingen undervisning ges. En effekt av det nya systemet blir att studiemedel inte lämnas under denna tid. De nuvarande reglerna bör emellertid kunna tillämpas under en övergångstid för dem som vid införandet av det nya systemet uppbär svux eller svuxa. För en del av dessa studerande kommer emellertid det nya stödet att innebära väsentliga förbättringar jämfört med svux och svuxa. Övergångsregler beräknas därför utnyttjas i ytterst liten utsträckning.

6.2.2 Längsta tid för studiemedel

Enligt nuvarande regler kan studiestöd beviljas för studier på gymnasial nivå under högst tre år. Om särskilda skäl finns kan stöd beviljas under ytterligare tid, t.ex. för slutförande av en utbildning eller för någon värdefull yrkesinriktad kurs. Studier på grundskolenivå anses också utgöra särskilda skäl, vilket medför att tid med stöd på denna nivå inte räknas in i antalet terminer. För studier vid universitet och högskolor eller annan eftergymnasial utbildning ges stöd under högst sex år. Även här kan stöd ges för ytterligare tid om det finns särskilda skäl.

Regeringens förslag: Studiemedel skall ställas till förfogande under en viss längsta tid uttryckt i antal veckor vid heltidsstudier.

Utbildning på högskolenivå och annan eftergymnasial nivå: Studiemedel skall få lämnas under högst 240 veckor (sex år).

Utbildning på gymnasial nivå: Studiemedel skall få lämnas under högst 120 veckor. Den som redan har en treårig gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning skall dock kunna få studiemedel under högst 80 veckor.

Utbildning på grundskolenivå: Den som helt saknar grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning skall kunna få studiemedel för sådana studier under högst 80 veckor. Tiden skall dock kunna förlängas med högst ytterligare 20 veckor för den som behöver grundläggande färdighetsträning i läsning, skrivning och räkning. Den som redan har grundskola eller motsvarande utbildning skall kunna få studiemedel under högst 40 veckor för studier på denna nivå.

Om det finns synnerliga skäl skall studiemedel kunna lämnas under längre tid än vad som nu sagts.

Vid studier på deltid skall studiemedel få lämnas med högst det antal veckor som svarar mot det högsta antalet veckor vid heltidsstudier.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår tidsgränser för generell rätt till studiestöd inom varje utbildningsnivå. Den som saknar kunskaper som normalt uppnås i grundskolan skall kunna få studiestöd för sådana studier i längst 80 veckor (två år). För studier fram till gymnasiekompetens skall den som saknar kunskaper och färdigheter motsvarande gymnasieskolans nationella program (motsvarande) kunna få stöd under längst 120 veckor (tre år). För högskoleutbildning inklusive annan eftergymnasial utbildning bör den generella rätten till stöd vara längst 200

veckor (fem år), men med rätt till förlängning i de fall då utbildningstiden till en viss examen är längre än 200 veckor. Tiden med studiestöd skall på alla nivåer kunna förlängas om det finns särskilda skäl.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är kritiska till den föreslagna tidsbegränsningen för högskolestudier. Det bör finnas plats för t.ex. basår, återkommande utbildning och breddning. Antalet dispenser förväntas bli många. Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) anser att det är få som studerar längre tid än fem år om inte utbildningen i sig själv tar längre tid. Att skuldsättningen då blir hög går inte att undkomma genom att sänka antalet terminer. De konstnärliga högskolorna anser att möjligheterna till studiestöd bör utvidgas i stället för att begränsas. Centrala studiestödsnämnden (CSN) förordar att den generella rätten till stöd för högskolestudier blir kortare än vad utredningen föreslagit, men att det i stället skall finnas ökade möjligheter att utsträcka tiden inom ramen för särskilda skäl. När det gäller gymnasiala studier anser CSN att den generella tiden bör vara fyra terminer, men att ytterligare två terminer bör kunna lämnas fram till gymnasiekompetens för den som har grundskola (motsvarande) som tidigare utbildning.

Skälen för regeringens förslag: Det är viktigt att studiestödsreglerna bidrar till att studier genomförs så snabbt och effektivt som möjligt. Därmed kan kostnaderna hållas nere både för den enskilde och det allmänna. Det gäller studier på alla nivåer.

Utredningens förslag att den generella rätten till studiemedel skall begränsas till högst tio terminer (200 veckor) när det gäller studerande på *högskolenivå och annan eftergymnasial nivå* har som nämnts kritiserats av många remissinstanser. Regeringen bedömer att den nuvarande gränsen på tolv terminer (240 veckor) bör behållas. Vissa högskoleutbildningar är längre än tio terminer. De studerande vid sådana utbildningar skulle – om tio terminer är huvudregel – behöva garanteras undantag från huvudregeln. En formell gräns på tio terminer men med rätt till överskridande skulle alltså medföra ett kraftigt ökat antal prövningsärenden och osäkerhet för de studerande i dessa situationer.

Inom en tidsram på tolv terminer ryms alla högskoleutbildningar. Det innebär i stor utsträckning också möjlighet till komplettering och breddning och möjlighet att påbörja forskarstudier.

De utbildningar på *gymnasial nivå* som har en fastställd studietid genomförs normalt enligt studieplan. Ofta är det fråga om ett- eller tvååriga utbildningar som anordnas av folkhögskolor eller s.k. kompletterandeskolor. För dem som läser till gymnasiekompetens i kommunal vuxenutbildning kan däremot studietiden variera. Utredningen har föreslagit att de som saknar kunskaper motsvarande ett nationellt program i gymnasieskolan skall kunna få studiemedel under sex terminer för att nå gymnasiekompetens. Den som har en tvåårig gymnasieutbildning eller behöver komplettera vissa ämnen bör enligt utredningen normalt få stöd under ett år. CSN anser att ett år kan vara för kort tid för den som behöver läsa in kärnämnen i ett studieförberedande program, medan å andra sidan sex terminer är en lång tid. Nämnden förordar därför fyra terminer som generell gräns men med möjligheter till förlängning om det finns särskilda skäl.

Ungdomsutbildningen har byggts ut och förändrats, vilket medför att många äldre har behov av en basutbildning med modernare innehåll. Enligt regeringens mening bör huvudregeln som nu vara att studiemedel för studier på gymnasial nivå skall kunna ges under högst 120 veckor (tre år). Inom denna tid ryms repetitionsstudier, komplettering av gymnasiebetyg och/eller någon yrkesinriktad utbildning. För den som redan har en treårig gymnasieutbildning bör dock längsta tiden begränsas till högst 80 veckor.

I likhet med studiestödsutredningen anser regeringen att en tidsgräns bör sättas för rätt till stöd på *grundskolenivån*. I nuvarande tillämpning kan studiestöd för studier på grundskolenivå lämnas så länge sådana studier bedrivs. Det förslag som nu läggs om höjda bidrag främst till prioriterade grupper gör det rimligt maximera att tiden med stöd. För flertalet studerande på denna nivå läggs studierna upp över tre terminer. Att börja studera på nytt i vuxen ålder kan emellertid vara svårt för många. Mot den bakgrunden är det rimligt att en studietid på upp till två år (80 veckor) accepteras. För den som har mycket bristfälliga kunskaper i läsning, skrivning och räkning kan tiden behöva förlängas ytterligare, dock högst med en extra termin (20 veckor). Huvuddelen av de studerande på grundskolenivån har redan en grundskoleutbildning eller motsvarande studier bakom sig. För nödvändiga repetitionsstudier bör stöd kunna lämnas under ett år.

Dagens regler som innebär att studiestöd kan lämnas för viss tid utöver de fastställda tidsgränserna på grund av särskilda skäl bör i princip upphöra. Den praxis som utvecklats har inneburit att många studerande i förväg har kunnat räkna med att få studiestöd under 2–3 terminer utöver huvudregeln. Detta är otillfredsställande. Det är vidare nödvändigt att skuldsättningen begränsas. Genom en tydlig information till de studerande om för hur lång tid som studiestöd kan ställas till förfogande markeras från samhällets sida behovet av väl planerade och målinriktade studier med minskad skuldsättning som följd. Genomströmningen i utbildning kommer att påverkas positivt. Det kan dock finnas situationer där synnerliga skäl finns för stöd under ytterligare någon tid. Det kan gälla t.ex. förlängd studietid på grund av funktionshinder eller andra mycket speciella omständigheter.

Vid studier på deltid skall studiemedel få lämnas med högst det antal veckor som svarar mot det högsta antalet veckor vid heltidsstudier.

Sammanfattningsvis innebär de föreslagna reglerna följande i förhållande till nuläget.

<i>Studienivå</i>	<i>Nuvarande regler</i>	<i>Förslag</i>
Högskolenivå	6 år	240 veckor (6 år)
Gymnasial nivå	3 år	120 veckor (3 år) 80 veckor (2 år) ¹
Grundskolenivå	Utan formell begränsning	80 veckor (2 år) 100 veckor (2½år) ² 40 veckor (1 år) ³

- 1) Avser den som redan har en treårig gymnasieutbildning.
- 2) Avser den som behöver grundläggande färdighetsträning i läsning, skrivning och räkning.
- 3) Avser den som redan har grundskolekompetens eller motsvarande.

Av avsnitt 6.3 framgår att den längsta tiden för rätt till studielån kan vara begränsad för studerande som är 41 år eller äldre.

6.2.3 Kortaste tid för studiemedel

Regeringens förslag: För rätt till studiemedel skall studietiden omfatta en sammanhängande tid om minst tre veckor.

Utredningens förslag: För studietid som är kortare än fyra veckor bör stöd inte beviljas.

Remissinstanserna: Förslaget har inte kommenterats.

Skälen för regeringens förslag: För rätt till studiemedel måste enligt nuvarande regler studierna omfatta en sammanhängande tid om minst 15 dagar för en heltidsstuderande och minst 30 dagar för en deltidstuderande. För en heltidsstuderande måste alltså utbildningen pågå i två veckor plus en dag för att ge rätt till studiestöd. Undantag gäller för studier utomlands som måste omfatta minst tre månaders heltidsstudier. En övergång till veckoberäkning för studiemedel skulle – om nuvarande princip behålls – vara att minsta accepterade studietid skulle vara två veckor. Normalt bör emellertid några veckors studier kunna finansieras på annat sätt än med studiestöd. Studiestödsutredningen föreslår att den minsta tiden för studier i Sverige skall vara fyra veckor. För att registreras som studerande i högskolan krävs att studierna omfattar minst tre veckor. Utbildningstiden bör enligt regeringens mening vara minst tre veckor för att ge rätt till studiemedel.

6.3 Övre åldersgräns för bidrag och lån

Nuläget

Den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel är nu 45 år. För det särskilda vuxenstudiestödet (svux), som infördes år 1975, var åldersgränsen först 45 år men höjdes år 1986 (och samtidigt också svuxa) till 50 år. Om det finns särskilda skäl kan stöd beviljas även till den som

är äldre än 45 respektive 50 år. Den nu avslutade antagningen till de s.k. NT- platserna i högskolan, vilka varit kombinerade med rätt till svux, har gällt studerande som varit högst 48 år.

Prop. 1999/2000:10

Övre åldersgränser i det nya systemet

Regeringens förslag: *Studiebidrag* skall få lämnas t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 50 år. Regeringen skall få utfärda föreskrifter om rätten att få studiebidrag under tid därefter. Rätten till *studielån* skall successivt begränsas från och med det kalenderår då den studerande fyller 41 år.

Utredningens förslag: Studiestödsutredningen anser att den övre åldersgränsen i det nya studiestödet skall vara 50 år. Stöd för ytterligare något eller några år skall kunna ges om det finns särskilda skäl, dock längst t.o.m. 55 års ålder. Lånemöjligheten föreslås begränsas genom införande av ett s.k. lånetak innebärande en successiv begränsning av lånemöjligheten från 30 till 55 års ålder. En studerande i 50-årsåldern skulle kunna ta lån för ungefär tre terminers studier. Lån för grundskole- och gymnasieskolenivån räknas inte in i taket.

Remissinstanserna: Bland remissinstanserna är de flesta tveksamma till lånetaket, bl.a. Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) och vissa fackliga organisationer. Man anser att förslaget rimmar illa med tankegången om ett livslångt lärande. Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) pekar på behovet av ett höjt fribelopp för äldre studerande om reglerna genomförs. Ett par högskolor och några kommuner har tillstyrkt förslaget. Sveriges folkhögskolestuderandes förbund anser att avtrappningen skall börja senare, vid 35 år. Centrala studiestödsnämnden (CSN) har tagit upp frågan om en riskpremie för finansiering av avskrivningskostnader och också förordat 70 år som avskrivningsgräns. De har därmed inte tagit ställning till frågan om behovet av ett lånetak.

Skälen för regeringens förslag: I dagens samhälle där krav ställs på kompetensutveckling under i princip hela yrkeslivet är det viktigt att möjligheter till finansiering av studier finns jämförelsevis högt upp i åldrarna. För personer, som kanske kommit ut sent i förvärvslivet, är det särskilt viktigt att få stöd för kompetenshöjande studier. När det gäller den generella rätten till *studiebidrag* bör därför som utredningen föreslår den övre åldergränsen höjas från 45 år, som gäller i nuvarande studiemedel, till 50 år, dvs. den gräns som nu gäller i svux och svuxa-systemen. Gränsen skall ses mot bakgrund av erfarenheterna av nuvarande regler och nuvarande faktiska studerandevolymen i dessa åldrar. Några ökade kostnader för en sådan ändring uppstår i princip inte, eftersom nuvarande praxis för att ge studiemedel efter 45 år är liberal. Men en formell höjning av åldergränsen har stora fördelar ur informations- och rättvisesynpunkt. Det skall vidare vara möjligt att i vissa fall bevilja bidrag även till den som fyllt 50 år. Det bör då som regel vara fråga om stöd för en utifrån arbetsmarknadsbehov angelägen yrkesinriktad utbildning. Det bör an-

komma på regeringen att utfärda närmare bestämmelser för tillämpningen i dessa fall.

Utformningen av *lånemöjligheterna* är beroende av valet mellan å ena sidan angelägenheten för personer i högre åldrar att få genomföra kortare eller längre utbildning och å andra sidan hur stora risker för det allmänna i form av avskrivningar som kan accepteras.

Ungefär 2 % av de studerande som under kalenderåret 1998 fick lån i svux, svuxa- och studiemedelssystemen var 45 år eller äldre. Motsvarande andel för åldersgruppen 35–44 år var 11 %. Många söker klara sig med enbart bidragsdelen. Andra inser troligen att en hög skuldsättning inte spelar så stor roll med tanke på nuvarande avskrivningsmöjligheter.

Under avsnitt 6.2.2 föreslår regeringen att studiemedel skall kunna lämnas för eftergymnasiala studier under 240 veckor (12 terminer) och om utbildningstiden fram till en viss examen är längre för ytterligare tid. För den som studerar under så lång tid som 12 terminer och tar lån hela tiden kommer lånet att uppgå till ca 290 000 kr när återbetalningen börjar (vid föreslagen högre bidragsandel och nuvarande låga ränta). Är den studerande vid studiernas slut t.ex. 50 år blir återbetalningstiden mycket kort och de årliga återbetalningarna i det nya systemet mycket höga.

Som nämnts i det föregående måste utgångspunkten i det nya studiemedelssystemet vara att lånen skall återbetalas i sin helhet. Om principen skall fungera skulle det behövas mycket höga bidrag för äldre studerande som påbörjar ett längre studieprogram. En sådan lösning i ett generellt system är inte möjlig eller lämplig. I stället är det nödvändigt att införa en begränsning av lånemöjligheten.

Studiestödsutredningens förslag innebär i princip att lånemöjligheten för högskolestudier börjar trappas av vid ca 30 års ålder genom ett lånetak. Tillämpningen av ett lånetak ställer emellertid stora krav på CSN som från fall till fall måste väga nytillkommande lån mot redan befintlig skuld. Informationen till den enskilde blir inte heller lätt.

En framflyttning av avskrivningsgränsen till 70 år har också nämnts som alternativ lösning. SFS säger i sitt yttrande att det bör vara möjligt att ta lån sent i livet. Men för att återbetalningsprognosen skall bli mer realistisk förordas att lån som tas efter 45 års ålder skall skrivas av först vid 70 års ålder. CSN menar också att man bör förlänga återbetalningstiden till 70 år. Många över 65 år har betryggande inkomster och i det nya pensionssystemet blir pensionsavgångar mellan 61 och 70 år möjliga, säger nämnden. Studiestödsutredningen har inte behandlat frågan närmare utan följt nuvarande regler om avskrivning vid 65 år. Frågan om avskrivning behandlas närmare under avsnitt 7.7.

Det är kombinationen av rätten att få studielån under flera år (12 terminer i högskolan eller annan eftergymnasial utbildning) och möjligheten att fullt ut utnyttja denna rätt upp till 50 års ålder som skulle leda till orimliga konsekvenser. För den som tidigare i livet har studerat på samma nivå och då haft studiestöd är en del terminer redan förbrukade. Reglerna om längsta tid motverkar alltså i en del fall ett alltför stort ytterligare låneutnyttjande i högre åldrar. I det nya systemet bör ett helhetsperspektiv anläggas utifrån utgångspunkten att studielån skall betalas tillbaka. Det maximala antalet veckor (terminer) för rätt till

studielån föreslås därför successivt begränsas från och med 41 års ålder enligt följande. Prop. 1999/2000:10

Ålder	Antal veckor	(teminer)
40	240	(12)
41	220	(11)
42	200	(10)
43	180	(9)
44	160	(8)
45	140	(7)
46	120	(6)
47	100	(5)
48	80	(4)
49	60	(3)
50	40	(2)

De angivna gränserna anger för hur lång tid en studerande sammanlagt har rätt till studielån i en viss ålder oavsett vilken nivå som studierna bedrivs på. Den som är 50 år kan alltså få låna till ett års studier. Den som är 45 år kan fortfarande genomgå en normal högskoleutbildning och få lån under hela tiden. För den som studerat tidigare och då erhållit enbart bidrag påverkas inte rätten till studielån under förutsättning att det totala antalet veckor inte överstiger den längsta tid som studiemedel kan lämnas för. Den som däremot redan tidigare har fått lån för lika lång tid eller längre tid än som anges för respektive ålder kan inte beviljas ytterligare lån. Givetvis skall bidrag kunna lämnas för maximalt möjliga antal terminer till och med 50 års ålder oavsett avtrappningen av lånemöjligheten. De redovisade principerna innebär en mindre hård skärpning jämfört med utredningens förslag samtidigt som reglerna blir mer lättförståeliga. Syftet att kostnaderna i form av framtida avskrivningar skall minska bibehålls dock.

6.4 Deltidsstudier

Nuläget

Studiemedel och vuxenstudiestöd kan beviljas för deltidstudier som omfattar minst halvtid. Studiestödet för halvtidsstudier utgör i princip hälften av heltidsstödet. Beräkningsreglerna är så utformade att totalbeloppet är lika stort för en 15-dagarsperiod med heltidsstudier som för en 30-dagarsperiod med deltidstudier. För studier i komvux kan stödbeloppet också avpassas till annan studieomfattning (75 % och 90 % av heltid).

Deltidsstudiestödet har alltid varit av liten omfattning. Under år 1998 beviljades studiemedel till ca 10 000 deltidstudierande på gymnasial nivå och till ca 7 000 deltidstudierande på eftergymnasial nivå, vilket innebär 9 % respektive 2 % av alla som fått studiemedel. Svux och svuxa för deltidstudier beviljades till ca 5 000 studerande, vilket utgör 12 % av alla

som fått dessa stöd. På den gymnasiala nivån är det främst i komvux som deltidsstudier bedrivs. Inom högskoleområdet är det främst fristående kurser som kan vara upplagda på halvfart.

Deltidsstudier är vanligast bland kvinnor. Av alla som beviljats studiemedel i eftergymnasial utbildning var andelen kvinnor 57 % medan de utgjorde 73 % av alla som beviljats deltidsstudiestöd. Av alla som beviljats studiemedel, svux och svuxa för studier på grundskole- och gymnasienivå utgjorde kvinnorna 63 %, medan de av alla som beviljats deltidsstudiestöd utgjorde 79 %.

Deltidsstudier i det nya systemet

Regeringens förslag: Studiemedel skall få lämnas för deltidsstudier som omfattar minst halvtid. Studiemedel till deltidsstuderande skall knytas till studieomfattning på halvfart eller trekvartsfart.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissorgan har berört frågan, bl.a. Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) och Centrala studiestödsnämnden (CSN) som tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Det är angeläget att behålla möjligheterna till studiestöd för deltidsstuderande. Därmed skapas förutsättningar för en anpassning till flexibla utbildningsformer, exempelvis vid distansstudier som är under stark utveckling. Inte minst är det viktigt att förvärvsarbetande kan välja en lägre studietakt än heltid.

I komvux är kursomfattningen uttryckt i poäng. Diskussion har ibland förts om att studiestödet i dessa fall skulle relateras till den exakta studieomfattning som varje kombination av kurser ger. I praktiken är en sådan praxis inte rimlig mot bakgrund av de jämförelsevis många byten av kurser och studieavbrott som förekommer. Fribeloppsgränser och reduceringsregler påverkas dessutom av studieomfattningen. En viss schablonisering måste därför användas. Studiestödsutredningens förslag, att studiestödet till deltidsstuderande skall knytas till studieomfattning på halvfart eller trekvartsfart bör enligt regeringens mening genomföras. Därmed kan också andra skolformer än komvux lättare komma in i systemet. I betänkandet Flexibel utbildning på distans (SOU 1998:84) förutsätter Distansutbildningskommittén (DUKOM) att distansstudier till stor del kommer att bedrivs på fritid. Uppgår studierna till minst halvtidsomfattning bör studiestöd kunna lämnas. Kommittén pekar på behovet av aktivitetskontroll.

Regeringen anser att studiemedel skall lämnas med hälften av beloppet för heltidsstudier när studiernas omfattning uppgår till minst halvtid men mindre än 75 % av heltid och med tre fjärdedelar av beloppet för heltidsstudier om studierna omfattar minst 75 % av heltid men inte uppgår till heltid. Det innebär för studerande i komvux en oförändrad situation jämfört med nuläget utom att omfattningen 90 % av heltid mönstras ut. Beräkning av beloppet skall liksom vid heltidsstudier göras per vecka.

Inkomstprövning vid deltidsstudier tas upp under avsnitt 6.6.3.

Bakgrund

För närvarande kan studiestöd lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. I en bilaga till studiestödsförordningen (1973:418) finns en förteckning över de läroanstalter och utbildningar som berättigar till studiestöd. I bilagan ingår endast läroanstalter och utbildningar som är statliga, statsunderstödda, ställda under statlig tillsyn eller har fått regeringens tillstånd att utfärda viss examen eller i övrigt av regeringen erkänts som högskolemässiga. Bilagan består av två delar. Mycket förenklat kan man säga att avdelning A upptar utbildningar på gymnasienivå med studiehjälp som huvudsakligt stöd. Möjlighet till studiemedel, svux och svuxa finns. Avdelning B upptar i princip utbildningar på eftergymnasial nivå inklusive universitet och högskolor, med studiemedel som huvudsakligt stöd. Beslut om rätt till studiestöd fattas i enskilda fall normalt på grundval av underlag som inhämtas från Högskoleverket resp. Statens skolverk.

Allmänna kvalitetskrav och beslutsordning

Regeringens förslag: Studiestöd skall som hittills lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar i Sverige som bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringens bedömning: Beslut om rätt till studiestöd bör fattas inom ramen för budgetprocessen. Kraven på utbildningen för rätt till studiestöd bör tydliggöras. Det bör åligga Högskoleverket och Statens skolverk att lämna underlag för regeringens beslut.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Antalet studiestödsberättigande utbildningar har under de senaste åren ökat. En fortsatt utbyggnad av universitet och högskolor med fler utbildningsplatser är planerad samtidigt som satsningen på vuxenutbildningen fortsätter. Flera enskilda utbildningsanordnare har också vuxit fram. Det växande utbildningsväsendet samt möjligheten för vissa utbildningar att undantas från skyldigheten att betala mervärdesskatt (prop. 1996/97:10, bet. 1996/97:SkU6, rskr. 1996/97:69) har medfört ett tilltagande antal ansökningar inte bara med begäran om rätt till studiestöd för de studerande utan även om att utbildningen skall ställas under statlig tillsyn.

Regeringen har i propositionen Vissa skolfrågor m.m. (prop. 1998/99:110) i anslutning till förslag om det statliga stödet till kompletterande utbildningar aviserat sin avsikt att återkomma med förslag till beslutsordning för studiestödet.

Att besluta vilka utbildningar som skall vara studiestödsberättigande är en viktig utbildningspolitisk uppgift som har stor ekonomisk betydelse. Bl.a. är det av betydelse vilken nivå som utbildningen skall anses ligga på. Av beslutet följer rätt till bidrag, antal terminer med studiestöd, möjlighet

till avskrivning av lån för gymnasiestudier m.m. Vägande skäl talar därför för att det även i fortsättningen skall ankomma på regeringen att bestämma vilka utbildningar som skall ge rätt till studiestöd.

Beslut om studiestöd leder alltid till kostnader för staten. Beslutsrutinerna är dock inte helt utformade med beaktande av det nu gällande budgetsystemet, varför regeringens möjligheter att göra en budgetmässig prövning är otillräckliga. Regeringen anser att beredningen av dessa ärenden därför måste förbättras. Rutinen bör vara att ett samlat beredningsunderlag i fråga om förändringar tas fram en gång årligen av berörda myndigheter. Ett samlat förslag till förändringar bör lämnas i anslutning till det årliga budgetarbetet och med utgångspunkt i de riktlinjer som regeringen meddelar. Myndigheternas bedömningar utgör sedan underlag för regeringens prövning av rätten till studiestöd.

För att nya utbildningar skall kunna bli studiestödsberättigande skall utbildningens och undervisningens kvalitet granskas i enlighet med de krav som ställs för utbildningar på respektive nivå. Bestämmelser om detta finns främst i lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina respektive förordningen (1996:1206) om fristående skolor. I prövningen bör vidare beaktas vilket behov som finns av utbildningen och utbildningens nationella värde. En förutsättning för att studiestöd skall kunna lämnas bör också vara att elevavgifter som förekommer vid t.ex. kompletterandeskolor kan betraktas som skäligena.

Utgångspunkten skall vara att frågan om en ny utbildning skall ge rätt till studiestöd skall bedömas i förhållande till befintliga ekonomiska ramar. Möjligheten att utöka antalet studiestödsberättigande utbildningsplatser får således på sedvanligt sätt prövas i budgetprocessen. Rätten till studiestöd för en viss utbildning skall kunna begränsas till att avse en bestämd tid.

Kvalitetskontroll måste ske fortlöpande av de aktuella utbildningarna inom ramen för respektive myndighets tillsynsfunktion. Samhällets möjlighet till insyn i verksamheten genom tillsyn eller annan uppföljning är viktig.

Gränsdragningen till studiehjälpen

Enligt nuvarande regler lämnas studiehjälp (för närvarande 750 kr/månad) längst t.o.m. det första kalenderhalvår det år eleven fyller 20 år. En elev som efter 20 års ålder går på en gymnasial utbildning kan få studiemedel. En studerande i högskolan kan få studiemedel även före 20 års ålder. Dagens regler innebär alltså att studerande som är under 20 år och har fullgjort en treårig gymnasieutbildning kan få olika studiestöd vid fortsatta studier, i vart fall under ett par terminer upp till 20 års ålder. Utbildningens karaktär – högskolemässig/eftergymnasial eller gymnasial/mot-svarande – avgör vilket studiestöd som kan lämnas.

Regeringens förslag: Den nuvarande 20-årsgränsen skall gälla som skiljelinje för rätt till studiehjälp resp. studiemedel, om inte annat följer av bestämmelser som regeringen får meddela.

Regeringens bedömning: Gränsdragningen mellan studiehjälp och studiemedel bör göras så att främst sådana utbildningar som fordrar att de studerande för att antas till utbildningen har ett slutbetyg från en treårig utbildning i gymnasieskolan eller motsvarande utbildning skall berättiga till studiemedel oavsett ålder.

Utredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer i princip med regeringens.

Remissinstanserna: Utredningens förslag i denna del har berörts i ett fåtal remissyttranden. CSN och vissa kommuner, som t.ex. Bollnäs, Östersund och Skellefteå, är positiva till förslaget.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Studiestödsutredningen har föreslagit en något förändrad gränsdragning för rätt till studiehjälp resp. studiemedel. Enligt utredningen bör principen vara att studiehjälp lämnas fram till dess att ungdomar får gymnasiekompetens. Den som därefter fortsätter studier i en påbyggnadsutbildning skall kunna få studiemedel oberoende av om han eller hon är under 20 år.

Regeringen anser i likhet med utredningen att studiestödet skall anpassas till utvecklingen inom utbildningsområdet. Studiemedel skall därför kunna lämnas utan nedre åldersgräns vid påbyggnadsutbildning. Därmed avses främst sådan utbildning där det för antagning fordras slutbetyg från en treårig utbildning i gymnasieskolan eller motsvarande utbildning och att påbyggnadsutbildningen bygger vidare på dessa kunskaper. Det kan emellertid också finnas skäl för att även andra utbildningar nivåmässigt är av sådan karaktär att de bör hänföras till påbyggnadsutbildningar. I övrigt bör den nu gällande 20-årsgränsen för gränsdragning mellan studiehjälp och studiemedel behållas. Det bör ankomma på regeringen att utfärda de närmare reglerna om gränsdragningen.

Den nuvarande indelningen i bilagan till studiestödsförordningen bygger huvudsakligen på en tudelning mellan gymnasiala och eftergymnasiala utbildningar. Regeringens avsikt är att skapa en mer ändamålsenlig indelning som klarare skiljer utbildningar på gymnasial nivå från utbildning som utgör en påbyggnad till gymnasieskolan och från högskoleutbildning eller annan utbildning på eftergymnasial nivå.

6.6 Inkomstprövning

I dagens studiemedelssystem är rätten till stöd beroende av den studerandes inkomst. Stödet minskas om inkomsten överstiger det s.k. fribeloppet under ett kalenderhalvår. För heltidsstuderande är fribeloppet högre för höstterminen än för vårterminen på grund av att den större delen av sommarinkomsterna antas falla på andra kalenderhalvåret. Fribeloppet varierar också med hänsyn till den tid studierna pågår. Beloppet är högre om t.ex. studierna pågår i två månader jämfört med en hel termin. Fribeloppen följer förändringar i prisbasbeloppet.

I svux/svuxa-systemen sker ingen prövning mot den studerandes inkomst. Reducering kan dock göras för den som har pension, livränta eller annan liknande ersättning.

Med inkomst avses sammanlagd inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt taxeringen för kalenderåret. Det innebär att inkomst i form av t.ex. räntor, sjukpenning och pension påverkar studiemedlen på samma sätt som inkomst av förvärvsarbete. Den i ansökan uppgivna inkomsten kontrolleras i efterhand mot taxeringen.

Inkomstprövningen i studiemedelssystemet har alltid varit föremål för debatt. Krav har ställts om att fribeloppet bör höjas eller att prövningen avskaffas i sin helhet. Kostnaderna över budget för att avskaffa inkomstprövningen är emellertid stora. Studiestödsutredningen har beräknat kostnaderna till ca 500 miljoner kr vid nuvarande bidragsnivå och till ca 1 miljard kr om bidragen höjs till den nivå som utredningen föreslår.

6.6.1 Fribelopp och reduceringstakt vid heltidsstudier under ett nio månaders studieår

Regeringens förslag: Fullt studiemedel skall få lämnas bara om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår inte är högre än ett visst belopp (fribelopp). Fribeloppet skall vid heltidsstudier uppgå till 6,25 % av prisbasbeloppet per vecka. Det innebär att det nuvarande fribeloppet för nio månaders studier höjs från 150 till 250 % av prisbasbeloppet. Studiemedlen skall vid heltidsstudier minskas med 50 % av den inkomst som överstiger fribeloppet.

Utredningens förslag: Utredningen menar att det finns motiv för en höjd fribeloppsgräns bl.a. med tanke på den stora grupp vuxenstuderande som kommer att ingå i det nya samordnade systemet. Vid den prioritering som gjordes mellan olika förändringsbehov stannade man dock för att inte lägga ett sådant förslag. Utredningen föreslår däremot att för den som studerar under ett helt kalenderår skall prövningen göras mot hela årsinkomsten. När det gäller reduceringstakten anser utredningen att den måste öka till 60 % av överskjutande inkomst med hänsyn till förslaget om höjda bidrag. En reducering mot i första hand bidragsdelen avvisas med hänsyn till de kraftiga marginaleffekter som sådana regler skulle medföra.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser anser att fribeloppet bör höjas och att reduceringstakten inte bör öka. Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) anser att inkomstprövningen bör avskaffas helt. Förslaget att inkomstprövningen i vissa fall skall göras för hela kalenderåret tillstyrks överlag.

Skälen för regeringens förslag: Fribeloppet för nio månaders heltidsstudier är 150 % av prisbasbeloppet eller 54 600 kr under år 1999 (vårterminen 23 660 kr, höstterminen 30 940 kr). Är inkomsten högre än

fribeloppet reduceras studiemedlen med 50 % av överskjutande inkomst. Bakgrunden till de nuvarande reglerna har beskrivits under avsnitt 4.

Önskemålen om en höjning av fribeloppet återkommer ständigt. De studerande menar att de bör få förvärvsarbete i större utsträckning utan att studiemedlen reduceras. Många ser detta som en möjlighet att minska sin skuldsättning. För andra kan den ekonomiska situationen under studietiden förbättras. Regeringen anser att de studerande bör ges ökade möjligheter att genom eget arbete öka sin levnadsstandard under studietiden eller alternativt kunna begränsa sin skuldsättning. Den nuvarande positiva utvecklingen på arbetsmarknaden kan medföra att allt fler har möjligheter att kombinera studier och arbete. Detta är särskilt betydelsefullt för gruppen vuxenstuderande. För dem som i dagens system beviljas svux eller svuxa förekommer ingen prövning mot egen inkomst. Men även studiemedelssystemet omfattar en stor grupp vuxenstuderande som kan vara i stort behov av inkomster utöver vad studiemedlen ger. Inkomstfördelningen för studerande under inkomståret 1997 framgår av figur 2 i bilaga 1.

Fribeloppet för ett niomånaders studieår föreslås höjas från 150 till 250 % av prisbasbeloppet. Det innebär att inkomsten under året kan öka från 54 600 till 91 000 kr i 1999 års prisbasbelopp. Om inkomsten under tre sommarmånader antas uppgå till 45 000 kr kan den studerande därutöver under resterande nio studiemånader tjäna i genomsnitt 5 000 kr per månad utan att studiemedlen reduceras. Sammantaget med totalbeloppet i studiemedel kommer därmed den disponibla inkomsten att motsvara en bruttoinkomst på ca 183 000 kr eller i genomsnitt ca 15 300 kr under 12 månader. Någon ändring av nuvarande inkomstbegrepp föreslås inte.

Enligt nuvarande bestämmelser är det möjligt för regeringen att förordna att den studerandes inkomst skall beaktas i annan utsträckning än som följer av huvudreglerna. Inom ramen för ett sådant bemyndigande bör det vara möjligt för regeringen att förordna om undantag från huvudreglerna om det finns särskilda skäl. Det kan gälla situationer då reglerna kan ge orimliga konsekvenser, t.ex. i vissa fall när bruttoinkomsten hänförs till egen rörelse.

Studiestödsutredningens förslag om att inkomstprövningen i vissa fall skall grunda sig på hela kalenderårets inkomst har tillstyrkts av flera remissinstanser. Anledningen till förslaget är att det kan vara svårt att förutse om en inkomst kommer att falla på första eller andra kalenderhalvåret. Det kan t.ex. förekomma att en under juni intjänad lön utbetalas i juli vilket medför att den räknas in i fribeloppet för hösthalvåret. En sådan regeländring medför emellertid ökade kostnader. En viss administrativ förenkling uppstår, men även olägenheter, främst genom att höstterminen i högskolan till en del ingår i januari månad. En nackdel är också att förbättringen bara skulle komma de studerande till godo som studerar båda terminerna under ett kalenderår. Genom den höjning av fribeloppet som nu föreslås anser regeringen att uppdelningen av fribeloppet på kalenderhalvår får mindre betydelse.

De nuvarande reglerna om inkomstprövning för varje kalenderhalvår skall alltså gälla även fortsättningsvis. Däremot blir det möjligt att

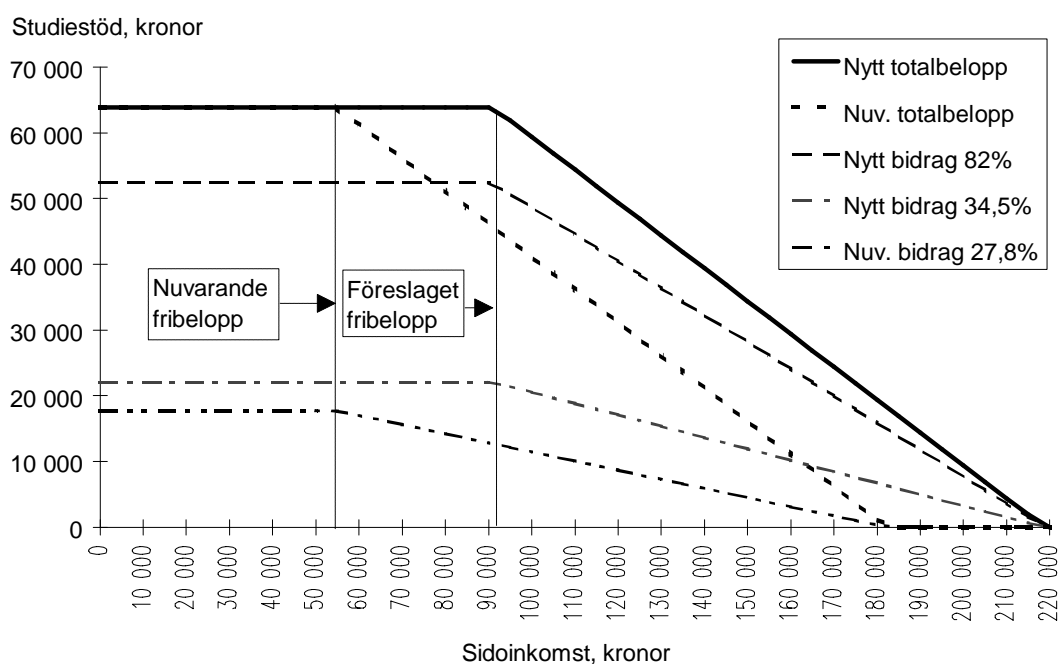

avskaffa reglerna om olika fribelopp för höst- respektive vårhalvår. Som beskrivs längre fram bör fribeloppet variera beroende på utbildningstidens längd under halvåret. Höstterminen är normalt kortare än vårterminen. Därmed blir fribeloppet för höstterminen högre. Undantag utgör utbildningar, där höstterminen pågår ett par veckor in i januari påföljande år, vilket är förhållandet för flertalet utbildningar universitet och högskolor. Höstterminen bör i sådana fall när det gäller prövningen mot inkomst omfatta den tid som faller på respektive halvår. För högskolestuderande är det i sak samma innehåll som i nuvarande regler.

Reducering av studiemedel

Enligt nuvarande regler reduceras studiemedel med 50 % av den inkomst som överstiger fribeloppet för kalenderhalvåret. Någon ändring i detta avseende föreslås inte såvitt gäller heltidsstuderande. Följande bild illustrerar förändringen av fribeloppet och hur reduceringen av totalbelopp och bidrag sker enligt nuvarande och föreslagna regler.

Jämförelse mellan nuvarande och föreslaget fribelopp

Reduceringen av studiemedel sker proportionellt mot bidrag och lån. Bilden visar att både bidrag och lån vid föreslagen bidragshöjning tar slut vid sidoinkomster på 220 000 kr jämfört med nuvarande 180 000 kr. Detta gäller oavsett bidragsnivå. I tabell 2 i bilaga 1 framgår bidragsbelopp vid olika sidoinkomster.

Regler om prövning mot inkomst för deltidstuderande behandlas under avsnitt 6.6.3.

6.6.2 Fribelopp vid heltidsstudier under kortare eller längre studietid än 20 veckor Prop. 1999/2000:10

Regeringens förslag: Fribeloppet för 20 veckor skall öka med 6,25 % av prisbasbeloppet för varje vecka som utbildningstiden är kortare än 20 veckor. På motsvarande sätt skall fribeloppet minska för varje vecka som utbildningen är längre än 20 veckor.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att fribeloppets andel av basbeloppet under ett kalenderhalvår ökar eller minskar med 3,75 % efter utbildningsveckornas antal i förhållande till standardtiden 20 veckor.

Remissinstanserna: Av remissinstanserna är det bara CSN som har lämnat synpunkter på förslaget. Nämnden anser att procentandelen per vecka bör vara högre.

Skälen för regeringens förslag: För närvarande är fribeloppen vid korttidsstudier bestämda som en andel av prisbasbeloppet beroende på det antal 15-dagarsperioder som studierna omfattar. Totalt finns i studiestöds-lagen 23 olika fribelopp. Reglerna är svårförståeliga och bör förenklas.

I det föregående föreslås att studiestödet skall beräknas per vecka. Det är som studiestödsutredningen föreslår lämpligt att fribeloppen vid olika studietider konstrueras på liknande sätt. Fribeloppets storlek bör alltså anpassas till det antal veckor som utbildningen omfattar under respektive kalenderhalvår. Ju kortare studietiden är desto större bör utrymmet vara för inkomster under resterande del av kalenderhalvåret. Fribeloppet för ett normalt studieår, 250 % av prisbasbeloppet, blir fördelat på 40 veckor 6,25 % per vecka. En lämplig förändringsfaktor för fribeloppet uppåt eller nedåt är 6,25 % av prisbasbeloppet. Därmed kommer, relativt sett, möjligheten till sidoinkomst att bli ungefär densamma oavsett studietidens längd. Detta är angeläget bl.a. med hänsyn till att andelen studerande som deltar i kortare utbildningar kommer att öka i det nya samordnade systemet. Den som exempelvis går en 10-veckors kurs (ca 2 månader) får ha en inkomst på ca 68 250 kr under kalenderhalvåret innan reduceringen av stödet börjar (1999 års prisbasbelopp). Fribeloppet per studievecka redovisas i tabell 1 i bilaga 1.

6.6.3 Fribelopp och reduceringstakt vid deltidstudier

Enligt nuvarande regler är fribeloppet under nio månader 290 % av prisbasbeloppet eller ca 105 500 kr för den som studerar på minst halvtid. Fribeloppet ökar när studietiden är kortare. Reduceringstakten är densamma som för heltidsstuderande, nämligen 50 % av inkomst som överstiger fribeloppet.

Regeringens förslag: För deltidstuderande skall följande fribelopp gälla. Vid studier på minst 75 % av heltid men mindre än heltid under 20 veckor skall fribeloppet uppgå till 156,25 % av prisbasbeloppet. Vid studier på minst 50 % av heltid men mindre än 75 % av heltid under 20 veckor skall fribeloppet uppgå till 187,5 % av prisbasbeloppet.

När deltidsstudier pågår under kortare eller längre tid än 20 veckor skall fribelopp som anges i första stycket öka eller minska i förhållande till studietidens längd.

Studiemedlen skall vid deltidsstudier minskas med 50 % av den inkomst som överstiger fribeloppet.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att fribeloppet skall vara detsamma för deltidsstuderande som för heltidsstuderande. Reduceringen av studiemedlen skall dock vara hälften så stor för den som studerar på halvfart och tre fjärdedels så stor för den som har 75 % studieomfattning. Motivet för detta är att studiemedlen för den som studerar på t.ex. halvtid alltid skall utgöra hälften av studiemedel för heltid.

Remissinstanserna: Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) menar att någon prövning mot inkomst inte bör ske. Centrala studiestödsnämnden (CSN) finner utredningens förslag ofördelaktigt för deltidsstuderande. Nämnden anser att reglerna om fribelopp bör utformas så att samma studieomfattning under ett kalenderhalvår skall ge samma studiemedelsbelopp oavsett om studierna bedrivs på heltid eller deltid.

Skälen för regeringens förslag: Under avsnitten 6.6.1 och 6.6.2 föreslås en höjning av fribeloppet för heltidsstuderande som ger möjlighet till ökade inkomster utan att studiemedlen reduceras. En motsvarande ökning av inkomsten bör gälla för den som studerar på deltid. Utgångspunkten bör vara att fribeloppet för 40 veckors studier på halvfart skall vara lika stort som 20 veckors studier på heltid. Det innebär att för studier på halvtid under 40 veckor bör fribeloppet uppgå till 136 500 kr eller 187,5 % av prisbasbeloppet år 1999. På motsvarande sätt bör fribeloppet för studier på 75 % av heltid under 40 veckor uppgå till 113 750 kr eller 156,25 % av prisbasbeloppet.

För den som har inkomster över fribeloppen skall studiemedlen liksom vid heltid reduceras med 50 % av överskjutande inkomst.

6.6.4 Reducering av studiemedel på grund av fria skolmältider och fria läromedel

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om reduktion av studiemedel för den som har fria skolmältider eller fria läromedel skall tas bort.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Det fåtal instanser som yttrat sig är positiva till förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande regler skall studiemedlen minskas om en studerande har fria skolmältider eller fria läromedel. Detsamma gäller om den studerande får skolmältider eller läromedel till subventionerat pris. Reducering sker med ett för varje år bestämt belopp (under år 1999 med 284 kr per månad för fria läromedel och med 524 kr för fri skollunch). Motsvarande regler finns inte i någon

annan studiestödsform. Antalet som får minskade studiemedel på grund av denna anledning är mycket litet och minskar dessutom för varje år.

De nuvarande reglerna innebär att den som har fri skollunch får en reducering, medan den som bor kvar i föräldrahemmet till låga kostnader för mat och husrum inte får någon motsvarande minskning. Utgångspunkterna för det nya systemet är att studiestödet inte skall differentieras på grund av familjesituation eller varierande levnadsomkostnader. Regeringen föreslår därför att den nämnda regeln tas bort i det nya systemet (4 kap. 22 § tredje stycket 1973 års lag). Arbetet med inhämtande av uppgifter från skolorna upphör därmed och systemen och informationen till de studerande förenklas.

7.1 Inledning

Den ökning av studiemedlens bidragsdel som föreslås i denna proposition innebär att skuldsättningen minskar. Följande tabell visar förändringen vid 3, 4 och 5 års studier när fullt lån har utnyttjats under hela studietiden.

Studieskuld vid återbetalningens början, med nuvarande respektive höjd bidragsdel, fördelat efter studietid.

Antal år i studier	Studieskuld, kronor	
	Nuv. bidrag 27,8%	Förslag 34,5%
3	153 700	139 200
4	210 000	190 200
5	269 500	244 100

Antaganden: Studierna påbörjas i januari. Uppräkning sker med 2 procent per år. Låneräntan är 4 procent. Återbetalningen startar ett år efter senaste period.

För tid då det högre bidraget lämnas blir skuldsättningen låg.

Av tabell 3 i bilaga 1 framgår studieskulden vid studiernas slut med föreslagna bidragsandelar för olika kombinationer av studier.

Den minskning av skuldsättningen som bidragshöjningen innebär räcker emellertid inte för att åstadkomma ett långsiktigt hållbart lånesystem. Förändringar måste också ske i låne- och återbetalningsvillkoren. Behoven av förändringar har tagits upp mer ingående i avsnitt 4.

Under år 1998 betalades studiebidrag ut till nära 300 000 studerande i högskolor och annan eftergymnasial utbildning. Av dessa begärde 80 % eller drygt 240 000 studerande att få studielån. Av alla studerande som fått studiemedlens bidragsdel för studier på grundskole- och gymnasieskolenivå utnyttjade 74 % också lånemöjligheten. Motsvarande andel för dem som hade svux och svuxa var 55 %. Det totala antalet låntagare i 1989 års lånesystem var i januari 1999 ca 760 000. De totala fordringarna på låntagarna uppgick till 83 miljarder kr. Utgifterna för räntor över budget är för år 1999 beräknade till 4,3 miljarder kr, varav ca 3 miljarder kr avser räntor som påförts låntagarna men som ännu inte är betalda.

Ur statsfinansiell synvinkel leder de nuvarande villkoren på sikt till obalans i systemet i form av stora avskrivningar. Simuleringar som gjorts inom regeringskansliet visar detta. Utfallet av beräkningarna är givetvis beroende av antaganden om ränteutveckling, inflation m.m.

År	Avskrivningar, mdkr	Antaganden
2000	0,1	Årlig tillväxt 2 %
2020	0,9	Årlig inflation 2 %
2030	4,3	Ränta 4 %
2040	6,7	
2050	5,6	

Det är nödvändigt med en omläggning av det nuvarande lånesystemet. De förslag som läggs i det följande syftar till att åstadkomma ett system som är långsiktigt stabilt. Det principiella målet att alla skall hinna betala tillbaka sina lån ligger till grund för utformningen av de nya villkoren. Den enskildes ansvar för upptagna lån bör vara tydliga. Konsekvenserna av lånegivning och låneutnyttjande skall kunna överblickas. Liksom hittills bör trygghetsregler finnas inbyggda i systemet som innebär att låntagaren inte belastas över sin förmåga.

7.2 Återbetalningen i det nya systemet

7.2.1 Huvudreglerna

Regeringens förslag: Ett annuitetsliknande system skall införas för återbetalning av studielån. Återbetalning skall ske med ett årsbelopp som varje kalenderår baseras på skuldens storlek, räntan för året, det antal år som återbetalningen beräknas pågå samt med beaktande av att årsbeloppet under återbetalningstiden skall räknas upp med 2 % vid oförändrad ränta. I förhållande till det första årets årsbelopp skall alltså årsbeloppet öka med 2 % varje år vid oförändrad ränta. Förändras räntan skall en omräkning av årsbeloppet göras för den återstående tiden.

Återbetalningstiden skall normalt vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till dess låntagaren fyller 60 år. För den som vid 60 års ålder inte har fullgjort återbetalningen skall tiden sträckas ut, dock längst till och med utgången av det år då låntagaren fyller 67 år. Återbetalningen skall på samma sätt som i nuvarande system börja kalenderåret efter det att sex månader gått sedan den senaste period då studiestöd lämnats.

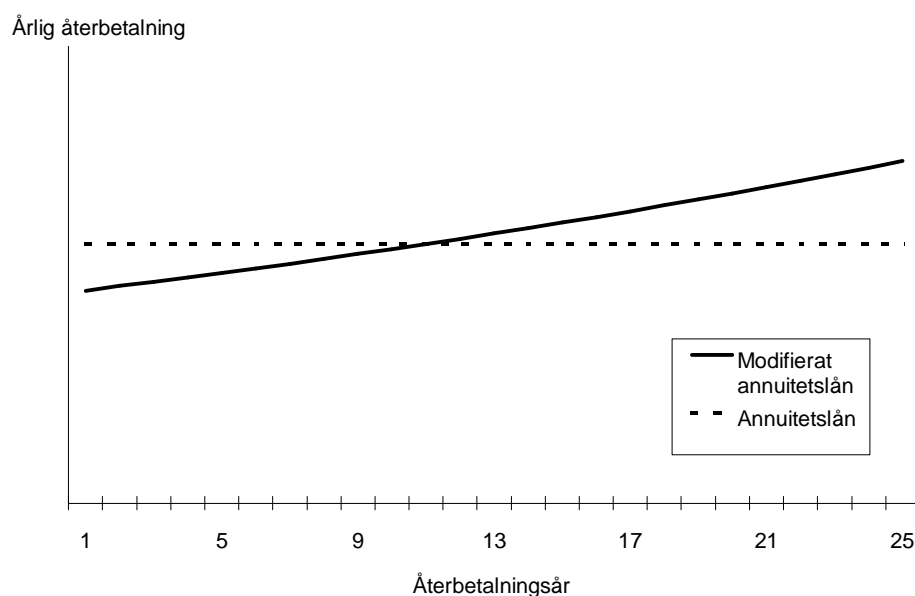
Utredningens förslag: Utredningen föreslår en uppräknings av årsbeloppet med 3 % vid oförändrad ränta. I övrigt överensstämmer utredningens förslag i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser stöder en åtstramning av återbetalningssystemet och är positiva till den föreslagna konstruktionen med ett modifierat annuitetslånesystem. I något yttrande förespråkas införande av ett traditionellt annuitetslånesystem i stället för ett modifierat system. Från några håll redovisas farhågor för att återbetalningen kommer att bli betungande. En återbetalningstid på 30 år har aktualiserats i ett par yttranden. Några få instanser har uttalat sig för att nuvarande inkomstrelaterade system bör vara kvar.

Skälen för regeringens förslag: Det är nödvändigt att det finns ett samband mellan lånets storlek och kravet på återbetalning i det nya

systemet. Detta samband uppnås genom att tidsgränser sätts för lånens löptid. Studiestödsutredningens förslag om att återbetalning av studielån i normalfallet skall få ta högst 25 år eller antalet år till dess låntagaren fyller 60 år bör därför genomföras. Även förslaget med en annuitetsliknande återbetalning, som innebär att varje årsbelopp räknas upp med en viss procentsats vid oförändrad ränta, bör genomföras. Denna procentsats, som bör ligga i linje med regeringens inflationsmål, skall vara 2 %. Därmed uppnås den effekten att återbetalningen i något mindre utsträckning än utredningen föreslår skjuts på framtiden.

Genom konstruktionen med en uppräkningsprocent blir återbetalningskravet lägre under den första delen av återbetalningstiden jämfört med vad som gäller i ett traditionellt annuitetslån för att sedan öka jämförelsevis långsamt. Önskemålen om något lindrigare återbetalningskrav strax efter avslutade studier kan därmed tillgodoses. Principen illustreras av följande figur.

Formel för beräkning av årsbelopp

$$\dot{A}_t = L \times (r - p) \times \frac{\left(\frac{1+r}{1+p}\right)^n}{\left(\frac{1+r}{1+p}\right)^n - 1} \times (1+p)^{(t-1)}$$

-----
 n = antal år som återbetalning sker

$\dot{A}_t$ = årsbeloppet år t, varvid t går från 1 till n

L = lånebeloppet vid början av år 1

r = låneräntan dividerad med 100

p = årlig procentuell ökning av återbetalningen dividerad med 100

Återbetalningen det första året blir beroende av skuldens storlek, aktuell ränta, det antal år som återbetalningen skall pågå samt den

nämnda 2 %-regeln. Varje år räknas sedan det föregående årets årsbelopp upp med 2 % om räntan är oförändrad. Förändras räntan påverkas kostnaden för hela den resterande skulden och därmed också återbetalningen för det kommande året. På grund av en ränteförändring kan alltså ökningen av det föregående årets årsbelopp bli något högre eller lägre än 2 %. I utredningsförslaget kallas reglerna för ett modifierat annuitets-system. Det bör också kunna vara en lämplig benämning i dagligt tal.

Återbetalningstiden skall i normalfallet vara 25 år eller det antal år som återstår till dess låntagaren fyller 60 år. Det innebär att 25 år blir den normala återbetalningstiden för den som är under 36 år. Den som är över 36 år får kortare återbetalningstid än 25 år. Önskemålen om en längre återbetalningstid än 25 år, t.ex. 30 år, skulle få betydelse enbart för låntagare som är under 30 år vid återbetalningens början. För dem som är 36 år och däröver skulle återbetalningstiden fortfarande vara kortare än 25 år om skulden skall vara slutbetald vid 60 års ålder.

Är skulden inte slutbetald vid utgången av det år då låntagaren fyller 60 år skall återbetalningen fortgå tills så sker eller längst t.o.m. utgången av det år då låntagaren fyller 67 år. Frågan om avskrivning behandlas i avsnitt 7.7.

Nuvarande och föreslagna regler – jämförande exempel

Exempel på återbetalning av studielån för 4 års högskolestudier enligt nuvarande inkomstrelaterat och nytt återbetalningssystem.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning					
		Nuvarande system (27,8% bidrag) Skuld: 210 000 kr.			Nytt system (34,5% bidrag) Skuld: 190 200 kr.		
		Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut	Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
34	16 237	624	3,8%	227 362	892	5,5%	175 733
39	17 926	689	3,8%	233 614	985	5,5%	152 338
44	19 792	761	3,8%	236 744	1 088	5,5%	117 476
49	21 852	840	3,8%	235 611	1 201	5,5%	67 997
54	24 127	928	3,8%	228 775	1 326	5,5%	0
59	26 638	1 024	3,8%	214 435			
64	29 410	1 131	3,8%	190 336			
Summa återbetalt:		336 603			316 821		
Avskrivning vid 65 års ålder:				190 336			0

Antaganden: Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 30 år. Ingångslön 15 000 kr per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 % per år.

Återbetalningsstart

I 1989 års lånesystem gäller att återbetalningen skall börja i och med det kalenderår som följer när sex månader har gått efter den senaste tidsperiod då låntagaren fått studiestöd. Någon ändring i dessa regler föreslås inte ske.

Vid förtida återbetalning som minskar skulden kan en omräkning göras av årsbeloppet för de efterföljande åren enligt huvudreglerna om det inbetalda beloppet inte är litet.

7.2.2 Återbetalning av små lånebelopp

Regeringens förslag: Små lånebelopp skall betalas tillbaka på kortare tid än 25 år. Om årsbeloppet är 1 år lägre än 15 % av prisbasbeloppet skall återbetalningstiden förkortas genom att årsbeloppet för detta år bestäms till 15 % av prisbasbeloppet.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att för mindre lån skall annuiteten det första året utgöra 10 % av basbeloppet.

Remissinstanserna: Centrala studiestödsnämnden (CSN) tillstyrker förslaget. I övrigt har frågan inte berörts.

Skälen för regeringens förslag: Återbetalningstiden skall i det nya systemet normalt vara 25 år. När det gäller mindre lån bör dock återbetalningstiden vara kortare. Den som t.ex. har tagit lån för ett års studier, för närvarande ca 46 000 kr, vill sannolikt klara av återbetalningen på kortare tid än 25 år. Utredningen föreslår att återbetalningstiden i sådana fall skall avpassas så att annuiteten under det första året är minst 10 % av basbeloppet. En sådan princip skulle emellertid innebära liberalare krav för låntagare med små lån jämfört med dagens system. Den som har en månadsinkomst på 12 000 kr per månad skall enligt nuvarande regler betala 5 760 kr under året. Ett årsbelopp motsvarande 10 % av prisbasbeloppet utgör 3 640 kr under år 1999. Rimligt är i stället att återbetalningstiden baseras på ett årsbelopp som motsvarar 15 % av prisbasbeloppet, vilket i det nämnda exemplet innebär 5 460 kr per år eller 450 kr per månad i nuvarande priser. Därmed kommer återbetalningen att fullgöras på något kortare tid än vad utredningen förutsatt utan att för den skull kraven i normalfallet blir större än i dagens system. Ett lån för två års studier kommer normalt att återbetalas på 18 år och ett lån för ett års studier på 8 år.

7.3 Trygghetsregler

7.3.1 Nedsättning av årsbelopp

Regeringens förslag: En låntagare skall efter ansökan kunna få nedsättning av årsbeloppet så att det inte utgör mer än 5 % av inkomsten, dock längst till och med det år då låntagaren fyller 49 år. Därefter skall årsbeloppet kunna sättas ned till ett belopp som motsvarar 7 % av inkomsten. Från och med 50 års ålder skall viss del av låntagarens förmögenhet läggas till inkomsten enligt bestämmelser som regeringen

meddelar. Med inkomst skall avses det belopp som utgör summan av inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt taxeringen för det aktuella återbetalningsåret. Nedsättning skall dock endast ske om årsbeloppet minskas med mer än 3 % av prisbasbeloppet.

För den som begär nedsättning skall årsbeloppet sättas ned i avvaktan på att taxeringen för året fastställs. Ett preliminärt årsbelopp skall tas fram som grundar sig på uppgifter från låntagaren om beräknad inkomst och förmögenhet för året. Det slutliga årsbeloppet skall bestämmas efter det att taxeringen för betalningsåret fastställts. Är det slutliga årsbeloppet högre än det preliminära beloppet skall mellanskillnaden betalas i efterhand. Regeringen skall få föreskriva att en tilläggsavgift också skall tas ut. Är det slutliga årsbeloppet lägre än vad som har inbetalats skall mellanskillnaden tillgodogöras låntagaren som en minskning av den totala skulden.

Har en låntagare under minst tre år beviljats nedsättning av årsbelopp får en ny återbetalningstid fastställas efter ansökan av låntagaren.

Utredningens förslag: Låntagaren skall ha rätt att få årsbeloppet nedsatt till ett belopp som motsvarar 5 % av inkomsten under tio år, dock längst till dess att låntagaren fyller 35 år och därefter till 6 % av inkomsten. Den del av annuiteten som inte betalas bildar en särskild skuld. Så länge det finns en särskild skuld skall återbetalningen alltid utgöra 5 respektive 6 % av låntagarens inkomst. Utredningen föreslår vidare att samma inkomstbegrepp som i nuvarande lånesystem används, nämligen sammanräknad inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt senaste taxering, vilket innebär att inkomsten två år tidigare skall ligga till grund för beslut om nedsättning.

Remissinstanserna: Några remissinstanser har ansett att det högre årsbeloppet inte bör gälla så tidigt som vid 35 år. Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) anser att 5 % bör få gälla till 45 års ålder. Centrala studiestödsnämnden (CSN) förordar ett rent annuitetslånesystem som genomgående anknyter till skuldens storlek. Möjligheterna till nedsättning i förhållande till inkomst medför – även om återbetalningen skärps – att nuvarande problem bara delvis minskar, anser CSN. Vid ett system med möjligheter till nedsättning förordar CSN att den för året aktuella inkomsten skall läggas till grund för återbetalningen. Konstruktionen med särskild skuld för obetalda annuiteter avvisas av flertalet remissinstanser. Reglerna anses bli onödigt krångliga.

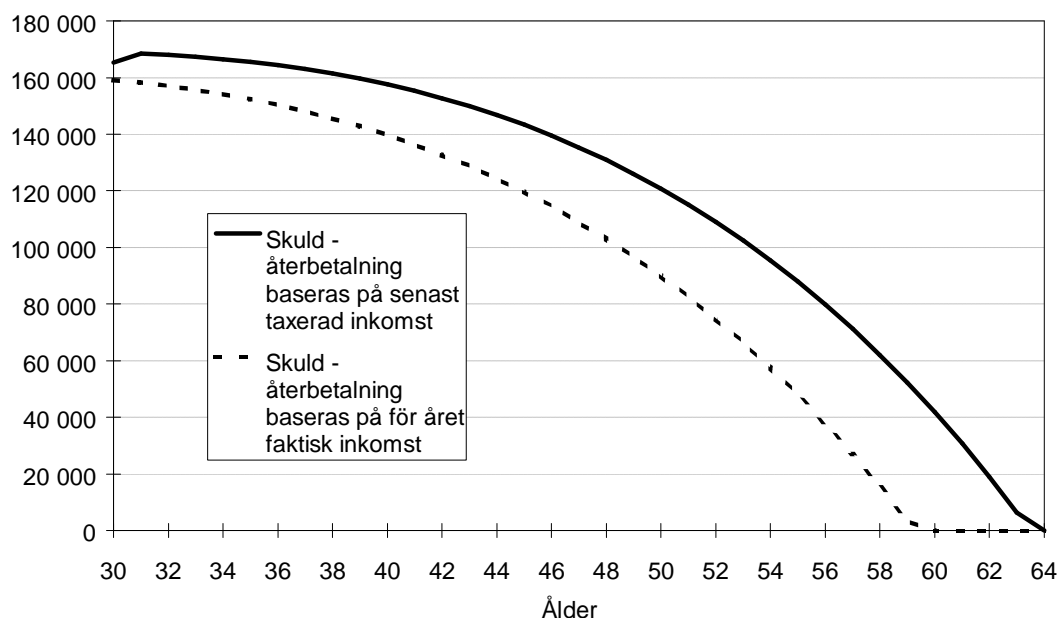
Skälen för regeringens förslag: I det nya återbetalningssystemet skall återbetalningen i första hand ske genom årsbelopp enligt vad som beskrivits under avsnitt 7.2.1 Att fullgöra återbetalningen enligt en bestämd tidsplan kan emellertid bli betungande för låntagare med jämförelsevis låga inkomster. Det är därför nödvändigt att det finns garantiregler i systemet som ger låntagaren möjlighet att få nedsättning av årsbeloppet på ett sätt som tar hänsyn till låntagarens betalningsförmåga. I sådana fall skall kravet på återbetalning relateras till låntagarens inkomst under det aktuella återbetalningsåret. Enligt regeringens mening bör dock reglerna få en något annorlunda utformning än vad som följer av utredningens förslag.

I det nuvarande lånesystemet avses med inkomst den sammanlagda inkomsten av tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt senaste taxering. Det innebär att det är inkomsten två år före det aktuella avgiftsåret som ligger till grund för återbetalningen. Utredningen föreslår, främst av administrativa skäl, att samma regler skall användas i det nya systemet. Att återbetalningen grundas på två år gammal inkomst innebär oftast att den fulla återbetalningen inte kommer igång förrän år 3 efter studiernas avslutande. Under tiden räknas lånet upp med ränta och därmed också de totala kostnaderna för den enskilde och det allmänna. Det är alltså angeläget, inte minst för låntagaren, att återbetalningen inte skjuts upp. Regeringen anser i likhet med CSN att återbetalningen för den som utnyttjar garantiregeln skall baseras på den för året aktuella inkomsten. Som CSN framhåller minskas därmed också skillnaderna i återbetalning under de första åren mellan den som betalar hela årsbeloppet och den som utnyttjar nedsättningsregeln. Följande figur illustrerar skuldens utveckling när återbetalning sker på grundval av inkomst enligt senaste taxering och efter för året faktisk inkomst.

Jämförelse av återbetalning baserad på senast taxerad inkomst (nuläget) och för året faktisk inkomst (förslag)

Återbetalning sker enligt nuvarande system, d.v.s. med 4 % av inkomst. Skulden är 160 000 kr vid återbetalningens början. Låneräntan antas vara 4 % per år. Årsinkomsten under studietid för två år sedan antas vara 25 000 kr. Det första året efter studier antas årsinkomsten vara 105 000 kr motsvarande halva ingångslönen. Därefter är årsinkomsten 210 000 kr, motsvarande 17 500 kr per månad, som antas öka med 2 % per år.

Studieskuld, kronor

Av bilden framgår att återbetalningstiden förkortas – med i detta exempel 5 år – när återbetalningen baseras på för året faktisk inkomst istället för som i nuläget på senast taxerad inkomst.

Regeringen föreslår att låntagaren under vissa förhållanden skall ha rätt till nedsättning av årsbeloppet. Utredningens förslag är att återbetalningen skall utgöra 5 % av inkomsten under 10 år, dock längst till 35 års ålder

och därefter 6 %. Med tanke på att många börjar studera i trettioårsåldern och att många då har kostnader på grund av familjebildning anser regeringen att möjligheten till nedsättning till 5 % av inkomsten skall finnas t.o.m. 49 års ålder. Ett högre återbetalningskrav skall gälla först fr.o.m. 50 års ålder, men då motsvara 7 % av inkomsten. Med inkomst skall avses det belopp som utgör summan av låntagarens inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt taxeringen för det aktuella återbetalningsåret.

För att markera att studielån skall betalas tillbaka och ytterligare minska risken för subventioner i lånesystemet via avskrivning skall vid återbetalningen också låntagarens förmögenhet beaktas fr.o.m. det år då låntagaren fyller 50 år enligt grunder som regeringen bestämmer. Utgångspunkten bör därvid vara att en viss del av den skattepliktiga förmögenheten skall läggas till inkomsten.

Preliminärt och slutligt årsbelopp

Låntagaren skall i särskild ordning ansöka om att få nedsättning av årsbeloppet och ansökan kan endast avse det aktuella betalningsåret. Den som begär nedsättning skall uppge sin för året beräknade inkomst. Fr.o.m. 50 års ålder skall också uppgift om förmögenhet lämnas. Denna uppgift ligger till grund för fastställande av ett preliminärt årsbelopp. Slutligt årsbelopp fastställs efter det att taxeringen för året är klar. Ett liknande system med preliminär och slutlig avgift finns redan för lån som beviljats före år 1989. CSN har långvarig erfarenhet av sådana rutiner. Även i nuvarande system görs ändring av årsbeloppet när den för året aktuella inkomsten uppges vara väsentligt lägre än inkomsten två år tidigare. Sådana ändringsbeslut bortfaller om aktuell inkomst tillämpas överlag. Eventuellt resterande belopp skall betalas i efterhand. En särskild tilläggsavgift skall därvid kunna tas ut. Syftet med avgiften är främst att åstadkomma en drivkraft för låntagaren att uppge rätt inkomst under betalningsåret. I det fall låntagaren betalat ett högre preliminärt belopp än det slutliga årsbeloppet skall detta bokföras som en minskning av skulden. Normalt torde det bli fråga om mycket små belopp.

Av främst administrativa skäl skall nedsättning beviljas endast om minskningen av årsbeloppet uppgår till minst 3 % av prisbasbeloppet, dvs. motsvarande 91 kr per månad i 1999 års prisbasbelopp.

Det kan antas att så många som möjligt vill fullgöra årets återbetalning även om rätt till viss nedsättning finns. För låntagare med normala studieskulder blir nämligen de totala utgifterna för lånet lägst möjliga när återbetalning sker enligt den ursprungliga planen. Ett utnyttjande av garantiregeln innebär som regel att den samlade återbetalningen blir större. Detta åskådliggörs i bilaga 1.

Ett utnyttjande av garantiregeln innebär att en del av årets årsbelopp kommer att vara obetald. Studiestödsutredningens förslag är att sådana obetalda avgifter skall bokföras som en särskild skuld vid sidan av en huvudskuld. Så länge den särskilda skulden är oreglerad skall återbetalningen aldrig understiga 5 respektive 6 % av inkomsten. Förslaget om den särskilda skulden har kritiserats av remissinstanserna.

Även regeringen finner att denna konstruktion medför alltför komplicerade regler. En enklare modell är i stället att den del av årsbeloppet som är obetald ingår i den totala skulden och medför en omräkning för den resterande återbetalningsperioden. En fördel är också att inkomstsuppgifter bara behövs för det år då nedsättning begärs.

För den som behöver utnyttja garantiregeln under flera år kan årsbeloppet för de efterföljande åren bli hög. För att i viss mån minska den effekten bör det vara möjligt att efter tre års utnyttjande av garantiregeln bestämma en ny återbetalningsplan om det är förenligt med huvudreglerna och låntagaren begär det.

7.3.2 Hel nedsättning i vissa fall

Regeringens förslag: Hel nedsättning av årsbeloppet skall kunna ske om inkomstregeln utnyttjas och det medför att årsbeloppet skulle understiga 5 % av prisbasbeloppet. Därutöver skall hel nedsättning kunna ske om låntagaren påbörjar nya studier och får studiestöd under denna tid. Även i andra fall då synnerliga skäl finns skall hel nedsättning kunna medges. Har en låntagare fått nya lån för nya studier skall en ny återbetalningstid kunna bestämmas efter begäran härom.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Förslagen har inte kommenterats.

Skälen för regeringens förslag: En del låntagare kan under vissa perioder ha så små inkomster att det kan anses oskäligt att begära återbetalning över huvud taget. Studiestödsutredningen föreslår att när det årsbelopp som skall betalas understiger 5 % av prisbasbeloppet, eller 1 820 kr i 1999 års priser, skall nedsättning kunna ske till noll. Regeringen delar denna uppfattning. Inkomsten uppgår i sådana fall till högst ca 40 000 kr i 1999 års prisbasbelopp.

En annan sårbar grupp är de som är återbetalningsskyldiga för tidigare tagna lån och som återupptagit studier. För dem liksom för övriga låntagare gäller i första hand återbetalning enligt den fastställda tidsplanen. Det är emellertid angeläget att fortsatta studier inte hindras av krav på återbetalning. I likhet med vad som nu gäller bör det därför vara möjligt – för dem som så önskar – att få helt anstånd med återbetalningen under studieperioden. För den som återupptar studier och beviljas nytt studielån bör dessutom en ny återbetalningstid enligt huvudreglerna kunna bestämmas om det är möjligt och låntagaren så önskar. En förändring av återbetalningstiden bör dock ske först om det rör sig om ett ytterligare lånebelopp som utgör minst 50 % av prisbasbeloppet (f.n. 18 200 kr). Även i andra fall då synnerliga skäl finns bör hel nedsättning kunna medges. Det kan gälla t.ex. den som är varaktigt beroende av socialbidrag eller den som tillfälligt har en begränsad betalningsförmåga på grund av oförutsedda händelser.

Regeringens förslag: Riksgäldskontoret (RGK) skall även i fortsättningen svara för upplåning av medel för studielån. Regeringen skall som hittills fastställa räntan på studielån för kommande kalenderår. Nuvarande principer för bestämmande av räntan bör behållas.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissorgan har berört frågan. I något fall förespråkas att lånen skall vara räntefria under studietiden. RGK pekar på att upplåningen för studielån borde ske på mer marknads-mässiga villkor. Kontoret anser att genom en användning av andra räntesättningsmodeller skulle kostnaderna för lånesystemet tydliggöras. Gentemot låntagarna kan ändå den nuvarande principen för räntesättning behållas.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att upplåningen av erforderliga medel för studielån även i fortsättningen skall skötas av RGK. Den ränta som påförs låntagarna blir därmed genomsnittligt lägre än vad som normalt går att få hos bank eller annan kreditgivare. Räntan i nuvarande system bygger på ett ovägt genomsnitt av emissionsräntorna på statsskuldväxlar och statsobligationer under de senaste tre åren. För låntagaren minskas upplåningsräntan med 30 %, svarande mot rätten till avdrag för kapitalkostnader i skattesystemet. Under år 1999 är räntan för låntagaren 4,1 %. Det påslag på räntan med 0,01 % för RGK:s administration som gjorts tidigare har upphört fr.o.m. år 1998. Istället tar RGK ut en årsavgift på 100 000 kr.

De nämnda principerna har medfört att studielåneräntan under de senaste åren sjunkit långsammare än räntan på traditionella krediter, vilket föranlett kritik mot systemet. Avsikten med treårsmedelvärdet är emellertid att förhindra stora räntesvängningar för låntagaren. En motsatt effekt uppstår i ett läge med stigande räntor.

Studielåneräntan föreslås som hittills fastställas av regeringen. Även de nuvarande principerna för beräkning av räntan bör tillämpas i det nya systemet. Beslutsunderlag skall som hittills lämnas av RGK.

7.5 Effekter av förslag till nytt lånesystem

De nya studielånen skall i normala fall betalas tillbaka inom 25 år. En stor grupp låntagare har emellertid små lån. Återbetalningen kommer då att fullgöras på kortare tid än 25 år. De nya reglerna innebär vidare att återbetalningen kommer igång tidigare efter studierna. Lånen i det nya systemet kommer alltså i stor utsträckning att återbetalas snabbare än i dagens system.

Det nya systemet innebär skärpta återbetalningskrav för flertalet låntagare och framför allt för dem som har stora lån. För låntagare med små och medelstora lån och som har en jämförelsevis god inkomst kan dock den "modifierade annuiteten" bli lägre än ett 4 %-belopp enligt

nuvarande regler. Många låntagare i det nya systemet torde också få en i stort sett oförändrad belastning jämfört med nuläget.

Den samlade effekten av de nya reglerna blir att lånen i stor utsträckning kommer att betalas tillbaka. Systemet blir också mer förutsebart för den enskilde. Genom den snabbare återbetalningen blir de sammantagna kostnaderna lägre för låntagaren. Också för staten minskar kostnaderna på sikt. De förväntade avskrivningarna minskar från 4 – 6 miljarder kr per år till mindre än 1 miljard kr per år i nuvärde.

I det nya systemet skall den enskilde ta ett större ansvar för tagna lån. Eftersom återbetalningen relateras till skuldens storlek ökar motivationen för den enskilde att redan under studietiden planera sitt skuldåtagande och söka begränsa sin skuldsättning. En förbättrad studieplanering leder till effektivare studier och en ökad genomströmning i utbildningssystemet.

Utformningen av trygghetsreglerna som utgår ifrån den enskildes faktiska betalningsförmåga förväntas ge den effekten att studerande inte skall uppleva återbetalningen så riskabel eller betungande att de avstår från studier. Detta är angeläget för att bidra till en jämnare social rekrytering till studier. Systemet med trygghetsregler innebär att studielån även i fortsättningen är förmånligare för den enskilde än vanliga banklån.

I bilaga 1 ges ett antal exempel på återbetalningssystemets funktion.

7.6 Låntagare som inte taxeras i Sverige

Regeringens förslag: Låntagare som inte är bosatta i Sverige eller som av någon annan anledning inte taxeras för sin huvudsakliga inkomst i Sverige skall i princip betala tillbaka studielån enligt samma regler som övriga låntagare. Det skall ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur inkomsten skall beräknas då en sådan låntagare begär nedsättning.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Skälen för regeringens förslag: Enligt de nuvarande reglerna skall för utomlands bosatta återbetalningen varje år motsvara 1/20 av den totala skulden, dock minst 15 % av prisbasbeloppet. Dessa särregler har sin grund i att återbetalningen för dessa låntagare inte ansetts kunna knytas till inkomst eftersom de som regel inte taxeras i Sverige. För låntagare som har stora lån får det till följd att den årliga återbetalningen kan bli hög. En annan konsekvens av reglerna är att om låneskulden är över en viss nivå (i nuläget ca 140 000 kr) och räntan är högre än 5 % kommer lånet aldrig att slutbetalas annat än genom frivillig återbetalning.

Det förekommer att personer är bosatta i Sverige men ändå inte taxeras här. Det kan gälla s.k. gränsgångare som är bosatta i Sverige men arbetar och taxeras i något nordiskt grannland. Dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna finns men det undanröjer inte alla problem. En annan grupp utgörs av EU-anställda som bor i Sverige men beskattas

enligt EU-regler. I det nuvarande återbetalningssystemet ställs i praktiken inga krav på återbetalning i dessa fall eftersom återbetalningsskyldigheten är knuten till inkomst enligt taxering. Situationen kan vara densamma för anställda vid ambassader och i internationella organisationer.

De nya föreslagna huvudreglerna för återbetalningen innebär att återbetalningen för utomlands bosatta eller för i Sverige bosatta men inte taxerade här läggs upp på samma sätt som för i Sverige taxerade låntagare. De nuvarande problemen för denna grupp låntagare kommer därmed att till stor del undanröjas. Reglerna om nedsättning i det nya systemet, innebärande att årsbeloppet bestäms i förhållande till inkomsten, kan däremot inte strikt tillämpas för utlandsboende. På samma sätt som i nuvarande återbetalningssystem bör emellertid nedsättning kunna medges efter särskild prövning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få föreskriva om vad som skall gälla för nedsättning i dessa fall. Inriktningen bör i sådana fall vara att de som är bosatta utomlands så långt som möjligt behandlas på samma sätt som låntagare med bosättning i Sverige.

7.7 Avskrivning

7.7.1 Avskrivning av lån för gymnasiala studier

Enligt nuvarande regler kan den som fått studiemedel i form av studielån för studier på grundskole- och/eller gymnasieskolenivå och därefter studerat och fått sådana lån för studier på eftergymnasial nivå under minst tre terminer få hälften av lånet som avser de tidigare gymnasiala studierna avskrivet. Syftet är naturligtvis att minska skuldsättningen för vuxna som skuldsatt sig för studier på båda nivåerna. För dem som på detta sätt får avskrivning motsvarar den sammanlagda subventionen ett bidrag baserat på en jämförelsevis hög dagpenning i svux/svuxa-systemen. Den lånedel som ingår i svux/svuxa-stöden ger inte rätt till avskrivning. Under budgetåret 1998 uppgick beloppet i avskrivning av gymnasiala lån till ca 290 miljoner kr.

Regeringens förslag: Avskrivning skall kunna ske av lån som beviljats för behörighetsgivande studier på grundskole- och/eller gymnasienivå. I sådant fall skall avskrivning kunna ske med en sjättedel för varje avslutade och godkända 40 poäng som kan ingå i en högskoleexamen, dock högst upp t.o.m. 120 poäng.

Regeringen skall kunna förordna om möjligheter till avskrivning också efter annan genomförd eftergymnasial yrkesutbildning.

Avskrivning får inte ske för lån under tid då det högre bidraget lämnats.

Utredningens förslag: Studiestödsutredningen föreslår att möjligheterna till avskrivning av lån för gymnasiala studier avvecklas. Anledningen till det är utredningens förslag om kraftigt höjda bidrag för studier på grundskole- och gymnasieskolenivå.

Remissinstanserna: Utredningens förslag stöds av Centrala studie-stödsnämnden (CSN). Några få instanser, däribland Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), avstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Att ta lån både för studier på grundskolenivå och/eller för gymnasial utbildning och sedan för en högskoleutbildning medför som regel en mycket stor skuldsättning. Dessa studerande är som regel äldre och har därmed också kortare tid för återbetalning. Förhoppningar om väsentligt förbättrade lönevillkor infrias inte heller alltid. Men det är också många studerande som har en otillräcklig särskild behörighet från gymnasieskolan, inte minst sådan som erfordras för många naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

En invändning mot subventioner i form av avskrivning är att lånen då mindre betraktas som lån och att ett ökat låneutnyttjande belönas. Om emellertid målsättningen är dels att också äldre skall kunna skaffa gymnasiekompetens och sedan genomgå en högskoleutbildning, dels att främja rekryteringen till framför allt naturvetenskapliga och tekniska studier är det nödvändigt att lättnader i skuldsättningen medges för behörighetsgivande studier. Utredningens förslag om att avskrivnings-möjligheten skall avvecklas bör därför inte genomföras. Regeringen anser att det liksom hittills bör finnas möjlighet till avskrivning av lån som tagits för grundskole- och gymnasiestudier. Sådana möjligheter bidrar till att vuxenstuderande vågar skuldsätta sig för studier på denna nivå och är dessutom en mindre kostsam lösning än en höjning av bidraget för alla vuxenstuderande.

Reglerna bör däremot förändras så att de fyller sitt syfte på ett bättre sätt än för närvarande. Rimligt är att rätten till avskrivning får gälla personer som bedrivit behörighetsgivande studier på grundskole- och/eller gymnasienivå och som fått studielån under denna tid. Det s.k. basåret som anordnas inom ramen för högskoleutbildning skall räknas till sådana studier. Vidare bör rätten till avskrivning kopplas till en utförd prestation. Lämpligt är att avskrivning sker med en sjättedel av utbetalda lån för varje slutförda och godkända 40 poäng som kan ingå i en högskoleexamen, dock maximalt 120 poäng. Den som tar en treårig högskoleexamen kommer då att få avskrivning med 50 % av det ursprungliga lånet, vilket motsvarar vad som gäller i dagens system. Det bör vara

möjligt för regeringen att förordna om att också annan slutförd eftergymnasial yrkesutbildning skall kunna medföra rätt till avskrivning. Den nuvarande möjligheten till avskrivning av lån som tagits för studier i mer yrkesinriktade gymnasiala utbildningar bör avvecklas. Vissa övergångsregler bör dock gälla under en tid för dem som räknat med avskrivning enligt nuvarande regler. Har det högre bidraget lämnats under de gymnasiala studierna blir skuldsättningen inte så stor att en ytterligare subvention i form av avskrivning är motiverad.

Totalt sett kommer omläggningen inte medföra några kostnadsökningar.

7.7.2 Avskrivning av lån på grund av sjukdom

Regeringens förslag: Studielån som den studerande har tagit emot under tid då han eller hon varit sjuk skall i vissa fall kunna skrivas av helt eller delvis. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall få föreskriva om detta.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att reglerna om rätt till studiestöd under sjukdom skall ses över i särskild ordning. Bl.a. behöver villkoren för den som har delvis nedsatt studieomförmåga behöva studeras närmare.

Remissinstanserna: CSN stöder utredningens förslag om en översyn.

Skälen för regeringens förslag: Som sagts under avsnitt 6.2.1 skall den nuvarande rätten för studerande att behålla studiestödet under sjukdom finnas också i det nya systemet. I sjukföräkringsskyddet ingår också möjlighet till reducering av återbetalningsskyldigheten för viss del av de lån som tagits emot under sjukperioden. Är sjukperioden längre än 30 dagar kan lån som avser den resterande delen av sjukperioden skrivas av helt eller delvis. Syftet är att den studerande inte skall drabbas av extra skuldsättning när studierna försenas på grund av sjukdom. De nuvarande reglerna om definition av sjukperiod, anmälan till försäkringskassan m.m. bör i princip tillämpas även i fortsättningen. Den av utredningen aktualiserade översynen bör ingå som en del i uppföljningen av de gällande reglerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreslås få bemyndigande att utforma de närmare reglerna för reduktion av studieskulden i fall som här avses.

7.7.3 Avskrivning på grund av ålder, dödsfall m.m.

Enligt nuvarande regler sker avskrivning av kvarvarande skuld det år då låntagaren fyller 65 år samt vid dödsfall. I undantagsfall kan också avskrivning ske om det finns synnerliga skäl, t.ex. vid varaktigt nedsatt betalningsförmåga. Under budgetåret 1998 gjordes avskrivningar på grund av dödsfall, ålder och synnerliga skäl med ca 134 miljoner kr i det äldre lånesystemet och ca 43 miljoner kr i 1989 års lånesystem.

Regeringens förslag: Studielån som kvarstår obetalda vid utgången av det år låntagaren fyller 67 år skall skrivas av.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår endast en mindre ändring i nuvarande regler. Enligt utredningens mening bör avskrivning på grund av ålder ske vid utgången av det år då låntagaren fyller 65 år i stället för vid ingången av det året enligt nuvarande regler.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrat sig i frågan har varit positiva till förslaget. Centrala studiestödsnämnden (CSN) uttalar sig för att avskrivning skall ske vid 70 års ålder. Även Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) anser att man bör höja åldersgränsen för avskrivning för dem som lånar efter 45 års ålder. En liknande inställning förs fram av Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Skälen för regeringens förslag: I det föregående har förslag lagts om begränsning av lånemöjligheterna för äldre studerande och en skärpning av återbetalningsreglerna. Även om man räknar med att huvuddelen av låntagarna därmed kommer att reglera sina lån kan det inte uteslutas att avskrivning blir nödvändig i en del fall. Det kan gälla t.ex. den som haft lån för studier både på gymnasial och eftergymnasial nivå eller den som har återupptagit studier sent i livet. Regeringen anser att kvarstående skuld vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år skall skrivas av. Ändringen i förhållande till nuläget är rimlig mot bakgrund av att det nya ålderspensionssystemet ger möjlighet att skjuta upp pensionsavgången något eller några år. De nuvarande reglerna om avskrivning vid dödsfall eller annars om det finns synnerliga skäl skall gälla även i det nya lånesystemet. Synnerliga skäl skall kunna anses föreligga om låntagaren under studietiden fått en skada som uppenbarligen hindrat att utbildningen fullföljs. Andra skäl kan vara mer varaktigt nedsatt betalningsförmåga på grund av sjukdom eller handikapp.

7.8 Samordning med äldre lånesystem – övergångsbestämmelser

Ett stort antal låntagare kommer under en relativt lång övergångsperiod att betala tillbaka lån både enligt äldre och de föreslagna reglerna. Det är viktigt att samordningsregler införs som inte åsidosätter syftet med de olika systemen.

Två alternativa återbetalningssätt är givna, nämligen att

- a) låntagaren väljer att betala varje lån för sig och
- b) låntagaren väljer att föra över äldre lån till det nya systemet med en bestämd återbetalningstid.

Man får emellertid utgå från att en del låntagare, särskilt de som har sammanlagt stor skuld, kommer att få svårigheter att klara återbetalningen enligt något av dessa alternativ. I det nuvarande lånesystemet är återbetalningskravet 4 % av inkomsten två år tidigare. I det nya systemet skall, om trygghetsreglerna utnyttjas, återbetalningen varje år minst uppgå

till 5 % resp. 7 % av inkomsten under det aktuella året med visst tillägg för förmögenhet. Prop. 1999/2000:10

Regeringen föreslår att följande skall gälla för låntagare som har lån både enligt äldre och nya bestämmelser och som inte betalar varje lån för sig.

Äldre lån förs över till det nya systemet och en återbetalningstid för den totala skulden fastställs. För dessa låntagare skall inkomstgarantin utformas med beaktande av dels 4 %- regeln i det tidigare systemet, dels reglerna i det nya systemet. Återbetalningkravet bör i dessa fall bestämmas till en vägd procentsats beroende på skuldens storlek i vardera systemen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få föreskriva om detta.

De avskrivningsregler som gäller för nuvarande lån och för lån beviljade före år 1989 skall tillämpas även efter införande av ett nytt lånesystem. Det innebär att vid en samordning av äldre och nya lån skall den del av en återstående skuld som avser äldre lån skrivas av vid 65 års ålder och den del som avser lån i det föreslagna systemet skrivs av vid utgången av det år då den studerande fyller 67 år.

Bakgrund

I juni 1998 fattade riksdagen beslut om ett nytt ålderspensionssystem (prop. 1997/98:151, bet. 1997/98:SfU13, rskr. 1997/98:315) och antog därigenom bl.a. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP). Huvuddelen av det reformerade ålderspensionssystemet kraft – bl.a. intjänande av pensionsrätt – trädde i den 1 januari 1999. Vissa andra delar såsom utbetalning av pension träder i kraft först den 1 januari 2001.

Det reformerade pensionssystemet bygger på den s.k. livsinkomstprincipen som innebär att pensionsrätt i princip tillgodoräknas på alla förvärvsinkomster under hela livet fr.o.m. 16 års ålder. Förutom pensionsgrundande inkomster skall även förtidspension, vård av små barn, plikttjänstgöring och studier med studiemedel kunna grunda pensionsrätt enligt särskilda regler. I LIP finns reglerat hur pensionsrätt skall tillgodoräknas för förtidspension, vård av små barn och plikttjänstgöring. Pensionsrätten beräknas då efter ett fiktivt belopp, s.k. pensionsgrundande belopp.

Studiestödsutredningen hade enligt direktiven (dir. 1994:148) i uppdrag att med utgångspunkt i att bidraget i studiemedlen avsågs bli beskattat föreslå en procentsats för uppräkningsnivån av bidraget. Utredningen redovisade i en särskild skrivelse nivåer för beskattade bidrag, men uttalade sig samtidigt för att bidragen i det nya systemet skulle vara obeskattade.

I prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m. gjorde regeringen den bedömningen att pensionsrätt för studier med studiemedel skall kunna tillgodoräknas inom ramen för det reformerade pensionssystemet fr.o.m. år 1995. Frågan om den närmare utformningen av pensionsrätt för studier med studiemedel skulle dock behandlas i samband med beredningen av reformeringen av studiestödssystemet.

Pensionsgrundande studier

Regeringens förslag: Studier då den studerande uppbär studiemedel skall under vissa förutsättningar ge pensionsrätt i det reformerade ålderspensionssystemet.

Skälen för regeringens förslag: Grundläggande för uppbyggnaden av det reformerade pensionssystemet är livsinkomstprincipen. Den innebär att pensionsrätt i princip tillgodoräknas på alla förvärvsinkomster under hela livet fr.o.m. 16 års ålder. Av bl.a. fördelningsmässiga skäl har pensionssystemet kompletterats med inslag som innebär att pensionsrätt kan tillgodoräknas även på andra grunder än bara på förvärvsinkomster. I det reformerade systemet garanteras således ett tillfredsställande pensionsskydd t.ex. vid sjukdom och arbetslöshet. I prop. 1997/98:151 slog regeringen fast att pensionsrätt även skall kunna tillgodoräknas för studier med studiemedel. Denna ståndpunkt, som också godkändes av riksdagen, finner regeringen inte någon anledning att frånga.

Vid vissa former av vuxenutbildning liksom vid arbetsmarknadsutbildning utges i dag ersättningar som är pensionsgrundande. Ersättningen genererar pensionsrätt även i det reformerade pensionsystemet. Någon motsvarande ersättning utges inte för personer som studerar med stöd från studiemedelssystemet. Detta har knappast haft någon praktisk betydelse i ATP-systemet eftersom pensionen i det systemet baserat sig på de 15 bästa inkomststärn (den s.k 15/30-regeln). I det reformerade systemet finns inte någon motsvarighet till 15/30-regeln.

Beräkning av pensionsgrundande belopp

Regeringens förslag: En studerande som uppbär studiemedel enligt 4 kap. studiestödslagen (1973:349) skall tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp fr.o.m. den 1 januari 2001. Fr.o.m. den 1 juli 2001 skall ett pensionsgrundande belopp tillgodoräknas enligt 3 kap. i den föreslagna studiestödslagen. Detta belopp skall för året motsvara 138 % av det studiebidrag som den studerande under året har uppburit.

För att tillgodoräknat pensionsgrundande belopp för studier skall påverka storleken på den pension som faktiskt skall betalas ut, skall krävas att det s.k. förvärvsvillkoret är uppfyllt.

Pensionsgrundande belopp skall fastställas endast i den mån sådana belopp tillsammans med pensionsgrundande inkomst inte överstiger en viss nivå, det s.k. intjänandetaket. Intjänandetaket motsvarar 7,5 inkomstbasbelopp. Om pensionsgrundande belopp för studier tillsammans med andra pensionsgrundande belopp och den fastställda pensionsgrundande inkomsten skulle komma att överstiga intjänandetaket skall avräkning i första hand göras på pensionsgrundande belopp för studier.

Skälen för regeringens förslag: I enlighet med riksdagsbeslutet har arbetet med att finna en teknisk lösning för hur pensionsrätt för studier skall tillgodoräknas bedrivits i samband med beredningen av reformeringen av studiestödssystemet. Utgångspunkten i detta arbete har varit att pensionsrätten skulle knytas till studiemedlens bidragsdel som därmed skulle bli pensionsgrundande. En alternativ teknisk lösning har varit att studiebidraget skulle göras skattepliktigt samt höjas och anpassas så att den studerandes nettoinkomst inte sänks på grund av den beskattning eller det uttag av egenavgifter som skulle ske. Bl.a. administrativa skäl talar emellertid mot att ett beskattat studiebidrag införs. Regeringen har därför frångått den ursprungliga tanken om en skattläggning av bidraget och föreslår att studiebidraget även i fortsättningen utges som en obeskattad förmån.

Med det obeskattade studiebidraget som utgångspunkt har de nu föreslagna bestämmelserna för pensionsrätt för studier utformats på ett sådant sätt att det individuella pensionsutfallet i princip blir det samma som med den nyss nämnda lösningen för ett system med beskattat studiebidrag. Detta uppnås om det pensionsgrundande belopp som skall tillgodoräknas motsvarar det belopp som skulle ha utgetts om studie-

bidraget hade räknats som pensionsgrundande inkomst. Pensionsgrundande belopp för studier grundat på utbetalade studiebidrag kan således ses som en fiktiv inkomst på motsvarande sätt som pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring och för åren med små barn.

Regeringen föreslår att ett pensionsgrundande belopp skall tillgodoräknas för den studerande som uppbär studiemedel fr.o.m. den 1 januari 2001. Pensionsgrundande belopp för ett år skall beräknas som 138 % av det studiebidrag som den studerande har uppburit under året. Därvid har beaktats antagen genomsnittlig sidoinkomst för studerandekollektivet samt skattereglernas påverkan.

Avsikten med pensionsgrundande belopp för studier är densamma som för barnår och pliktjänstgöring, dvs. att den enskilde i pensionshänseende skall kompenseras för att han eller hon helt eller delvis avstått från förvärvsarbete och därigenom inte kunnat tjäna in pensionsrätt. Vad gäller barnår och pliktjänstgöring har det därför ansetts som rimligt att den försäkrade har haft viss anknytning till arbetsmarknaden för att pensionsrätt skall kunna tillgodoräknas. För att barnår eller tiden för pliktjänstgöring skall påverka storleken på den pension som faktiskt skall betalas ut krävs således att det s.k. förvärvsvillkoret är uppfyllt senast det år då den försäkrade fyller 70 år. Förvärvsvillkoret är uppfyllt när det för den försäkrade har fastställts pensionsgrundande inkomst som för vart och ett av fem år uppgår till minst två inkomstbasbelopp (för år före år 2001 avses två förhöjda prisbasbelopp). Eftersom den principiella innebörden av pensionsrätt för studier är densamma som gäller för barnår och pliktjänstgöring föreslår regeringen att förvärvsvillkoret även skall gälla för pensionsrätt vid studier.

Från och med år 2001 gäller att den del av pensionsgrundande belopp och inkomster som överstiger det s.k. intjänandetaket om 7,5 inkomstbasbelopp inte beaktas när pensionsrätt fastställs. Inkomster som under ett år överstiger den nämnda nivån ger således inte något tillskott i pensionshänseende. Pensionsgrundande belopp skall därför fastställas endast i den mån sådana belopp tillsammans med den enskildes pensionsgrundande inkomst inte överstiger intjänandetaket. Regeringen föreslår att om pensionsgrundande belopp för studier tillsammans med andra pensionsgrundande belopp och den fastställda pensionsgrundande inkomsten skulle komma att överstiga intjänandetaket skall avräkning i första hand göras på pensionsgrundande belopp för studier.

Pensionsrätt för förfluten tid

Regeringens förslag: Pensionsrätt för studier med studiemedel skall tillgodoräknas för åren 1995–2000. Ett pensionsgrundande belopp skall beräknas för varje år som den studerande uppburit studiebidrag enligt 4 kap. studiestödslagen (1973:349). Detta belopp skall utgöra 138 % av utbetalt studiebidrag resp. år.

Skälen för regeringens förslag: I prop. 1997/98:151 bedömde regeringen att pensionsrätt för studier även skulle kunna tillgodoräknas i viss utsträckning för förfluten tid, dock inte för tiden före år 1995.

Riksdagen godkände detta ställningstagande. Regeringen finner inte skäl att nu göra en annan bedömning i denna fråga.

Regeringen föreslår således att pensionsrätt skall beräknas även för studier som avser åren 1995–2000. Det pensionsgrundande beloppet skall grundas på studiebidrag som den studerande uppburit för respektive år enligt 4 kap. studiestödslagen (1973:349). Den tekniska lösningen skall därvid vara densamma som den som skall gälla för studiebidrag som uppburits enligt det nya studiemedelssystemet.

På grundval av uppgifter från Centrala studiestödsnämnden (CSN) skall således det pensionsgrundande beloppet fastställas med ett belopp som motsvarar 138 % av studiebidraget för aktuellt år. Såväl förvärvsvillkoret som intjänandetaket skall beaktas vid fastställandet.

Positiva effekter för de studerande

Regeringen har i det föregående föreslagit att stödformerna svux och svuxa skall avvecklas i samband med införandet av det nya samordnade studiemedelssystemet. Det innebär att utbetalning av beskattade och pensionsgrundande bidrag enligt dessa regler kommer att ske endast övergångsvis. Bidragen i det nya studiemedelssystemet kommer att vara obeskattade för alla studerande, men ändå som nämnts ge pensionsrätt.

Pensionsrätten i det nya ålderspensionssystemet finansieras genom avgifter. På pensionsgrundande inkomst betalas avgifter både av den enskilde och arbetsgivaren eller i vissa fall av staten. När pensionsrätt tillgodoräknas genom fastställande av ett pensionsgrundande belopp svarar staten för hela kostnaden för avgiften, nämligen 18,5 % på det pensionsgrundande beloppet. Att de studerande på detta sätt inte behöver betala egenavgifter ger dem ett faktiskt ekonomiskt tillskott. I jämförelse med de föreslagna bidragsandelarna på 34,5 % respektive 82 % skulle bortfallet av egenavgifter i praktiken innebära ytterligare bidrag så att bidragsandelarna skulle kunna anses motsvara ca 38 % respektive 90 %. Även för pensionsgrundande belopp som fastställs för tiden fr.o.m. år 1995 till dess att det nya studiemedelssystemet träder i kraft skall kostnaderna för avgifter regleras över statsbudgeten.

9 Övriga frågor

9.1 Stöd för studier av mindre omfattning

Bakgrund

Studiestöden för kortare studier kom till i samband med vuxenutbildningsreformen år 1975. Reformen innebar en omfattande utbyggnad av vuxenutbildningen och studiestöd infördes både för längre och kortare studier. Studiestödet för kortare studier var avsett främst för personer med kort tidigare utbildning och pressade arbetsförhållanden som inte hade möjlighet att bedriva studier på fritiden. Genom att ge ersättning för inkomstbortfall skapades en möjlighet att utnyttja den lagstadgade rätten

till ledighet för utbildning. Avsikten var att via uppsökande verksamhet på arbetsplatser rekrytera personer från utbildningsmässigt eftersatta grupper till cirkelstudier eller andra kortare studier och därigenom skapa intresse och förutsättningar för en fortsatt längre kompetensgivande utbildning.

Korttidsstudiestöd kan lämnas till arbetstagare som deltar i statsbidragsberättigade studiecirklar, kurser i komvux, folkhögskolor, statens skolor för vuxna (SSV) och Samernas folkhögskola. Endast kurser i svenska, engelska och matematik på grundskole- och gymnasieskolenivå, kurser i samhällskunskap som motsvarar moment som ingår i den kommunala vuxenutbildningen samt s.k. handikappkurser ger rätt till stöd. Korttidsstudiestöd ersätter förlorad arbetsförtjänst och uppgår till 75 kr per timme. Bidraget är skattepliktigt och pensionsgrundande.

Internatbidrag är en kostnadsersättning som kan sökas för sig eller kombineras med korttidsstudiestöd. Internatbidrag kan lämnas till studerande vid SSV, folkhögskolor och Samernas folkhögskola för ovan nämnda studier. Utbildningen får högst vara 14 dagar. Ersättningen, som är 327 kr per dygn, skall bidra till att finansiera kostnader för resa, kost och logi. Stödet kan lämnas både till arbetstagare och icke arbetstagare.

Korttidsstudiestöd och internatbidrag kan sökas av enskilda personer eller kollektivt av fackliga organisationer och handikapporganisationer.

Timersättning kan lämnas till studerande i vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvux). Dessa studerandes behov av ekonomiskt stöd tillgodoses normalt på annat sätt än genom studiestöd. Men de elever som förlorar arbetsinkomst kan få timersättning. Ersättningen, 75 kr per timme, är skattepliktig inkomst och pensionsgrundande.

Nuläget

Samhällets behov av mer välutbildad arbetskraft har vuxit starkt och det kärva arbetsmarknadsläget under de senaste åren har lett till en kraftig utbyggnad av den kommunala vuxenutbildningen och folkbildningen. Kunskapslyftet, den nu pågående satsningen med vuxenutbildning, är den största och mest omfattande åtgärden för att höja kunskaps- och utbildningsnivån för vuxna i Sverige. Samtidigt med utbyggnaden av vuxenutbildningen har de studerandes möjligheter till studiefinansiering ökat. Befintliga stödformer har tillförts ökade resurser och ett nytt förmånligt studiestöd, särskilt utbildningsbidrag, har införts. Parallellt med utvecklingen inom bl.a. komvux och de ökade studiestödmöjligheterna har intresset för enstaka kurser och kortare utbildning avtagit. Behovet av att skapa effektiva utbildningssystem med hjälp av ny teknik har också ökat och bl.a. distansundervisningen på både gymnasieskole- och högskolenivå har vuxit sig starkare. Distansutbildningskommittén (DUKOM) lämnade i sitt slutbetänkande i juni 1998 förslag till en strategi för att främja utvecklingen av distansutbildning ytterligare.

Resurserna för korttidsstöd och internatbidrag har under flera år tidigare inte utnyttjats till fullo och tillgängliga medel har gradvis skurits ned. Antalet personer med korttidsstudiestöd och internatbidrag uppgick under år 1998 till ca 6 000, vilket innebar en minskning med ca 40 % jämfört

med år 1997. Under år 1998 betalades totalt 33,3 miljoner kr ut i korttidsstudiestöd och internatbidrag. Prop. 1999/2000:10

Efter det att riksdagen beslutade om borttagande av timersättning till deltagare i svenskundervisning för invandrare (sfi) fr.o.m. budgetåret 1998 lämnas timersättning som nämnts endast till särvuxelever. Statligt stöd till unga och vuxna handikappade och deras familjer lämnas i olika former och hanteras av skilda myndigheter och organisationer. Statliga och kommunala bidrag såsom sjukbidrag, förtidspension, handikappersättning, socialbidrag lämnas som regel under den tid eleven studerar. Eftersom timersättningen endast lämnas till elever som förlorar arbetsinkomst eller ersättning från arbetslöshetskassan är det bara en mindre del (ca 5 %) av eleverna som får stödet, knappt 250 personer under år 1998.

Regeringens förslag: Syftet med korttidsstudiestöd och internatbidrag skall tillgodoses i andra former. Dessa stödformer skall inte längre regleras i studiestödslagen. Resurser motsvarande vad som för närvarande avsätts för dessa stöd skall i stället anvisas som statsbidrag till fackliga organisationer och handikapporganisationer för i princip samma utbildning som nu.

Stöd i form av timersättning skall inte längre lämnas.

Utredningens förslag: Utredningen lämnar inga förslag till förändringar av studiestöden för kortare studier med hänvisning till det pågående arbetet inom Kunskapslyftskommittén (dir. 1995:67). Utredningen ifrågasatte dock om timersättningen skall finnas kvar som särskild stödform om den bara ges till studerande i särvux.

Remissinstanserna: Frågan har inte kommenterats.

Skälen för regeringens förslag: Korttidsstudiestöd, internatbidrag och timersättning har numera en begränsad omfattning och stöden har delvis förlorat sin rekryteringskraft till förmån för den längre sammanhängande vuxenutbildningen. Förhållandena både inom utbildningsområdet och på arbetsmarknaden är nu annorlunda än när stöden infördes.

Studiestödsutredningen ansåg att det var lämpligt att avvakta Kunskapslyftskommitténs arbete och lämnade därför inga förslag till förändringar av studiestöden för kortare studier. Utredningen ifrågasatte dock om timersättningen borde finnas kvar som särskild stödform om den bara ges till ett fåtal studerande i särvux.

Kunskapslyftskommittén skall vara verksam till den 1 mars 2000 och rapporterar årligen till regeringen. Kommittén har bl.a. efterlyst en reformering av nuvarande studiestödssystem och framhållit att ansvarsfördelningen mellan stat, individ och arbetsmarknadens parter kan behöva ändras. Frågan om ansvarsfördelningen mellan det offentliga, individen och arbetslivet har kommittén dock skjutit fram tills erfarenheterna av den femåriga satsningen på kunskapslyftet gett mer underlag för ställningstagande. Kommittén har också i uppdrag att utreda situationen för studerande med funktionshinder inom alla former av vuxenutbildning.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har gjort en utvärdering av studiestöd för studier i mindre omfattning (Rapport 1998:4). CSN menar att korttidsstudiestödet och internatbidraget bör avvecklas bl.a. eftersom

de inte bedöms fylla målet att rekrytera till längre kompetensgivande studier. Stöd till handikapprörelsen, folkbildning och fackföreningsrörelse bör ges i andra former enligt myndighetens bedömning. CSN anser inte heller att det är rimligt att ha kvar timersättningen för särvux eftersom stödet har så liten omfattning. De olika regelverken föranleder stora administrativa kostnader för CSN eftersom systemet bygger på att registerunderlag, närvarorapporter och arbetsgivarintyg skall inhämtas och granskas. Även för utbildningsanordnarna är systemet betungande. Den särskilda utredare som tillkallades i slutet av år 1997 för att göra en översyn av CSN:s organisation och resursbehov för administrationen av myndigheten m.m. framhåller i sin slutrapport CSN – En myndighet i ständig förändring (SOU 1998:131) att det är angeläget att regelsystemet förenklas. Utredningen stöder myndighetens uppfattning vad gäller korttidsstudiestöd och internatbidrag. Detsamma gäller timersättningen.

Regeringen konstaterar mot bakgrund av ovanstående att dagens system med särskilda studiestödsformer för kortare studier behöver förändras. Stöden har givetvis betydelse för handikapp- och fackföreningsrörelser som kollektivt kan ansöka om stöd för fördelning bland sina medlemmar. Korttidsstudiestöd används t.ex. i viss utsträckning för facklig grundutbildning. Regeringen anser emellertid att syftet med här aktuella stöd skall tillgodoses i andra former. De nuvarande reglerna skall avvecklas. Motsvarande resurser skall avsättas som statsbidrag till fackliga organisationer och handikapporganisationer för i princip samma utbildning som nu. Regeringen avser att återkomma angående de närmare detaljerna kring detta.

Den föreslagna åtgärden innebär att de nuvarande studiestöden korttidsstudiestöd och internatbidrag kan avvecklas. Studiestödssystemet kommer därmed att renodlas och förenklas. Eftersom antalet personer som får timersättning är så litet bör som studiestödsutredningen föreslår även detta stöd avvecklas.

9.2 Ansökan om studiemedel m.m.

Regeringens bedömning: Ansökan om studiemedel bör i princip kunna göras när som helst under året. Studiestöd bör få beviljas för högst ett år i taget och retroaktivt för högst fyra veckor efter ansökans ingivande. Utbetalning bör göras förskottsvis varje månad.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Centrala studiestödsnämnden (CSN) tillstyrker utredningens åsikt. Frågan har inte berörts av andra remissinstanser.

Skälen för regeringens bedömning: I nuvarande system gäller olika bestämmelser för när studiemedel, svux och svuxa kan sökas och för hur lång tid stöden kan beviljas. För det nya samordnade studiestödet är det väsentligt att reglerna är enhetliga och att ansökningsförfarandet blir så flexibelt som möjligt. Därför bör den studerande kunna ansöka om studiestöd i princip när som helst under året.

Att söka studiestöd bör vara ett naturligt led i planeringen av studierna. Den nuvarande möjligheten att söka och beviljas studiestöd för större delen av en redan passerad termin finns det knappast motiv för att behålla. En tid om fyra veckor bakåt från det att ansökan kommit in får anses vara en rimlig tid.

Studiestödet bör som nu kunna beviljas för högst ett år åt gången. Utbetalning bör, på samma sätt som i dagens studiemedel, ske månadsvis i förskott.

9.3 Rätt att överklaga beslut – överklagandenämnd

Regeringens förslag: Beslut i ärenden om tilldelning eller återkrav av studiestöd skall kunna överklagas. En särskild överklagandenämnd skall inrättas för detta ändamål. Nämndens ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare. Nämndens beslut med anledning av ett överklagande dit skall inte få överklagas.

Beslut i ärenden om återbetalning av studielån skall som hittills få överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Utredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna är i stort positiva till utredningens förslag. Kammarrätten i Sundsvall förordar dock att ärenden om återkrav skall överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Uppsala universitet anser att det inte finns tillräckligt starka skäl att inrätta en ny överklagandenämnd, utan förordar att Överklagandenämnden för högskolan eller Skolväsendets överklagandenämnd anlitas för respektive ärendegrupper.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser får beslut av CSN i ärenden som rör tilldelning resp. återkrav av studiestöd inte överklagas. Däremot kan den studerande begära att beslutet omprövas. Det innebär att ett beslut som fattats på regional nivå kan omprövas av CSN:s huvudkontor (9 § förordningen [1996:502] med instruktion för Centrala studiestödsnämnden (CSN)). CSN:s beslut i ärenden om återbetalning av studielån får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (8 kap. 25 § studiestödslagen [1973:349]).

Beslut om tilldelning och återkrav av studiestöd är av stor betydelse för den enskilde studenten. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att det från rättssäkerhetssynpunkt är otillfredsställande att dessa beslut inte får överklagas. Även övriga skäl som utredningen anfört – EG-rättens krav på överprövning, liksom den osäkerhet som råder vid tolkningen av artikel 6 i europakonventionen och vad som sägs om rätt till opartisk prövning av ”civila rättigheter och skyldigheter”, talar för att en överklaganderätt bör införas. Regeringen anser därför att en rätt att överklaga beslut i tilldelnings- och återkravsärenden bör införas.

Regeringen delar även utredningens uppfattning att en särskild överklagandenämnd bör inrättas för den prövningen av tilldelning och återkrav av studiestöd. De ärenden som skall överprövas kommer

genomgående att kräva en förhållandevis skyndsam behandling. Det är därför mest ändamålsenligt att ärendena handläggs av en särskild nämnd. Därigenom blir det också möjligt att ge överklagandenämnden en sammansättning som är särskilt anpassad efter den typ av ärenden som prövningen skall avse. En särskild nämnd är därför mer lämplig än de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Kammarrätten i Sundsvall har i sitt remissvar framfört att ärenden om återkrav bör överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Vid bedömning av ett ärende om återkrav tillämpas samma regler som vid tilldelning av studiestöd. Regeringen anser därför att det är mest lämpligt att även ärenden om återkrav överklagas till den särskilda överklagandenämnden.

Den särskilda nämnden bör bestå av en ordförande som är eller har varit ordinarie domare. I övrigt bör nämnden bestå av jurister och av personer med särskild insikt i studerandes förhållanden samt med särskild sakkunskap om utbildningsväsendet. Samtliga ledamöter bör utses av regeringen.

Nämndens beslut med anledning av ett överklagande dit bör inte få överklagas.

Vad gäller beslut om återbetalning av studielån bör dessa även i fortsättningen få överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

10 Administrationen av det nya systemet

Regeringens förslag: Studiestödsadministrationen skall även i fortsättningen vara en statlig myndighetsuppgift och handhas av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Skälen för regeringens förslag: De huvudsakliga uppgifterna för studiestödsadministrationen är att bevilja studiestöd i form av bidrag och lån samt att handha återbetalningsverksamheten i fråga om lån. Båda huvuduppgifterna är förenade med informationsverksamhet och deltagande i den statliga budgetprocessen samt ett omfattande tekniskt samarbete med andra myndigheter. De olika former av subventioner som systemet innehåller, som bidrag, lindring av återbetalning och avskrivning, fordrar beslut i fråga om tillämpning av statliga regler.

Studiestödsadministrationen och den samlade bevakningen av verksamhetsområdet handhas av en central myndighet, Centrala studiestödsnämnden (CSN). Myndigheten har en organisation med huvudkontoret i Sundsvall och ett antal regionala kontor i andra delar av landet. Genom att all studiestödsadministration hanteras av en myndighet skapas förutsättningar för en likformig och rättvis tillämpning samt för hög kostnadseffektivitet. Genom likformighet i fråga om hantering och information och genom att studiestödsadministrationen är skild från utbildningsadministrationen stärks den studerandes självständighet i fråga om val av utbildning och studieort.

Regeringen anser att den nuvarande formen för administration av studiestödet är den mest ändamålsenliga. Några förändringar i detta avseende är därför inte aktuella.

CSN:s verksamhet har på senare tid varit förenad med vissa problem när det gäller tillgänglighet för allmänheten, handläggningstider m.m. Dessa problem har varit förknippade med den mycket snabba expansionen av utbildningsväsendet och särskilt den relativt komplicerade handläggningen av vuxenstudiestödet i samband med kunskapslyftet. Situationen har dock förbättrats efter hand. Regeringen anser att problemen måste anses vara av övergående natur men avser att särskilt följa frågan.

Det reformerade studiestödssystemet kommer på sikt att medföra förenklingar för CSN. Under en övergångstid när nya system måste införas och parallella system behöver tillämpas kommer administrationen att vara extra belastad.

Den studiestödsreform som regeringen föreslår medför att statens utgifter kommer att öka främst till följd av de höjda bidragsandelarna och det höjda fribeloppet. Pensionsreformen medför ökade kostnader för studiestödet genom att studiemedlens bidragsdel blir pensionsgrundande. På lång sikt minskar kostnaderna till följd av att den snabbare återbetalningen inom det nya lånesystemet leder till att kostnaderna för avskrivningar sjunker i framtiden från ca 4–6 miljarder per år i nuvärde till mindre än 1 miljard kr.

Med de dimensioneringstal regeringen räknar med kommer merkostnaden för de höjda bidragen på helårsbas i prisnivån för år 2001 att bli 2,1 miljarder kr exklusive pensionsavgifter. Regeringen har därvid för helår räknat med 482 100 studerande inom delsystemet med det generella bidraget, varav 108 200 inom vuxenutbildningen. Som tidigare anförts bör ställningstagande till den närmare dimensioneringen av det högre bidraget fattas i samband med att riksdagen tar ställning till de ekonomiska ramarna för åren 2001–2003. I denna proposition har det högre bidraget beräknats omfatta 71 100 studerande, vilket erfarenhetsmässigt är en rimlig långsiktig nivå.

Merkostnaden för att höja fribeloppet till 2,5 prisbasbelopp beräknas till 207 miljoner kr exklusive pensionsavgifter.

Av standardförbättringen beträffande bidragen räknar regeringen med att ca 0,9 miljarder kr kommer studerande i vuxenutbildning till del och att ca 1,2 miljarder kr tillfaller studerande i högskoleutbildning och annan eftergymnasial utbildning.

Fribeloppshöjningen medför förbättringar för alla studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel. För studerande som får svux eller svuxa (71 100 personer) finns inga regler om fribelopp. För vuxenstuderande på grundskole- och gymnasial nivå som har studiemedel i nuvarande system (108 200 personer) gäller dock regler om fribelopp för egen inkomst. För huvuddelen av de vuxenstuderande innebär det nya systemet således en förbättring.

Regeringen räknar med att den sammanlagda reformkostnaden om ca 2,3 miljarder kr på helårsbasis ryms inom tillgängliga medel.

De kostnader som är förenade med att studiemedlens bidragsdel blir pensionsgrundande (avsnitt 8) uppgår till ca 1,8 miljarder kr.

Regeringen avser att återkomma till anslagsfrågorna i kommande budgetarbete.

12.1 Förslaget till ny studiestödslag

Lagen är ny och träder i stället för studiestödslagen (1973:349). I och med den nya studiestödslagens ikraftträdande upphävs också lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §

Av *första stycket* framgår att studiestöd enligt den nya studiestödslagen kan lämnas i två olika former, nämligen som studiehjälp och som studiemedel. Studiehjälpen i den nya lagen motsvarar studiehjälpen enligt 1973 års studiestödslag. Studiemedel kan lämnas till studerande på såväl grundskole- och gymnasieskolenivå som högskole- och annan eftergymnasial nivå.

De tidigare formerna av studiestöd – korttidsstudiestöd, internatbidrag och särskilt vuxenstudiestöd – som regleras i 1973 års studiestödslag har tagits bort. Detta gäller även särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, som regleras i lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

2 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 6 § första stycket i 1973 års studiestödslag.

3 §

Flera bestämmelser i den nya lagen innehåller en koppling till prisbasbeloppet. I denna paragraf definieras prisbasbeloppet genom en hänvisning till lagen om allmän försäkring. Paragrafen motsvarar med vissa redaktionella ändringar 1 kap. 7 § i 1973 års studiestödslag.

4 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 8 § i 1973 års studiestödslag.

2 kap. Studiehjälp

Bestämmelserna i kapitlet motsvarar i allt väsentligt 3 kap. i 1973 års studiestödslag. En språklig bearbetning av bestämmelserna har gjorts. Vidare har vissa redaktionella ändringar gjorts i konsekvens med utformningen av 3 kap. om studiemedel i den nya lagen.

1 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 2 § i 1973 års studiestödslag.

2 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 1 § första stycket och 12 § i 1973 års studiestödslag.

3 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 1 § andra stycket och 3 § i 1973 års studiestödslag.

4 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 § i 1973 års studiestödslag.

5 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 4 § i 1973 års studiestödslag.

6 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 5 § i 1973 års studiestödslag.

7 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 6, 11 och 13 §§ i 1973 års studiestödslag.

8 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 24 § första stycket i 1973 års studiestödslag.

9 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 22 § i 1973 års studiestödslag.

10 §

I *första stycket* anges att regeringen får föreskriva att studiehjälp får lämnas för tid då den studerande är sjuk. I 1973 års studiestödslag finns bestämmelser om studiehjälp under sjukdom i 3 kap. 15 och 16 §§. Enligt den nya lagen skall de närmare förutsättningarna för studiehjälp under sjukdom framgå av föreskrifter utfärdade av regeringen i stället för genom lag.

Andra stycket motsvarar 3 kap. 31 § i 1973 års studiestödslag.

11 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 29 § i 1973 års studiestödslag.

12 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 9 kap. 2 b § i 1973 års studiestödslag.

13 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 5 a § i 1973 års studiestödslag.

14 §

I paragrafen ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna om studiehjälp. Motsvarande bestämmelser fanns i 1973 års lag i ett flertal paragrafer men har i den nya lagen alltså samlats i en enda paragraf.

3 kap. Studiemedel

1 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 3 § i 1973 års studiestödslag.

2 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 1 och 2 §§ i 1973 års studiestödslag.

Vad gäller sådan utbildning som avses i 2 kap. 2 § innebär *andra stycket* att regeringen får bestämma att studiemedel i vissa fall får lämnas för sådan utbildning före det andra kalenderhalvåret det år då den studerande fyller 20 år. Förslaget har behandlats närmare i avsnitt 6.5.

3 §

I paragrafen anges att studiemedel får lämnas längst till och med det kalenderår då den studerande fyller 50 år. Regeringen får dock föreskriva att studiemedel i form av studiebidrag skall kunna lämnas även för tid därefter. Förslaget har behandlats i avsnitt 6.3.

4 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 4 § i 1973 års studiestödslag. Vissa språkliga och redaktionella ändringar har gjorts.

5 §

Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 5 och 10 §§ i 1973 års studiestödslag. I *första stycket* anges att studiemedel lämnas för varje vecka då den studerande bedriver studier. Den minsta studietid som krävs är dock tre veckor. Förslaget behandlas närmare under avsnitt 6.2.1 och 6.2.3.

6 och 7 §§

Paragraferna motsvarar 4 kap. 6 och 7 §§ i 1973 års studiestödslag. Språkliga och redaktionella ändringar har gjorts.

8 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om den längsta tid som studiemedel får lämnas för studier på olika utbildningsnivåer. Det antal veckor som anges förutsätter studier på heltid medan deltidsstudier regleras i 10 §. Vissa regler som begränsar rätten till studielån finns i 9 §.

Enligt *fjärde stycket* får studiemedel i undantagsfall lämnas under längre tid än vad som följer av de tre första styckena i paragrafen. Undantagsregeln skall kunna tillämpas vid förlängd studietid på grund av funktionshinder eller när det annars föreligger speciella omständigheter.

Förslaget har behandlats i avsnitt 6.2.2.

9 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att rätten till studiemedel i form av studielån begränsas när den studerande uppnår en viss ålder. Begränsningsreglerna skall tillämpas från och med det kalenderår då den studerande fyller 41 år. Studielån får då lämnas under sammanlagt högst det antal veckor som anges för respektive ålder. I antalet veckor skall

räknas in de veckor som den studerande tidigare har haft studielån. Studielån kan beviljas under hela det antalet veckor som anges i paragrafen endast under förutsättning att studierna bedrivs i en följd, dvs. sammanhängande. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om vad som skall anses vara en sammanhängande period. Skälen för förslaget har behandlats i avsnitt 6.3.

Tillämpningen av bestämmelsen kan exemplifieras på följande sätt. I båda exemplen är utgångspunkten att ett tillräckligt antal studiemedelsveckor finns kvar att utnyttja enligt 8 §. Exempel 1: En person som fyller 47 år under året har tidigare tagit emot studielån för en tvåårig utbildning (80 veckor). Han har nu för avsikt att komplettera sin tidigare utbildning med en ny utbildning som omfattar 40 veckors studier. Vid 47 års ålder får studielån beviljas i totalt 100 veckor. Studielån kan i detta fall endast beviljas för 20 veckors studier. Som framgår av åldersreglerna i 3 § får dock studiebidrag beviljas för hela utbildningstiden om 40 veckor. Exempel 2: En person som fyller 44 år, och tidigare inte har tagit emot studielån, har för avsikt att påbörja en högskoleutbildning om 160 poäng. Enligt paragrafen får studielån beviljas i högst 160 veckor vid 44 års ålder. Under förutsättning att den studerande bedriver studierna under en sammanhängande tidsperiod, dvs. utan längre avbrott, kan hon få studielån för hela utbildningstiden. Om den studerande ansöker om nya studielån efter en tid utan studielån skall rätten till fortsatta lån bedömas med beaktande av den studerandes ålder vid den nya studiemedelsperiodens början. Fyller hon exempelvis 49 år, får studielån lämnas för högst 60 veckor. Härifrån avräknas hennes tidigare studieperiod med studielån. Om fullt antal veckor redan har utnyttjats får endast studiebidrag lämnas för resterande utbildningstid. Av 3 § framgår dock att studiemedel får lämnas längst till och med det kalenderår då den studerande fyller 50 år. Detta gäller även i fråga om studiebidrag, om inte regeringen föreskriver någonting annat.

10 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om längsta tid för studiemedel vid studier på deltid. Förslaget har behandlats i avsnitt 6.2.2.

11 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om det totalbelopp (studiebidrag plus generella studielån – dvs. utan ett eventuellt tillägglån) som lämnas för varje vecka då den studerande har rätt till studiemedel. Beloppet bestäms alltefter omfattningen av de studier som bedrivs. Totalbeloppet är olika stort om studierna bedrivs på heltid, på minst 75 procent men mindre än 100 procent eller på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Av *andra stycket* framgår att ytterligare lånebelopp kan lämnas i form av tillägglån enligt 14 och 15 §§. Vidare framgår att studiemedelsbeloppet kan reduceras enligt bestämmelserna om inkomstprövning.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.1.1.

12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur stort studiebidraget är, dvs. hur stor andel av det totala beloppet enligt 11 § som är bidrag. Indirekt framgår det också hur stort lånet är.

13 §

Till vissa studerande får studiebidrag lämnas med ett högre belopp än vad som anges i 12 §. Det högre beloppet skall främst lämnas till studerande på grundskole- och gymnasienivå. Bestämmelserna i 13 § påverkar inte totalbeloppet enligt 11 §. Innebörden är i stället att bidragsdelen är större än i andra fall och lånedelen i motsvarande mån mindre.

Av *andra stycket* framgår att det högre bidraget får lämnas först från och med det kalenderår då den studerande fyller 25 år. En särskild resursram avsätts för det högre bidraget vilket kan innebära att befintliga resurser inte räcker till samtliga de studerande som i och för sig uppfyller förutsättningarna för detta bidrag. Under ett kalenderår beviljas stöd så länge resurserna räcker i den ordning som ansökningar kommer in. En studerande som tidigare har fått det högre bidraget för en viss utbildning och som fortsätter denna utbildning har dock förtur till det högre bidraget. Det är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som får föreskriva om de förutsättningar som i övrigt skall gälla för att en studerande skall få det högre bidraget. Förslaget har behandlats i avsnitt 6.1.2.

14–15 §§

I 14 och 15 §§ finns det bestämmelser om tillägglån. Genom ett tillägglån får den studerande ett högre lån utan att det påverkar bidragets storlek. Det sammanlagda belopp som den studerande kan få blir alltså högre än totalbeloppet enligt 11 § första stycket. Tillägglånet ingår i den studerandes samlade studielån som skall betalas tillbaka enligt reglerna i 4 kap. Det görs alltså inte någon skillnad mellan tillägglånet och studielånet i övrigt.

14 §

Tillägglån får lämnas med det belopp som anges i *första stycket*.

Av *andra stycket* framgår vissa grundläggande förutsättningar för tillägglån, nämligen att lån får lämnas under högst 120 veckor från och med det kalenderår då den studerande fyller 25 år. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om de förutsättningar som i övrigt skall gälla för studielån. Förslaget har behandlats i avsnitt 6.1.3.

15 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 25 § andra och tredje stycket i 1973 års studiestödslag.

Enligt bestämmelserna i 1973 års lag finns möjlighet att få lån i form av s.k. extra studiemedel för merkostnader i samband med studierna. Denna möjlighet skall finnas kvar som tillägglån. De merkostnader som kan vara aktuella kan avse t.ex. utbildningsavgifter, resekostnader och inköp

av sådana musikinstrument som skall användas i utbildningen. Liksom i dag skall också t.ex. kostnader för dubbel bosättning kunna ge rätt till tilläggs lån. Prop. 1999/2000:10

16–18 §§

På samma sätt som enligt 1973 års studiestödslag skall studiemedelsbeloppet vara beroende av den studerandes inkomster.

Av 16 § framgår att fullt studiemedelsbelopp bara får lämnas om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår högst når upp till fribeloppet.

I 17 § anges hur stort fribeloppet är.

I 18 § anges hur mycket studiemedelsbeloppet reduceras om inkomsten överstiger fribeloppet.

Förslagen behandlas i avsnitt 6.6.

19 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 21 § i 1973 års studiestödslag.

20 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 22 § första och andra styckena i 1973 års studiestödslag.

21 §

Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 24 § i 1973 års studiestödslag. Paragrafen skall tillämpas i de fall studiemedelsbeloppet har reducerats på grund av bestämmelserna om inkomstprövning. I paragrafen anges hur stor del av reduktionen skall avse studiebidraget resp. studielånet. Bestämmelsen innebär att av det belopp som betalas ut skall studiebidraget utgöra en lika stor andel som bidraget skulle ha utgjort av ett fullt studiemedelsbelopp. Minskningen av bidragsdelen och lånedelen skall alltså ske proportionellt. Beräkningen utgår alltid från vad som är fullt studiemedelsbelopp enligt 11 §. Detta gäller även om den studerande sökt bara bidrag och inte lån. Bidragsdelen skall då sättas ned så mycket som den skulle ha satts ned om den studerande också sökt lån. Det faktiska studiemedelsbeloppet kommer då att motsvara det sålunda minskade bidraget.

22 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 42 § i 1973 års studiestödslag.

23 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 36 § i 1973 års studiestödslag.

24 §

I *första stycket* anges att regeringen får föreskriva att studiemedel får lämnas för tid då den studerande är sjuk. I 1973 års studiestödslag finns bestämmelser om studiemedel under sjukdom i 4 kap. 28–35 §§. Enligt den nya lagen skall de närmare förutsättningarna för studiemedel under

sjukdom framgå av föreskrifter utfärdade av regeringen i stället för genom lag. Förslaget har behandlats i avsnitt 6.2.1. Prop. 1999/2000:10

Andra stycket motsvarar 4 kap. 44 § i 1973 års studiestödslag.

25 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 3 § och del av 8 § i 1973 års studiestödslag.

26 §

Paragrafen motsvarar 9 kap. 2 b § i 1973 års studiestödslag.

27 §

Paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om den uppgiftsskyldighet som en studerande som beviljats studiemedel har gentemot Centrala studiestödsnämnden.

28 §

Paragrafen motsvarar 9 kap. 4 § i 1973 års studiestödslag.

29 §

Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 11 § i 1973 års studiestödslag. Av bestämmelsen följer att studiemedel i form av endast studiebidrag får beviljas. En ansökan om studiemedel behöver alltså inte avse både studiebidrag och studielån.

30 §

I *första stycket* anges att studiemedel får betalas ut endast om det är styrkt att den studerande bedriver de studier för vilka studiemedlen har beviljats. Innan studiemedlen betalas ut skall alltså den studerande visa att de studier för vilka han eller hon har sökt studiemedel rent faktiskt har påbörjats.

Av *andra stycket* följer att en studerande som får studielån utbetalade, enligt vad regeringen har föreskrivit, kan behöva betala en avgift för administrativa kostnader som är förenade med uppläggningskostnaden av lånet.

Tredje och fjärde styckena motsvarar 4 kap. 43 § i 1973 års lag.

31 §

I paragrafen ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna om studiemedel. Motsvarande bestämmelser fanns i 1973 års lag i ett flertal paragrafer men har i den nya lagen alltså samlats i en enda paragraf.

4 kap. Återbetalning av studielån

1 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 1 och 2 §§ i 1973 års studiestödslag.

2 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 1 a § i 1973 års studiestödslag.

3 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 3 § i 1973 års studiestödslag.

4 §

I *första stycket* anges att återbetalningstiden skall vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 60 år. För den som är äldre än 36 år då återbetalningen påbörjas blir alltså återbetalningstiden kortare än 25 år. Förslaget behandlas närmare i avsnitt 7.2.1.

Av *andra stycket* framgår att återbetalningstiden för samtliga låntagare i vissa fall kan vara kortare än den tid som anges i första stycket. Närmare bestämmelser om detta finns i 9–11 §§.

5 §

Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 5 § i 1973 års studiestödslag.

Av *andra stycket* framgår att återbetalning av sammanlagda lån skall börja året närmast efter det år under vilket låntagaren har tagit emot nya studielån. En ny beräkning av årsbelopp görs vid kalenderårsskiftet. Om låntagaren tar emot nya studielån även under ett andra år kan han eller hon ansöka om nedsättning av årsbeloppet med stöd av 13 §. Om hel nedsättning beviljas innebär det att låntagaren inte behöver betala något på det sammanlagda lånet under det andra studieåret. En ny beräkning av årsbelopp görs vid nästkommande kalenderårsskifte. Om de nya studierna då har avslutats påbörjas återbetalningen enligt den senaste beräkningen. Reglerna i 5 § innebär inte i sig att återbetalningstiden ändras. En omräkning av årsbeloppet kan därför komma att ske inom ramen för den ursprungliga tiden. I 6 § finns det emellertid regler om ny återbetalningstid som anknyter bl.a. till sammanläggning av lån enligt 5 §.

6 §

I *första stycket* anges att en låntagare i vissa fall kan få en ny återbetalningstid. Detta gäller om låntagaren under minst tre år har beviljats nedsättning av årsbeloppet i enlighet med inkomstreglerna i 14 och 15 §§. Det gäller också i de fall låntagaren skall betala tillbaka sammanlagda lån enligt 5 §. I det senare fallet får en ny återbetalningstid beräknas endast om nya lån (antingen ett eller flera) uppgår till minst 50 procent av prisbasbeloppet.

Av *andra stycket* följer att en ny återbetalningstid kan bestämmas bara efter ansökan av låntagaren, om inte regeringen har föreskrivit något annat.

7 §

Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 1 § tredje stycket och 14 § i 1973 års studiestödslag.

8 §

I paragrafen anges hur årsbeloppet skall räknas fram.

Av *första stycket* framgår att ett annuitetsliknande system skall användas för återbetalning av studielån. Återbetalning skall varje år ske med ett belopp som baseras på skuldens storlek (minskad med tidigare års obetalda årsbelopp), studielåneräntan för året, det antal år som återbetalningen beräknas pågå och den beräkning som anges i andra stycket.

Beräkningen i *andra stycket* innebär att årsbeloppet – i förhållande till det första årets årsbelopp – under hela återbetalningstiden räknas upp med två procent varje år. Detta under förutsättning att studielåneräntan är oförändrad. Om studielåneräntan förändras sker en omräkning av årsbeloppet för den återstående återbetalningstiden. Genom konstruktionen med en uppräkningsmetod med två procent blir återbetalningskravet lägre under den första delen av återbetalningstiden jämfört med vad som annars skulle gälla.

Förslaget har behandlats närmare i avsnitt 7.2.1, där beräkningen av årsbeloppet anges med hjälp av en matematisk formel.

9–11 §§

Paragraferna innehåller undantag från huvudregeln i 8 § om beräkning av årsbelopp. Paragraferna tillämpas i de fall då lånebeloppet är så litet att en kortare återbetalningstid bör gälla. 9 § skall tillämpas när själva skuldbeloppet understiger vad som svarar mot 15 procent av prisbasbeloppet även om årsbeloppet skulle överstiga de 15 procenten. 10 § gäller i fall där skuldbeloppet är högre men där en beräkning enligt 8 § leder till att det första årsbeloppet är lägre än 15 procent av prisbasbeloppet. 11 § innehåller regler om förkortning av återbetalningstiden, när skulden har minskat snabbare än enligt den ordinarie återbetalningstakten. Förslagen har behandlats närmare i avsnitt 7.2.2.

12 §

Om låntagaren anser att det årsbelopp som räknats fram enligt huvudreglerna i 8–11 §§ blir för betungande kan låntagaren ansöka om nedsättning av årsbeloppet. En förutsättning för att årsbeloppet skall sättas ned är alltså att låntagaren har ansökt om detta. De närmare bestämmelserna om nedsättning finns i 13–18 §§.

13 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 6 § i 1973 års studiestödslag.

14–17 §§

Till och med det kalenderår då låntagaren fyller 49 år kan årsbeloppet enligt 14 § *första stycket* sättas ned till fem procent av låntagarens inkomst. Som inkomst räknas summan av låntagarens inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital under det aktuella betalningsåret.

Från och med det kalenderår då låntagaren fyller 50 år kan årsbeloppet enligt *andra stycket* sättas ned till sju procent av den i första stycket

angivna inkomsten. För dessa låntagare får en prövning också ske mot förmögenhet enligt grunder som regeringen fastställer.

Av 14 § tredje stycket framgår att nedsättning får ske bara om skillnaden mellan det nedsatta årsbeloppet och det årsbelopp som beräknats enligt 8–11 §§ är minst tre procent av prisbasbeloppet.

Årsbeloppet får enligt 16 § sättas ned preliminärt i avvaktan på att taxeringen för betalningsåret fastställs. Det preliminära årsbeloppet grundar sig på den uppgift om beräknad inkomst, och för låntagare äldre än 49 år även på den uppgift om förmögenhet, som låntagaren lämnar i sin ansökan om nedsättning.

Av 17 § första stycket följer att ett slutligt årsbelopp skall fastställas efter det att taxering för betalningsåret har fastställts. Det slutliga årsbeloppet kan aldrig bli högre än det årsbelopp som skulle ha fastställts om huvudreglerna i 8–11 §§ hade tillämpats.

Förslagen behandlas närmare i avsnitten 7.3.1 och 7.6.

18 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 7 § i 1973 års studiestödslag.

19 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 15 § och 1 § tredje stycket i 1973 års studiestödslag. Förslaget innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva även om hur inbetalade belopp skall räknas av.

20 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 13 § i 1973 års studiestödslag.

21 §

Av 4 § följer att återbetalningstiden är 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 60 år. På grund av bestämmelserna om nedsättning kan en resterande skuld kvarstå vid den ordinarie återbetalningstidens slut. I så fall skall hela den resterande skulden betalas under året efter det att lånet enligt huvudregeln skulle ha varit betald. Låntagaren har dock möjlighet att även under detta år ansöka om nedsättning enligt bestämmelserna i 13–18 §§. Betalningen av den resterande skulden blir då uppskjuten. Det är dock inte fråga om att det beräknas någon ny återbetalningstid över ett visst antal år. Hela skulden skall betalas, om inte Centrala studiestödsnämnden beslutar om nedsättning. Fattas det ett beslut om nedsättning skall hela det då återstående beloppet betalas under det närmast följande året såvida inte ny nedsättning sker osv.

Av tredje stycket följer att betalning enligt paragrafen kan pågå längst till utgången av det år då låntagaren fyller 67 år.

22 §

Av paragrafen framgår att studielån som har tagits emot för grundskole- och gymnasieskoleutbildning under vissa förutsättningar kan skrivas av

till viss del om låntagaren därefter beviljas studielån för fortsatta studier på eftergymnasial nivå. Förslaget har behandlats närmare i avsnitt 7.7.1. Prop. 1999/2000:10

23 §

I paragrafen anges att studielån får skrivas av helt eller delvis, om lånet, enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 3 kap. 24 §, har lämnats för tid då den studerande varit sjuk. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om sådan avskrivning. I 1973 års studiestödslag fanns bestämmelser om den här typen av avskrivning i 8 kap. 17–19 §§. Enligt den nya lagen skall de närmare förutsättningarna för studiemedel under sjukdom framgå av föreskrifter utfärdade av regeringen i stället för genom lag. I konsekvens med det föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om avskrivning av sådana lån.

24 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 20 § i 1973 års studiestödslag.

25 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 10 och 12 §§ och delvis även 9 § i 1973 års studiestödslag.

Av *första stycket* framgår att studielån som inte har betalats vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år skall skrivas av. Jämfört med 8 kap. 9 § i 1973 års lag innebär detta att återbetalning kan behöva ske under ytterligare tre år. Enligt 1973 års lag skall studielån som inte är betalda det år då låntagaren fyller 65 år skrivas av.

26 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 22 § första och tredje stycket i 1973 års studiestödslag.

27 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 16 § i 1973 års studiestödslag.

28 §

I paragrafen ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna om återbetalning av studielån. Motsvarande bestämmelser fanns i 1973 års lag i ett flertal paragrafer men samlas i den nya lagen alltså i en paragraf.

5 kap. Återkrav av studiestöd

1–5 §§

Paragraferna motsvarar 9 kap. 2 § i 1973 års studiestödslag.

6 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 9 kap. 2 a § i 1973 års studiestödslag.

Av *första stycket* framgår att en fordran, som har uppkommit på grund av att studiestöd har krävts tillbaka, skall bevakas till utgången av det år då den återbetalningsskyldige fyller 67 år. Jämfört med bestämmelsen i 1973 års lag innebär detta en ändring genom att fordringen skall bevakas under ytterligare tre år. Ändringen genomförs som en följd av en motsvarande ändring i lagförslagets 4 kap. 25 §, om avskrivning av lån vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år.

7 §

I paragrafen ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna om återkrav av studiestöd.

6 kap. Övriga bestämmelser

1 §

Paragrafen motsvarar efter vissa språkliga ändringar 9 kap. 1 § i 1973 års studiestödslag.

2 §

Paragrafen motsvarar 9 kap. 5 § i 1973 års studiestödslag.

3 §

Paragrafen motsvarar 9 kap. 3 § i 1973 års studiestödslag.

4 §

I paragrafen anges att regeringen får föreskriva om att Centrala studiestödsnämnden i vissa angivna fall får ta ut avgifter för sina administrativa kostnader. Paragrafen motsvarar bestämmelserna i 8 kap. 1 § andra stycket samt 9 kap. 2 § sjunde stycket och 2 c § i 1973 års studiestödslag.

5 §

Samtliga öresbelopp som räknas fram enligt lagen skall avrundas till närmast lägre krontal.

6 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 6 § andra stycket i 1973 års studiestödslag.

7 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 37 § samt 8 kap. 23 och 24 §§ i 1973 års studiestödslag.

8 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 22 § andra stycket i 1973 års studiestödslag.

9 §

Paragrafen motsvarar 9 kap. 6 § i 1973 års studiestödslag.

10 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 25 § i 1973 års studiestödslag.

11 §

I paragrafen, som saknar motsvarighet i 1973 års studiestödslag, anges att sådana beslut om studiestöd som inte avser återbetalning av studielån får överklagas hos en särskild överklagandenämnd. Enligt huvudregeln gäller Centrala studiestödsnämndens beslut omedelbart. Nämnden kan dock förordna att beslutet inte skall gälla förrän det vinner laga kraft. Om ett ärende överklagas, kan överklagandenämnden i avvaktan på ett slutligt avgörande eller till annat beslutas meddela ett förordnande om att Centrala studiestödsnämndens beslut inte skall gälla. Förslaget har behandlats i avsnitt 9.3.

12.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Förslagen har behandlats i avsnitt 8.

3 kap.**1 §**

En försäkrad som har studerat med studiemedel skall tillgodoräknas pensionsrätt för inkomstgrundad ålderspension. Detta skall ske genom att den studerande tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp som tillsammans med eventuella andra pensionsgrundande belopp och pensionsgrundande inkomst utgör pensionsrätt för aktuellt år. De närmare förutsättningarna för att någon skall tillgodoräknas ett sådant pensionsgrundande belopp finns i de nu föreslagna nya 24 och 25 §§.

3 §

Paragrafen har kompletterats med pensionsgrundande belopp för studier enligt den nya 24 §.

24 §

I denna paragraf, som är ny, föreskrivs att en försäkrad som under någon del av ett år har uppburit studiemedel i form av studiebidrag enligt 4 kap. studiestödslagen (1973:349) skall tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp. Ett sådant belopp skall avse det kalenderår under vilket studiebidraget erhöles. I ikraftträdandebestämmelserna anges dock att de här föreslagna bestämmelserna skall tillämpas redan från och med intjänandeåret 1999. Den försäkrade kan därmed få underrättelse om beslut om pensionsgrundande belopp för åren 1999 och 2000 i det beslut om pensionsrätt som skall meddelas senast den 31 mars året efter fastställelseåret, dvs. den 31 mars 2001 för år 1999 och den 31 mars 2002 för år 2000.

Uppgifter om utbetalda studiebidrag skall lämnas av Centrala studiestödsnämnden.

25 §

I denna nya paragraf anges hur pensionsgrundande belopp för den som uppburit studiebidrag skall beräknas. Det pensionsgrundande beloppet skall motsvara 138 procent av det studiebidrag som den studerande har uppburit under året.

4 kap.**5 §**

Denna paragraf föreskriver att det s.k. förvärvsvillkoret som anges i 5 kap. 13 § måste vara uppfyllt för att pensionsrätt för premiepension skall grundas på pensionsgrundande belopp. Detta skall gälla för pensionsgrundande belopp för studier på samma sätt som för pensionsgrundande belopp för föräldrar till små barn och pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring. Paragrafen har därför kompletterats i enlighet med det.

5 kap.**13 §**

I paragrafens *första stycke* har införts bestämmelser om att pensionsgrundande belopp för studier endast skall beaktas vid beräkning av pension om den pensionsberättigade uppfyller förvärvsvillkoret, dvs. den pensionsberättigade skall under minst fem år ha tillgodoräknats pensionsgrundande inkomster som för vart och ett av åren uppgår till lägst två inkomstbasbelopp.

12.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

2 kap.**5 §**

Ändringen är en följd av att det stöd som nu utgår i form av korttidsstudiestöd föreslås reglerat på annat sätt än genom studiestödslagen och att förslag lämnas om att särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa och timersättningen vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux) skall avvecklas.

3 kap.**24 §**

Ändringen är en följd av att en ny studiestödslag föreslås införd.

12.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Prop. 1999/2000:10

Förslagen har behandlats i avsnitt 8.

47 §

Paragraferna 47–49 är nya och reglerar hur pensionsrätt för studier skall tillgodoräknas och beräknas för retroaktivtiden 1995–1998.

I paragrafens *första stycke* anges att pensionsgrundande belopp för studier skall fastställas enligt 3 kap. 24 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP) för åren 1995–1998 för den som var försäkrad respektive år. Beträffande frågan om vem som var försäkrad respektive år finns bestämmelser i 48 § andra stycket. Även för retroaktivtiden skall kravet för att tillgodoräknas pensionsgrundande belopp gälla att den försäkrade har studerat och uppburit studiemedel i form av studiebidrag.

Enligt *andra stycket* i paragrafen skall någon pensionsrätt för premiepension inte fastställas för retroaktivtiden. I stället skall den försäkrade tillgodoräknas pensionsrätt för inkomstpension med 18,5 procent på pensionsunderlaget.

Någon pensionsrätt för studier skall inte fastställas för personer som har avlidit före den 1 januari 1999. Detta anges i *tredje stycket*.

48 §

I paragrafens *första stycke* anges de bestämmelser i LIP som skall tillämpas vid beräkning av pensionsrätt och pensionsgrundande belopp för åren 1995–1998.

I *andra stycket* anges att bestämmelserna i 29 § andra stycket och 30 § första stycket denna lag skall tillämpas vid beräkning och tillgodoräknande av pensionsgrundande belopp för studier. Bestämmelserna som avses anger vad som skall gälla vid bristande eller underlåten avgiftsbetalning (29 § andra stycket) och vem som skall anses försäkrad (30 § första stycket).

49 §

Några specialregler om underrättelse av beslut och överklagandefrister skall inte gälla för beslut om pensionsrätt för studier. I denna paragraf hänvisas därför till bestämmelserna i 13 och 15 kap. LIP. Undantag görs dock från begränsningsregeln i 13 kap. 7 § tredje stycket när det gäller ändring till följd av ändring i beräkningsunderlaget.

3 kap.

13 §

Ändringarna är en följd av att det stöd som nu utgår i form av korttidsstudiestöd föreslås reglerat på annat sätt än genom studiestödslagen och att förslag lämnas om att särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa och timersättningen vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux) skall avvecklas.

14 §

Paragrafen har tillförts ett nytt *tredje stycke*, som innebär att en person skall kunna tillgodoräknas pensionsgrundande belopp för studier genom bosättning trots att förmånen är arbetsbaserad.

12.6 Övriga lagförslag

Ändringarna är en följd av att en ny studiestödslag föreslås införd och att de stöd som nu utgår i form av korttidsstudiestöd och internatbidrag föreslås reglerade på annat sätt än genom studiestödslagen, att förslag lämnas om att de nuvarande studiestöden särskilt vuxenstudiestöd och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa skall avvecklas och att timersättningen vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux) föreslås avvecklad.

Tabeller och figurer

Kapitelspecifika tabeller och figurer. Dessutom ytterligare exempel på återbetalning av studielån. I exempel med utnyttjande av trygghetsregler har förmögenhetsdelen antagits ingå i inkomsten.

Figur 1	Nuvarande och föreslagna bidragsbelopp per studiemånad efter skatt	s.154
Figur 2	Studiestödstagarnas inkomstfördelning år 1997	s.155
Tabell 1	Fribelopp per studievecka och kalenderhalvår	s.156
Tabell 2	Heltidsstudiestöd vid varierande sidoinkomster med föreslagna regler för fribelopp och reducering	s 157
Tabell 3	Sammanlagd skuld vid studiernas slut beroende på antal terminer och utbildningsnivå	s.158
Tabell 4	Återbetalning efter 3 års grund/gymn. studier med 82% bidrag och tillägglån enligt plan. Inkomst 15 000 kr. Ålder 45 vid återbetalningsstart.	s.159
Tabell 5	Återbetalning efter 3 års grund/gymn. studier och därefter 3 år högskola med 6 år 34,5 % bidrag. Enligt plan respektive utnyttjande av trygghetsregler. Inkomst 15 000 kr. Ålder 40 vid återbetalningsstart.	s.160
Tabell 6	Återbetalning efter 3 års grund/gymn. studier och därefter 4 år högskola med 1 år 82% bidrag och 6 år 34,5% bidrag. Enligt plan respektive utnyttjande av trygghetsregler. Inkomst 18 000 kr. Ålder 40 vid återbetalningsstart.	s.161
Tabell 7	Återbetalning efter 3 års grund/gymn. studier och därefter 5 år högskola med 8 år 34,5 % bidrag varav 3 år med tillägglån. Enligt plan respektive utnyttjande av trygghetsregler. Inkomst 15 000 kr. Ålder 35 vid återbetalningsstart	s.162
Tabell 8	Återbetalning efter 4 års högskolestudier enligt plan respektive utnyttjande av trygghetsregler. Inkomst 14 000 kr. Ålder 30 vid återbetalningsstart.	s.163
Tabell 9	Återbetalning efter 4 års högskolestudier enligt plan. Inkomst 18 000 kr. Ålder 30 vid återbetalningsstart.	s.164

- Tabell 10 Återbetalning efter 4 års högskolestudier enligt plan s.165
respektive utnyttjande av trygghetsregler. Inkomst
18 000 kr. Ålder 45 vid återbetalningsstart. Prop. 1999/2000:10
Bilaga 1
- Tabell 11 Återbetalning efter 4 års högskolestudier enligt plan. s. 166
Inkomst 22 000 kr. Ålder 25 vid återbetalningsstart
- Tabell 12 Återbetalning efter 5 års högskolestudier enligt plan s.167
respektive utnyttjande av trygghetsregler. Inkomst
18 000 kr. Ålder 25 vid återbetalningsstart.
- Tabell 13 Återbetalning efter 6 års högskolestudier enligt plan s.168
respektive utnyttjande av trygghetsregler. Inkomst
22 000 kr. Ålder 30 vid återbetalningsstart.

Figur 1

Studiestöd - Månadsbelopp 1999 efter skatt

					Totalt	
Nuvarande studiestöd					varav bidrag	
Studiemedel	7 098 kr					
	1 973 kr (27,8%)					
Svux					8 716 kr	
Högsta nivå	5 913 kr (68%)					
Lägsta nivå	3 745 kr					
	2 560 kr (68%)					
Svuxa					8 716 kr	
Högsta nivå	5 913 kr (68%)					
Lägsta nivå	3 745 kr					
	2 560 kr (68%)					
Särskilt utb.bidrag					8 716 kr	
(berörs ej)					8 716 kr (100%)	
Högsta nivå	3 745 kr					
Lägsta nivå	3 745 kr (100%)					
Nya nivåer						
Studiemedel	7 098 kr				8 698 kr ¹⁾	
	2 449 kr (34,5%)					
				5 820 kr (82%)		

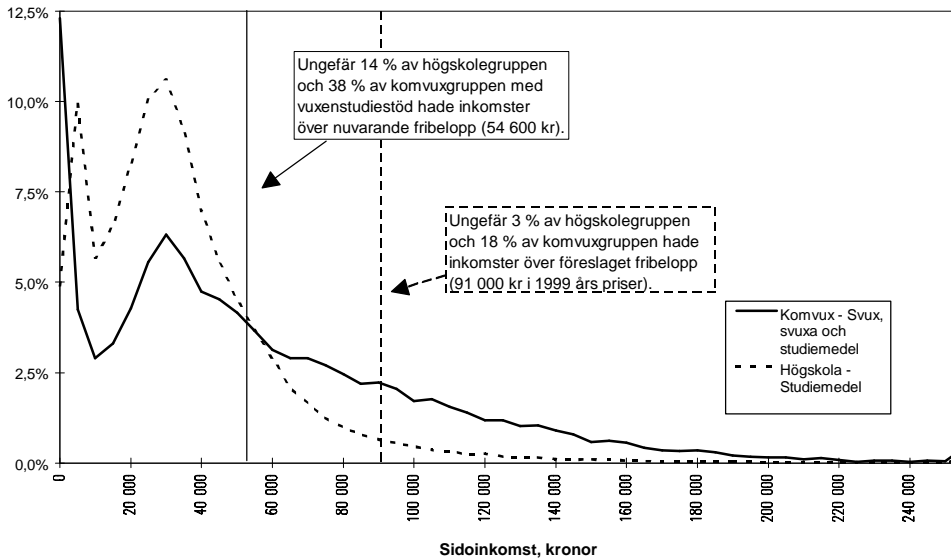
¹⁾ inklusive tilläggslån med högst 1 600 kr som lämnas under vissa förutsättningar.

Figur 2

Studiestödstagarnas inkomstfördelning år 1997

Avgränsning: studerat på samma utbildningsnivå båda terminerna och haft studiestöd. Notera att deltidsstuderande ingår som förutsätts ha högre inkomst vid sidan av studier.

Andel studenter med viss sidoinkomst

Tabell 1 Prop. 1999/2000:10
Bilaga 1**Fribelopp per studievecka och kalenderhalvår
Heltid**

Basbelopp år 1999: 36 400 kr

Studie- veckor	Procent av basbeloppet	Kronor	Studie- veckor	Procent av basbeloppet	Kronor
1	243,75	88 725	14	162,50	59 150
2	237,50	86 450	15	156,25	56 875
3	231,25	84 175	16	150,00	54 600
4	225,00	81 900	17	143,75	52 325
5	218,75	79 625	18	137,50	50 050
6	212,50	77 350	19	131,25	47 775
7	206,25	75 075	20	125,00	45 500
8	200,00	72 800	21	118,75	43 225
9	193,75	70 525	22	112,50	40 950
10	187,50	68 250	23	106,25	38 675
11	181,25	65 975	24	100,00	36 400
12	175,00	63 700	25	93,75	34 125
13	168,75	61 425	26	87,50	31 850

Kommentar:

I tabellen redovisas fribeloppet efter antalet veckor studier bedrivs per kalenderhalvår. Vid 20 veckors studier är fribeloppet 45 500 kr i 1999 års priser. För 40 veckors studier under kalenderåret blir fribeloppet 2 gånger 45 500 kr, d.v.s. 91 000 kr. Vid studier under 10 veckor på våren och 15 veckor på hösten blir fribeloppet 68 250 kr på våren och 54 600 kr på hösten, d.v.s. totalt 122 850 kr under hela kalenderåret.

Heltidsstudiestöd vid varierande sidoinkomster med föreslagna regler för fribelopp och reducering

Studietid: 40 veckor. Basbelopp: 36 400 kr (år 1999). Fribelopp: 91 000 kr. Reducering: Stödet reduceras med 50 % av inkomst överstigande fribeloppet. Reduceringen fördelas proportionellt på bidrag och lån.

Sido- inkomst per år	34,5% bidrag			82% bidrag		
	Bidrag	Lån	Totalt	Bidrag	Lån	Totalt
0	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
10 000	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
20 000	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
30 000	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
40 000	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
50 000	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
60 000	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
70 000	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
80 000	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
90 000	22 039	41 843	63 882	52 383	11 499	63 882
100 000	20 487	38 895	59 382	48 693	10 689	59 382
110 000	18 762	35 620	54 382	44 593	9 789	54 382
120 000	17 037	32 345	49 382	40 493	8 889	49 382
130 000	15 312	29 070	44 382	36 393	7 989	44 382
140 000	13 587	25 795	39 382	32 293	7 089	39 382
150 000	11 862	22 520	34 382	28 193	6 189	34 382
160 000	10 137	19 245	29 382	24 093	5 289	29 382
170 000	8 412	15 970	24 382	19 993	4 389	24 382
180 000	6 687	12 695	19 382	15 893	3 489	19 382
190 000	4 962	9 420	14 382	11 793	2 589	14 382
200 000	3 237	6 145	9 382	7 693	1 689	9 382
210 000	1 512	2 870	4 382	3 593	789	4 382
220 000	0	0	0	0	0	0

Tabell 3

Sammanlagd skuld vid studieras slut beroende på antal terminer och utbildningsnivå

Beräkningarna bygger på att studierna påbörjas år 1999 och att prisbasbeloppet räknas upp med 2 % per år. Låneräntan har antagits vara 4 %.

Antal år med studielån					Studie- skuld vid studiernas slut (kronor)
Totalt antal år	På grund. /gymn.nivå med högre bidrag (82%)	Med tilläggs- lån	På grund. /gymn.nivå med generellt bidrag (34.5%)	På efter- gymn. nivå med generellt bidrag (34.5%)	
1	1		0	0	11 700
3	3	3	0	0	82 100
7	1		2	4	260 900
6	0		3	3	221 300
8	0	3	3	5	389 900
6	0		1	5	264 600
1	0		0	1	42 600
2	0		0	2	87 200
3	0		0	3	133 800
4	0		0	4	182 900
5	0		0	5	234 700
6	0		0	6	289 500

* Lån tagna för grundskole- och gymnasiala studier har skrivits av med 1/6 per högskolestudieår (max 3 år).

Tabell 4

Återbetalning av studielån för 3 års studier på grundskole- och gymnasial nivå. 82 % bidrag och tilläggsån. Trygghetsregler kommer aldrig ifråga då årsbeloppet inte överstiger 5 % respektive 7 % av inkomst någongång.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning		
		Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
		Enligt plan (under 16 år t.o.m. 60 års ålder)		
		Skuld: 85 400 kr.		
45	15 000	533	3,6%	82 420
49	16 236	577	3,6%	67 904
54	17 926	637	3,6%	42 870
59	19 792	703	3,6%	8 277
<u>60</u>	<u>20 188</u>	<u>717</u>	<u>3,6%</u>	<u>0</u>

Summa återbetalt: 119 209

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 45 år. Ingångslön 15 000 per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 %.

Återbetalning av studielån för 3 års studier på grundskole- och gymnasial nivå och därefter 3 år högskola. 6 år med 34,5 % bidrag. Avskrivning med 50 % av gymnasielån sker under högskoletiden.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning					
		Enligt plan (under 21 år t.o.m. 60 års ålder)			Trygghetsregler utnyttjas		
		Skuld: 230 100 kr.			Skuld: 230 100 kr.		
		Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut	Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
40	15 000	1 145	7,6%	225 562	750	5,0%	230 304 *
44	16 236	1 240	7,6%	202 601	812	5,0%	229 294 *
49	17 926	1 369	7,6%	161 093	896	5,0%	223 042 *
54	19 792	1 511	7,6%	101 705	1 385	7,0%	184 913 *
60	22 289	1 702	7,6%	0	1 560	7,0%	115 983 *
64	24 127				1 689	7,0%	52 203 *
67	25 603				1 203	4,7%	0 **
Summa återbetalt:		354 326			420 354		

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 40 år. Ingångslön 15 000 kr per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 %.

-----
* Trygghetsregler utnyttjas.

** P.g.a. att trygghetsreglerna utnyttjas förlängs återbetalningstiden med 7 år jämfört med plan. Studielånet är återbetalt vid 67 års ålder.

Tabell 6

Återbetalning av studielån för 3 års studier på grundskole- och gymnasial nivå och därefter 4 år högskola. Med 1 år 82 % och 6 år 34,5 % bidrag. Avskrivning med 50 % av gymnasiala lån sker under högskoletiden

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning					
		Enligt plan (under 21 år t.o.m. 60 års ålder)			Trygghetsregler utnyttjas		
		Skuld: 271 300 kr.			Skuld: 271 300 kr.		
		Kronor	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut	Kronor	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
40	18 000	1 350	7,5%	265 949	900	5,0%	271 352 *
44	19 484	1 462	7,5%	238 877	974	5,0%	269 289 *
49	21 512	1 614	7,5%	189 938	1 076	5,0%	260 515 *
54	23 751	1 782	7,5%	119 915	1 663	7,0%	213 215 *
60	26 747	2 006	7,5%	0	1 872	7,0%	128 196 *
64	28 952				2 027	7,0%	49 794 *
67	30 724				239	0,8%	0 **
Summa återbetalt:		417 769			489 971		

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 40 år. Ingångslön 18 000 per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 %.

-----
* Trygghetsregler utnyttjas.

** P.g.a. att trygghetsreglerna utnyttjas förlängs återbetalningstiden med 7 år jämfört med plan. Studielånet är återbetalt vid 67 års ålder.

Tabell 7

Prop. 1999/2000:10
Bilaga 1

Återbetalning av studielån för 3 års studier på grundskole- och gymnasial nivå och därefter 5 år högskola. 8 år med 34,5 % bidrag varav 3 år också med tillägglån. Avskrivning med 50 % av gymnasiala lån sker under högskoletiden.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning					
		Enligt plan			Trygghetsregler utnyttjas		
		Skuld: 405 500 kr.			Skuld: 405 500 kr.		
		Kronor	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut	Kronor	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
35	15 000	1 757	11,7%	400 632	750	5,0%	412 720 *
39	16 236	1 902	11,7%	374 657	812	5,0%	442 695 *
44	17 926	2 100	11,7%	324 779	896	5,0%	482 677 *
49	19 792	2 319	11,7%	250 454	990	5,0%	525 499 *
54	22 289	2 560	11,7%	144 967	1 530	7,0%	543 900 *
59	24 127	2 827	11,7%	0	1 689	7,0%	556 354 *
64	26 638				1 865	7,0%	560 537 *
67	28 268				1 979	7,0%	557 886 **
Summa återbetalt:		675 451			518 749		
Avskrivning vid 67 års ålder:		0			557 886		

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 35 år. Ingångslön 15 000 kr per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 %.

-----
* Trygghetsregler utnyttjas.

** P.g.a. att trygghetsreglerna utnyttjas förlängs återbetalningstiden med 14 år jämfört med plan. Studielånet är inte återbetalt vid 67 års ålder. Återstående lån på 557 886 kr skrivs då av.

Tabell 8

Prop. 1999/2000:10
Bilaga 1

Exempel på återbetalning av studielån för 4 års högskolestudier i ett nytt system, där återbetalningsplanen på 25 år följs respektive där trygghetsregler utnyttjas.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning			Trygghetsregler utnyttjas		
		Enligt plan Skuld: 190 200 kr.			Skuld: 190 200 kr.		
		Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut	Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
30	14 000	824	5,9%	187 917	700	5,0%	189 408 *
34	15 154	892	5,9%	175 733	758	5,0%	184 127 *
39	16 731	985	5,9%	152 338	837	5,0%	171 818 *
44	18 473	1 088	5,9%	117 476	924	5,0%	151 408 *
49	20 395	1 201	5,9%	67 997	1 020	5,0%	120 578 *
54	22 518	1 326	5,9%	0	1 576	7,0%	48 343 *
57	24 862				1 087	4,5%	0 **
Summa återbetalt:		316 821			347 055		

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 30 år. Ingångslön 14 000 kr per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 %.

* Trygghetsregler utnyttjas.

** P.g.a. att trygghetsreglerna utnyttjas förlängs återbetalningstiden med 3 år jämfört med plan. Studielånet är återbetalt vid 57 år ålder.

Tabell 9

Exempel på återbetalning av studielån för 4 års högskolestudier i ett nytt system, där återbetalningsplanen på 25 år följs. Trygghetsregler kommer aldrig ifråga då årsbeloppet inte överstiger 5 % respektive 7 % av inkomst någongång.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning		
		Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
		Enligt plan		
		Skuld: 190 200 kr.		
30	18 000	824	4,6%	187 917
34	19 484	892	4,6%	175 733
39	21 512	985	4,6%	152 338
44	23 751	1 088	4,6%	117 476
49	26 223	1 201	4,6%	67 997
54	28 952	1 326	4,6%	0
Summa återbetalt:		316 821		

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 30 år. Ingångslön 18 000 per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 %.

Tabell 10

Prop. 1999/2000:10
Bilaga 1

Exempel på återbetalning av studielån för 4 års högskolestudier i ett nytt system, där återbetalningsplanen följs respektive där trygghetsregler utnyttjas.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning					
		Enligt plan (16 år till 60 års ålder) Skuld: 190 200 kr.			Trygghetsregler utnyttjas Skuld: 190 200 kr.		
		Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut	Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
45	18 000	1 187	6,6%	183 564	900	5,0%	187 008 *
49	19 484	1 285	6,6%	151 233	974	5,0%	170 618 *
54	21 512	1 419	6,6%	95 479	1 506	7,0%	113 621 *
60	24 226	1 598	6,6%	0	1 696	7,0%	15 526 *
61	24 710				1 346	5,4%	0 **
Summa återbetalt:		265 499			275 491		

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 45 år. Ingångslön 18 000 kr per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 %.

-----
*Trygghetsregler utnyttjas.

** P.g.a. att trygghetsreglerna utnyttjas förlängs återbetalningstiden med 1 år jämfört med plan. Studielånet är återbetalt vid 61 års ålder.

Tabell 11

Exempel på återbetalning av studielån för 4 års högskolestudier i ett nytt system, där återbetalningsplanen på 25 års följs. Trygghetsregler kommer aldrig ifråga då årsbeloppet inte överstiger 5 % respektive 7 % av inkomst någongång.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning		
		Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
		Enligt plan Skuld: 190 200 kr.		
25	22 000	824	3,7%	187 917
29	23 814	892	3,7%	175 733
34	26 292	985	3,7%	152 338
39	29 029	1 088	3,7%	117 476
44	32 050	1 201	3,7%	67 997
49	35 386	1 326	3,7%	0
Summa återbetalt:		316 821		

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 25 år. Ingångslön 22 000 kr per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 %.

Tabell 12

Exempel på återbetalning av studielån för 5 års högskolestudier i ett nytt system, där återbetalningsplanen på 25 år följs respektive där trygghetsregler utnyttjas.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning			Trygghetsregler utnyttjas		
		Enligt plan Skuld: 244 100 kr.			Skuld: 244 100 kr.		
		Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut	Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
25	18 000	1 058	5,9%	241 170	900	5,0%	243 064 *
29	19 484	1 145	5,9%	225 534	974	5,0%	236 196 *
34	21 512	1 264	5,9%	195 508	1 076	5,0%	220 253 *
39	23 751	1 396	5,9%	150 767	1 188	5,0%	193 870 *
44	26 223	1 541	5,9%	87 266	1 311	5,0%	154 058 *
49	28 952	1 702	5,9%	0	1 448	5,0%	97 106 *
54	31 965				448	1,4%	0 **
Summa återbetalt:		406 603			453 541		

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 25 år. Ingångslön 18 000 per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneränta 4 %.

-----
* Trygghetsregler utnyttjas.

** P.g.a. att trygghetsreglerna utnyttjas förlängs återbetalningstiden med 5 år jämfört med plan. Studielånet är återbetalt vid 54 års ålder.

Tabell 13

Prop. 1999/2000:10
Bilaga 1

Exempel på återbetalning av studielån för 6 års högskolestudier i ett nytt system, där återbetalningsplanen på 25 år följs respektive där trygghetsregler utnyttjas.

Ålder	Inkomst per månad, kronor	Återbetalning			Trygghetsregler utnyttjas		
		Enligt plan Skuld: 301 100 kr.			Skuld: 301 100 kr.		
		Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut	Kronor per månad	Procent av aktuell inkomst	Skuld vid årets slut
30	22 000	1 305	5,9%	297 485	1 100	5,0%	299 944 *
34	23 814	1 412	5,9%	278 198	1 191	5,0%	292 037 *
39	26 292	1 559	5,9%	241 161	1 315	5,0%	273 277 *
44	29 029	1 722	5,9%	185 972	1 451	5,0%	241 914 *
49	32 050	1 901	5,9%	107 644	1 602	5,0%	194 331 *
54	35 386	2 099	5,9%	0	2 477	7,0%	81 870 *
57	37 552				2 262	6,0%	0 **

Summa återbetalt:

501 549

552 012

Antaganden:

Återbetalningen startar i januari det år låntagaren fyller 30 år. Ingångslön 22 000 kr per månad. Löneutveckling 2 % per år. Låneräntan 4%.

* Trygghetsregler utnyttjas.

** P.g.a. att trygghetsreglerna utnyttjas förlängs återbetalningstiden med 3 år jämfört med plan. Studielånet är återbetalt vid 57 års ålder.

Nuvarande studiestöd - kort sammanfattning

Studiehjälp

Studiehjälp lämnas för studier i gymnasieskolan eller annan gymnasial utbildning till och med vårterminen det år då den studerande fyller 20 år.

Studiehjälp består av studiebidrag, extra tillägg och inackorderings-tillägg.

Studiebidraget är lika stort som det allmänna barnbidraget, dvs. 750 kr per månad. Bidraget betalas ut oberoende av föräldrarnas ekonomiska situation. Det extra tillägget (285, 570 resp. 855 kr per månad) är ett bidrag som lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll. Till studerande i folkhögskolor, fristående skolor och riksinternatskolor lämnas inackorderingstillägg. Tillägget varierar mellan 1 190 kr och 2 350 kr. per månad beroende på avståndet mellan skolan föräldrahemmet. För studerande i gymnasieskolan och komvux ansvarar kommunen för ekonomiskt stöd vid inackordering.

Studiemedel

Studiemedel lämnas till

- * studerande vid universitet och högskolor och annan eftergymnasial utbildning och
- * studerande som är 20 år och äldre i utbildning på grundskolenivå och gymnasial nivå. Hit räknas komvux, folkhögskolor och en del andra skolor.

Studiemedel kan också beviljas för studier utomlands. Främst gäller det utbildning på högskolenivå. Villkoret är att utbildningen skall ha en godtagbar standard (prövas av Högskoleverket) och vara minst tre månader lång. För studier i övriga nordiska länder gäller i stort sett samma villkor som i Sverige.

Studiemedlen är rättighetsstyrda på så sätt att alla som antas till utbildning har en ovillkorlig rätt till stöd när vissa grundförutsättningar är uppfyllda. Någon begränsning p.g.a. bristande resurser finns inte.

Den längsta tid som studiemedel kan beviljas är tre år när det gäller grundskole- och gymnasieskolenivån och sex år när det gäller eftergymnasial nivå. Om det finns särskilda skäl kan tiden förlängas. Till den som är över 45 år kan stöd beviljas om det finns särskilda skäl för det. Tillämpningen av tids- och åldersgränser är liberal.

För rätt till fortsatta studiemedel ställs krav på studieresultat. Kraven varierar beroende på utbildning. Vid prövning av studieresultaten tas hänsyn till förhållanden av personlig natur som kan ha hindrat studierna, t.ex. sjukdom.

Studiemedlens storlek är i lagstiftningen uttryckt som en andel av av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Basbeloppet, som fastställs varje år av regeringen, följer förändringarna i det allmänna prisläget (uppräknings har inte skett fullt ut under några år). Totalt under ett normalt läsår (9 månader) utgör studiemedlen 175,5 % av basbeloppet.

	Bidrag	Lån	Totalt
Per månad	1 973	5 125	7 098
Studieår (9 månader)	17 757	46 125	63 882

Extra lån kan ges till den som har utgifter för terminsavgifter, studieresor m.m.

Den studerande får ha inkomst upp till en viss nivå, det s.k. fribeloppet, utan att studiemedlen reduceras. Fribeloppet för en hösttermin (andra kalenderhalvåret) är högre än för en vårtermin (första kalenderhalvåret), eftersom större delen av sommarinkomsten antas falla på andra kalenderhalvåret. Fribeloppet är också högre för den som studerar bara några månader under terminen. Fribeloppet följer basbeloppet. Under 1999 är fribeloppet för hela året 54 600 kr.

Studiemedlen reduceras med 50 procent av den över fribeloppet överskjutande inkomsten. Reduceringen sker proportionellt mot bidrags- och lånedel. För en heltidsstuderande upphör rätten till studiemedel när inkomsten under ett år uppgår till ca 180 000 kr. Med inkomst avses sammanräknad inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital vid taxeringen för året.

Lånesystemet

Utbetalningen av lån finansieras genom att CSN i sin tur lånar erforderligt belopp hos Riksgäldskontoret (RGK). Räntan är statens genomsnittliga upplåningsränta under tre år före avgiftsåret. För år 1999 är räntan 5,80 %. Hela räntan som CSN betalar till RGK belastar anslaget för studiemedel. Den ränta som låntagaren betalar utgör 70 procent av statens upplåningsränta (för år 1999 4,1 %). Den är därför inte avdragsgill. Alla räntor som låntagaren betalar in, inkl. s.k. kapitaliserade räntor, redovisas mot inkomstitel.

Återbetalning av studielån börjar tidigast sex månader efter det halvår då stöd senast betalades ut. Återbetalning sker med 4 % av låntagarens sammanlagda inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital.

Avskrivning av resterande skuld sker vid dödsfall och när låntagaren fyller 65 år. Även i vissa andra fall, när synnerliga skäl finns, kan avskrivning ske. Den som tagit lån för studier på grundskole- eller gymnasieskolenivå och därefter har fått lån för eftergymnasiala studier under minst tre terminer kan få hälften av lånebeloppet för studierna på skolnivån avskrivet.

Särskilt vuxenstudiestöd (svux)

Svux infördes år 1975 och är i princip avsett att ersätta inkomstbortfall för den som behöver ta ledigt från arbetet för att studera. Svux beviljas i huvudsak för utbildning på grundskole- och gymnasieskolenivå. Inom

högskoleområdet är det enbart yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH) och specialpedagogutbildning som ger rätt till svux (se också avsnitt NT-svux nedan).

Resurserna för svux är begränsade. Det innebär att eftersom antalet sökande är större än antalet stöd, så måste ett urvalsförfarande ske. Den som har störst behov av utbildning och stöd får stödet (undantag från urvalsprövningen görs för YTH och specialpedagogutbildning).

Någon nedre åldersgräns för rätt till stöd finns inte. Däremot finns ett formellt krav på fyra års förvärvsarbete. Det innebär i praktiken att sökande som är under 25 år knappast kommer ifråga för stöd. Den övre åldersgränsen är 50 år. Även personer som är äldre än 50 år kan beviljas stöd om det finns särskilda skäl.

Svux består av vuxenstudiebidrag och studielån. För den som fyller villkoren för arbetslöshetskasseersättning är vuxenstudiebidraget 65 % av utbildningsbidraget i arbetsmarknadsutbildning. Lånedelen utgör skillnaden mellan utbildningsbidraget efter skatt och vuxenstudiebidraget efter skatt. Vuxenstudiebidraget efter skatt och lånedelen blir alltså tillsammans lika stort som utbildningsbidraget efter skatt. Bidraget är pensionsgrundande inkomst.

För den som inte fyller villkoren för a-kasseersättning är bidraget 32,5 % av utbildningsbidragets miniminivå. Men då kan istället ett högre lån beviljas så att stödet totalt motsvarar utbildningsbidraget efter skatt.

Belopp per månad 1999 - heltidsstuderande

	Bidrag/mån (före skatt)	Lån	Totalt (efter skatt)
Högsta a-kassa	8 294	2 803	8 716
Lägsta a-kassa	3 432	1 221	3 745

För den som ansöker om lån gäller samma villkor för återbetalningen som för studiemedelstagarna.

Reducering av stödet för inkomst vid sidan av studierna görs inte. Däremot reduceras stödet om den studerande har pension, arbetsskadeersättning, livränta eller annan liknande förmån.

Särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa)

Det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa (svuxa) infördes år 1984 mot bakgrund av den arbetslöshet som då rådde. Motivet var att arbetslösa skulle ges möjlighet att få vuxenstudiestöd utan hänsyn till reglerna om urval i svux-systemet. De resurser som anvisades var dock av liten omfattning. Fr.o.m. budgetåret 1992/93 har resurserna ökat successivt via överföring av medel från arbetsmarknadsområdet. År 1998 har för svuxa anvisats 3,5 mdkr.

Svuxa kan beviljas för studier på grundskolenivå och för högst fyra terminer när det gäller utbildning på gymnasial nivå. Som villkor för rätt till stöd gäller att sökanden skall vara arbetslös, vara anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen, ha förvärvsarbetat (motsvarande)

minst tre år och fylla minst 21 år under det kalenderår då utbildningen börjar.

Till skillnad från svux är bidraget lika stort (65 % av utbildningsbidraget) oavsett om den studerande fyller villkoren för arbetslöshetsersättning eller ej. I övrigt är reglerna desamma som för särskilt vuxenstudiestöd.

Särskilt utbildningsbidrag (ubs)

Som ett led i satsningen på kompetenslyftet infördes hösten 1997 det särskilda utbildningsbidraget (ubs). Stödet, som kan lämnas till arbetslösa mellan 25 och 55 år för studier på grundskole- och gymnasieskolenivå, motsvarar ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen och är i sin helhet bidrag. Även anställda (högst 20 % av resurserna) kan få bidraget. Villkoret är då att en långtidsarbetslös anställs i stället för den som är ledig för studier. Ubs kan lämnas för 12 månaders heltidsstudier. Resurserna för ubs är ramade, vilket innebär att en del sökande inte kan få stödet.

Svux för NT-utbildning

Som en särskild rekryteringsfrämjande åtgärd infördes 1995 rätt till svux för vissa utbildningar inom det naturvetenskapliga och tekniska området (s.k. NT-platser). Den sista antagningen till platserna (totalt 9 000) gjordes hösten 1998.

NT-svux har lämnats till studerande i åldern 27–48 år som före studierna förvärvat arbetat (motsvarande) under minst fem år. En del studerande har behövt basårutbildning före de egentliga studierna. Under basåret har studiemedel beviljats. Lånedelen kan skrivas av med 50 % när utbildningen är slutförd.

Korttidsstudiestöd och internatbidrag

Korttidsstudiestöd kan beviljas till deltagare i statsbidragsberättigade studiecirklar, kurser i komvux, folkhögskolor, statens skolor för vuxna (SSV) och Samernas folkhögskola. Endast studier i svenska, engelska, matematik och samhällskunskap samt s.k. handikappkurser ger rätt till stöd. Bidraget, 75 kr per timme, är skattepliktigt och pensionsgrundande.

Korttidsstudiestödet kan kombineras med internatbidrag om det rör sig om en kort kurs (högst 14 dagar) som anordnas av folkhögskola eller SSV. Bidraget är 327 kronor per dygn och skall bidra till att täcka kostnader för resor och uppehälle i samband med kursen. Internatbidrag kan beviljas både till arbetstagare och icke arbetstagare. Det går också att söka enbart internatbidrag.

Stöden kan sökas av enskilda personer eller kollektivt av fackliga organisationer och handikapporganisationer. De anvisade resurserna är begränsade. Det innebär att ett urvalsförfarande måste ske.

Timersättning

Tidigare kunde timersättning betalas ut till dem som deltog i svenskundervisning för invandrare (sfi) och på grund av det förlorade arbetsinkomst. Numer lämnas timersättning endast till deltagare i vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvox). Beloppet, 75 kronor per timme, är skattepliktig inkomst och pensionsgrundande.

CSN administrerar studiestödet

CSN prövar ansökningar om studiestöd och betalar ut pengarna. Beslut fattas av CSN:s lokalkontor. Besluten kan inte överklagas. Däremot kan den studerande begära omprövning hos huvudkontoret i Sundsvall.

För de skilda studiestöden finns olika ansökningstider och rutiner för utbetalning. Studiehjälp betalas ut i efterskott så länge inte skolan meddelar att eleven har avbrutit studierna. Utbetalning av studiemedel sker månadsvis i förskott. För vuxenstudiestöden görs utbetalningen månadsvis i efterskott. Olika rutiner för studiekontroll tillämpas. Alla utbetalningar görs som regel genom kontoinsättning i bank.

CSN har drygt 1,4 miljoner låntagare i sina register. Dels gäller det personer som tog lån enligt de äldre reglerna som gällde t.o.m. år 1988, dels de som lånar i nuvarande system. Anstånd med återbetalningen kan beviljas t.ex. om låntagaren börjar en ny utbildning. Beslut rörande återbetalning kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol

Övriga studiestöd

- Utbildningsbidrag för doktorander
- Bidrag till föräldrautbildning i teckenspråk
- Stipendier till ungdomar som genomgår basår i komvux
- Utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen

Utbildningsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 september 1999

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Freivalds, Winberg, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: Thomas Östros

Regeringen beslutar proposition Ett reformerat studiestödssystem

---

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Studiestödslag (1973:349)	Upphävs genom studiestödslagen (1999:000)	
Lag (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa	Upphävs genom studiestödslagen (1999:000)	
Studiestödslag (1999:000)	1 kap. 4 §, 2 kap. 2, 5, 6, 9–11, 13 och 14 §§, 3 kap. 2, 3, 9, 13–16, 19, 20, 23–25, 28, 30 och 31 §§, 4 kap. 1, 2, 6, 14, 15, 17, 19, 20, 22, 23 och 28 §§, 5 kap. 5 och 7 §§, 6 kap. 2 och 6–9 §§, punkt 10 i övergångsbestämmelserna	368R1612
